

ПРО ГОВОР ДОЛІВСКИЙ.

Написав

ІВАН ВЕРХРАТСКИЙ.

„Дóлы“ місто Долина не зовуться у західно-галицьких руских гірняків жителі околиць Перемишля і Ярославля. Говор долівський належить до групи говорів так званих „Билаків“ і то до говорів з наголосом рухомим. *Saltus non datur in natura* — так само і в говорах язика нема наглих перескоків, лишень повільний перехід одного говора в другий. Так має ся річ також і з говором долівським. На захід стикаючись з говором лемківським крок за кроком, поволі приймає бесіда Долів прикмети лемківські, на північносхід поволі розпливає ся в говорі батьюцьким і ополянським, на полуднево-схід ж у бойківським. Саме те, що поодинокі говори стикаючись з собою многорако зливаються і творять численні види переходні, утрудняє а навіть нераз унеможливає докладне означення границь поодиноким говорам. Коли ж возьмемо на увагу самий середній пласт зайнятий Долами яко найбільше примітний, то признати мусим, що бесіда долівська найбільше зближена до говору Лемків, від котрого однаковж різниться ся наголосом рухомим, а також особливими примітами місцевими.

Находимо в бесіді Долів, як і в многих околицях заселених Лемками м'який виговор українсько-руського середнього и (= старословенськ. и, польск. i, чеськ. i) отожд.: ходіти psl. ходити, pol. chodzić, čech. choditi; писати psl. писати, pol. pisać, čech. psáti, písati; відіти psl. видіти pol. widzieć, čech. viděti; біти psl. бити pol. bić čech. bíti; зима́ psl. зима, pol. zima,

čech. zima; лі́па psl. липа, pol. lipa, čech. lípa; ма́ліна pol. malina, čech. malina; ще́тіна pol. szczecina, čech. štětina. Той виговор подекуди — в місцевостях дальше на схід висунених міняє ся з середним и: принести і принести, припа́дком і припа́дком, купі́ти і купі́ти, Ру́сины (частійше) і Ру́сины. Декуди, пр. в Мацьковичах, говорять ру́біти = робити, па́літи = палити; або в декотрих виразах чути в виговорі і: черні́цьї, трі́єсті, в других середне и: пірі́цьї, веза́ти, три, воні́.

Грубе **ы** (= старосл. **ы**) виразно чути в словах як: до́біток, бі́стрый, ви́тиснуті, мы́сліті, обмы́ті, бы́ті psl. **гыти** pol. być čech. býti; грубе **ы** стоїть (подібно як в польськїм) часто також і по піднебесних **ж, ч, ш**, по котрих буває також і середне и. жы́то і жі́то pol. żyto, psl. жито; чы́стый і чы́стый pol. czysty, psl. чистъ; шы́я і шія pol. szyja, psl. шия.

Рівно як в лемківськїм е стісняє ся тут подекуди в ю: лю́д genit. лё́ду; мю́д genit. ме́ду; потом в причаснику II. минувшого часу д. ст. для мужеского рода у декотрих глаголів I. кл. як: приві́з, прині́с, напі́к, лю́г. Се форми, котрі походять з давнійшої доби розвитку українсько-руського язика а в Галичині в говорі Долів і Лемків удержали ся до нинішнього дня.

Подібно як у Лемків єсть тут трояке л: 1) грубе пр. ла́ва, луска́, лы́та 2) середне: лев, ліс (vulpes), ма́ліна 3) м'яке: лы́с (silva), лю́д, ляка́ти.

В творнику ед. ч. імен женського рода уживає ся місто загально-руського накінчика **ою** побіч загально-галицько-руської форми **оў** також **ом** (як у Лемків) пр. том да́леком доро́гом; е́дном ве́ліком ры́бом.

Досить ще часто стрічають ся тут форми глаголів V, 1. без голосівки теперішнкової, — в 3. лиці ед. числа: бі́гат, лы́тат, лу́пкат, сы́пват, ла́пат, га́дат, тож форми присловникові: ла́дны́, при́емны́, доско́налы́, ві́рны́ так як на Лемківщині. Однакж:

1) після **к, х** (часом і після **г**) стоїть **і** (а не **ы** як в лемківск.): ру́кі, со́кіра, грі́хі, му́хі, пі́рогі (і пі́роги), но́гі побіч но́ги. Іменьяк многого числа від шепка, гру́шка, кі́стка, ла́ска (= ласиця, Wiesel), рука́ звучить: шепкі́, грушкі́, кісткі́, ласкі́, ру́кі (у Лемків: со́кыра, хы́жа, гы́бати; ру́кы, слі́вкы) 2) в визвуді **ь** не відпадає: кінь, те́сть, гу́сь, кі́сть, ты́нь, злі́сть (у Лемків: кін, те́ст, гу́с, кі́ст, ты́н, злі́ст) 3) в іменяку ед. ч. сущників утворених наростком **-ьць** єсть накінчик твердий **х**ло́пец, ба́ранец, гре́бінец, шве́ц, але в ріднику: **х**ло́пце,

баранцѣ, гребінцѣ, шевцѣ. 4) старословеньск. наросткови-
-нє відповідає є (у Лемків я): весьїлѣ, прѣтѣ, рїзче, лїстѣ.
5) місто а виступає в словах як: ш'ѣпка, ч'ѣс, ш'ѣстѣ, душ'ѣ
(у Лемків: шапка, час, щастя, душа). 6) місто загально-руск. я
чути є. пѣть, тѣжко, жеребѣ, вївцѣ (у Лемків: пят, тяжко,
жеребя, уця або увця. 7) старосл. наросток -ица (= загальноруск.
-иця) звучить тут понайбільше їцьї (ицьї), рідше їце (ицьє):
пшенїцьї, молодїцьї, поліцьї, вѣлицьї, кїтїцьї, таблї-
цьї, попелїцьї рідше пшенїце, молодїце etc. 8) і місто
визвучного я, коли воно не акцентоване: постѣльї, цибульї,
пекарнїї. 9) назвучній голосівцї придає ся приди́х в, г, й, л.
вобá, вóко, вóстрый, волѣй, воблáк, вовѣс, вонá, вонó,
вонї (psl. она, оно, они); вузкїй, ву́ж, вѣлицьї, вѣсеницьї,
ведвáб, вáрмія; від psl. отъ; готáва, гусї́ка, гїж; йї-
гóўка, йїнь (pruina), яптї́ка, я́нгель, я́стреб, Я́ндрїй, ю,
юж; лїнь (= йней, pruina, Reif, gefrorener Thau), лї́глá (acus, ігла),
лопáўка (vannus, Futterschwinge). 10) є особливо акцентоване
часто мінєє ся з а (переливний звук ě). вечáр'є, вечáр'атї,
чарвóньй, шáстый, грáчка (= гречка), печáш (печеш), він
печá (пече), жрáмо (жремо), жрáте (жрете). п'ес брáше. вонá
хѣсты п'ерá. варатѣно. да (= де місто куди) ідáш? quo vadis?
11) о мінєє ся з а. начувáти м. ночувати; варї́х м. ворї́х. 12)
о місто є в заїменнику вказнім сой, сосá, сосó. сой чоловік.
сосá жінка, сосó телѣ. 13) у мінєє ся з о. рубїті, кусїті місто
і побіч: робїті, косїті; грóбар м. гробар; вурубѣц. вурубѣль
м. воробец, воробель; кумáн м. коман trifolium, Klee. 14) мало
змягчене р, котре тут означимо р'; оно виступає а) у визвучї, де
в иньших говорах слово кінчить ся на -арь, -урь (наросток
-арйть, -урйть) пр. косáр', кáчур' б) у виразах, де старосл. ръ
(староруск. рь) замінєє ся на ер, вѣр'ба, вѣр'х, с'ѣр'це psl.
врѣка, врѣхъ, срѣдѣце, palaeoruth. врѣка, врѣхъ, срѣдѣце. в) де
старосл. рѣ замінєє ся на ере. б'ер'ѣза (бер'аза) psl. брѣза, сме-
р'ѣка г) в неопредѣленнику глаголів І, 6 кл. (пнї закінчені на р)
дѣр'ті, тѣр'ті, простѣр'ті (psl. дрѣти, трѣти, прострѣти)
побіч: дѣрти, тѣрти. мáрти, жáрти, дáрти (льокально та-
кол форми як: умер'ѣти psl. оумрѣти) д) ря (= старосл. ря)
звучить найчастїйше р'є: бѣ́р'є, бóднар'є, сподар'є, рідко р'а:
бѣ́р'а; — рю звучить: р'у: бѣ́р'у. е) перед і (= старосл. ѣ).
рї́дкїй (psl. рѣдѣкъ), рї́зати (psl. рѣзати) ж) ря (= старосл.
рѣ) змінєє ся на р'ї, рідше на р'є. тр'ї́стї. тр'є́стї (psl. трѣсти).
запр'ї́гчї (psl. запраштити), рї́сньй (psl. рѣсньнъ). з) перед на-

ростком -ьць. пѣр'ец 15) трн, штыри має genit. трох, штырѡх, dat. тром, штырѡм (у Лемків: трьох, штырьох, трьом, штырьом). 16) е в назвуді у словах: скрылѡ м. крило, psl. крило pol. skrzydło; скáвка побіч кавка psl. чавѣка serb. чавка pol. kawka, monedula; сплавы м. плавы pinnae piscis. 17) загально-руське що найчастійше звучить шо; в дек.тих місцевостях сусідних Мазурам: цо (у Лемків: што). 18) Дуже примітне, для того говору знаменне мягчене губних п, б, в, м а також зубних т, д, н і сичних з, е в декотрих випадках. Те мягчене, в виворі лишень легко слідне одмітимо тут значком ' пр. п'ес (старосл. пьсь, польск. pies), п'ерѡ (польск. pióro), б'едрѡ (польск. biodro), б'ерáза (старосл. брѣза, польск. brzoza), б'ілы (старосл. бѣль, польск. biały), в'ечір (польск. wieczór cf. psl. вѣчера), в'есна (польск. wiosna), м'істо (старосл. мѣсто польск. miasto). м'ет'е в'ітер (польск. miecie wiatr старосл. мѣтѣть вѣтрѣ); т'еб'е (pol. ciebie старосл. тѣбе), ст'еблѡ (старосл. стѣбло польск. źdźbło), д'ер'ево, д'ер'во (старосл. дрѣво, польск. drzewo, čech. dřevo), і д'е місцево по при і дá (pol. idzie psl. идѣть), м'ен'е (польск. mnie), м'едв'едік (Gryllotalpa vulgaris cf. psl. мѣдвѣдь, pol. niedźwiedź, oserb. mjedvjedź), з'ерко (польск. ziarko). з'ернѣ (зрив. старосл. зръно і зръно, зръно, польск. ziarno), с'естра (польск. siostra) і с'ерна (зр. старосл. срѣна і срѣна, сѣрна).

В говорі долівескім наголос подвижний; однакж находимо подекуди зовсім властивий спосіб акцентування у декотрих виразів: скурá м. загально руск. скіра, укр. шкіра; в'ер'ба м. верба; жоўтій попри жоўотій м. жовтий; рогі nom. plur. м. роги, гóлова м. голова; з'в'іздѣ nom. plur. від з'в'іздá, місто з'в'ізди; піроги м. пироги; з'ернѣ, волосѣ, здорóвлѣ (льокально) м зѣрне, волосѣ, здорóвле і пр.

В зачерку флексії находимо в цілости мало прикмет одмінних від загально-руських. Dat. sing. в I. склоні кінчить ся часто на у (пр. пану), хоть по при ті форми втискають ся форми з накінчиком ови взяті із склону IV. Гідні згадки dat. plur. конѣм (psl. конѣмъ) і loc. plur. кѡных (psl. конѣхъ); відтак genit. plur. на ей як жѣнцей, кѡрцей; loc. plur. на ох, як лѣсох; — — волѡх. — Накінчик genit. plur. сущників мужеского рода (декл. IV.) мабуть що раз більше неправильним способом втискає ся до декл. сущників жѣнського рода III декл.) пр. в'ер'бѡв, с'естрѡв м. верб, сестѣр. часом також і до сущників середного рода (II декл.): болотѡв. Декуди переходять пнѣ тѣмѡн, вымѡн до деклінації

пнїв на т, отож: тьїмне, тьїмнети, вьїмне, вьїмнети (подібно в говорі Лемків: тьїмя, тьїмяте, вымя, вымяте). Іменяк ед. ч. приложників середнього рода звучить на **ое**: дуб**о**вое д'єр'єво. з'єл**є**ное лїсте. сїн**ь**ое небо. рїм**н**ое п**о**ле. вол**о**вое в**о**ко = *Troglodytes parvulus*. гр**у**бое полотно. мал**є**нькое (мал**є**йкое) з'єр**к**о. Іменяк мног. ч. приложників для всіх трох родів визвучає на **ийі**: сїв**ь**ийі к**о**ны. молод**ь**ийі жїнкї. з'єл**є**ньийі д'єр'єва. Старословенск. формам: виждѣ, сѣждѣ, смрѣждѣ; влѣждѣ, брѣждѣ, боудѣ, глаждѣ, гождѣ, граждѣ, клждѣ, ноудѣ, рождѣ, саждѣ, сѣждѣ, ѣждѣ (із: ѣзждѣ) відповідають форми: вїджу, сьїджу, смєрджу; блуджу, брѣджу, буджу, глადжу, гѣджу, горѣджу, каджу, нуджу, рѣджу, саджу, суджу, їзджу; подібно і формам причасника минувшого часу страдного стану як: боудѣнѣ, глаждѣнѣ, граждѣнѣ, каждѣнѣ, рождѣнѣ, саждѣнѣ, сѣждѣнѣ... відповідають форми: б**у**дженый (форма іменникова буджен тепер не уживає ся), гл**а**дженый, горѣдженый, к**а**дженый, рѣдженый, с**а**дженый, с**у**дженый.

Загально-руск. формам: луплю, ставлю, люблю, кормлю в старослов. лоуплѣ, ставлѣ, люблѣ, крѣмлѣ відповідають форми: л**у**пю, ст**а**вю, л**ю**бю, к**о**рмю — загально-руск.: луплений, ставлений, люблений, кормлений, старосл. лоуплѣнѣ, ставлѣнѣ, люблѣнѣ, крѣмлѣнѣ відповідають форми: л**у**п'єный, ст**а**в'єный, л**ю**б'єный, к**о**рм'єный.

В повельнику (imperativ.) уживають ся досить часто, побіч звичайних, також форми, у котрих наросток способовий и ослабляє ся на **ь**: нес**ь**, плет**ь**, ход**ь**, кос**ь**, воз**ь**, мель м. і побіч: несї, плетї, ходї, косї, возї, мелї (у Лемків: нес, плет, ход, кос, воз, мель). У глаголів, котрі перед и пня неопреділенника мають суголоску губну, наросток способовий и відпадає безслідно: роб, куп, лап, мов (так само як в лемківскім) місто: роби, купи, лапи, мови.

Минувшик найчастїйше зложений з причасника минув. часу ст. дїйного II і помічного глагола їсмь: гада**ю** ем, гада**ю** єсь, гада**ю**; гадалисьмо, гадалисьте, гадали; рідше — коли говорить ся з притиском, кладе ся заїменник личний з причасником одвітного глагола: я, ты, він руб**і**ю; мы, вы, вони руб**і**лі (робили). Будущик найчастїйше зложений тут із спомічника буду і причасника минувш. часу дїй. ст. II. б**у**ду кос**і**ю, б**у**ду роб**і**ю; також може для вираження того часу лучити ся б**у**ду з неопреділенником: б**у**ду вор**а**ті, б**у**ду н**є**сті,

В творні пнів находимо тут декотрі вирази з примітними наростками як: (на) прода́й, дрыгѣль, вурубѣль, вытрику́ш, плуга́тыр', гала́йда, весту́пень; пысча́ра, плягу́ра, сы́кань, мура́йка, капу́лка; мышу́рко, коро́вско, па́ство. — мо́ўчкій, коро́вскій і пр. Deminutiva на ойко, ейко, ойка, ейка, ойкій, ейкій місто на онько, енько, онька, енька, онькій, енькій пр. хлібо́йко, сва́тойко, голово́йка, посты́лойка; подвіро́йко, сьніданейко; дрібо́йкій, сівей́кій. Із зсувок замітніші: стрілі́пліт, лупіко́была, купі́телю́га — тож приложники злучені з приіменником під для означення барвы спідної сторони пр. підчерво́нявий, підпа́лцстый; слова зложені з приставкою як: че-піри́цы, ка-чару́па, ха-ме́рде. Superlative утворює ся з comparativ-а за помочию передростка на: на́меньший *minus*, на́красший *pulcherrimus*, на́більший *maximus*.

З пнів глагольних заслугують згадки: тіс-ті, тісну-ті, тіска-ті, тіскова́-ті в значеню: *iacere*; ты́рхаві-ти *marcescere*; бартны́-ти *putrescere*; піле́-ти *figere*; тале́-ти *volutari* і др.

З присловників примітніші для того говора: ті́лько, іно, но в значеню лиш; сі́ла, ку́па в знач. много, скі́лько; ду́же в знач. много; те́гом в знач. все, *in continuo*; — дива́рныі *mirabiliter*; ла́пі *celeriter*; facile; самовла́сныі *accurate, plane*; ае́ке, парі́тер; eben, just.

Словолад в говорі долівскім оказує менше визначних познач. Тут в короткості згадаєм про декотрі. Говорять: о чим па́мстаті=памятати про що; гада́ти о кімсь, о чимсь=говорити про кого, про що; зна́ти о чим=знати про що; чу́ти о чим=чути або слышати про що. — де́ковати про що=дякувати за що. — на скри́пках, на сопи́лці гра́ти — в инших сторонах Галичини на скрипку, на сопілку грати. — без, брез, през, уживає ся в говорі долівскім так, як загально-руск. через пр. без лы́с, брез во́ду, през дубро́ву. — Місто заіменника відносного котрый або що кладуть часто же пр. хусткі́, же купі́у в містѣ́=х., котрі́ купив в містѣ́; пітелю́га, же на яри́ клі́че: купі́ телю́гу!=п., котра́ або що etc. — хлоп, же моло́тит ко́ло халу́пы=х., котрий etc.

Примітне уживанє вставної частиці́ та, однакж воно обмежене до певних і не многих місцевостій пр. на́льї́й та водо́й! на́льї́йте та водо́й!

Для вираження понятя: много, багато уживають тут при-
словників дуже або також сіла, купа. дўже мѣду = много
меду. — сіла птахів = багато птиць. — кўпа з'ѣрня = много
зерня.

Примітний зворот: подавати до чого = подавати на що
або здавати на що. м'їдиця подає до мѣши = мїдиця подобає
на миш — або коротше подавати пр. скрогулѣц подає як ѣстреб =
скригулець єсть подібний до яструба, єсть похожий на яструба,
походить на яструба.

Вкінці особно тут ще випадає нам згадати про говор в селі:
Мацьковичі. Говор мацьковицький, мов би остров серед говору
прочих Долів, вирізняє ся тим, що первістне о стїсненє ся тут
на ы в словах як: плит (psl. плоть) миль (psl. моль),
сылъ (psl. соль), дыл (psl. долъ), снып (psl. снопъ), вѣдпует
(psl. отъпустъ), мый брат (psl. мой братъ), дрыбный (psl.
дробенъ) etc.; місто ы (часом і місто и) уживають часто протя-
глого є. рѣба м. рыба; сѣр м. сыр; дѣм м. дым; баранѣ малѣйі =
баранѣ малыйі; мотѣль м. мотыль; бѣти м. быти; вѣскочит =
выскочит; пѣтат м. пѣтат; пречѣтам = пречѣтам, перечитаю;
жѣто м. жѣто, psl. жито; pol. żyto; паучѣна м. паучына pol.
pajeczyna psl. пажчина; жѣд м. жид pol. żyd psl. жидовинъ; в ыр
брѣкає м. вір брыкає = огир брикає; прѣйти м. прийти psl.
принти. В накінчику неопредѣленика глаголів -ти єсть и середне
пр. косіти, рубіти, пісати etc. Подібний виговор має також
бути і коло Тешанова. У поодиноких виразів лучає ся стїсненє пер-
вістного о на ы також і в декотрых других селах як пр. в Боре-
тині: сѣй ка, в Кусеничах: гырнѣк і пр.

Жителів Мацькович зовуть сусіди „Гапуні“ або „Гаркані“.

Межи Былаками Перемисчини живуть в селі „Ляшки коро-
лѣвскі“ коло Мостиск Булаки, котрих мабуть ще давними часами
тут переселено із сходу. Жителі Ляшок королѣвських про того, що
говорять: бути, буѣ, бўла, бўло, бўли, зовуть ся у доколичних
Былаків „Буласѣ“.

Самі Доли зовуть себе „Рўсинны“ „Рўсины“ а язык свій „рў-
скій“. На запитанє: який ви нарід? яка ваша бесѣда? відповідають:
„мы Рўсинны, гадѣємо по рўску“.

Знадоби тут подані зібрав я р. 1893. а то від 26. марта до
10. цвѣтня. Села і приселки, котрі я тогді об'їхав для дослідів
язикових, суть:

1. Нѣгребка 2. Малковичі 3. Дунковички 4. Оріхівці (Воріхівці)
5. Вуковичі 6. Батичі 7. Мацьковичі 8. Кусеничі 9. Боретин

10. Няньковичі 11. Дубковичі 12. Заміхів 13. Острів 14. Лівці 15. Радимно 16. Сьвятоє 17. Сосниця 18. Барич 19. Стібно 20. Хотинець 21. Стубенко 22. Торки. Принагідно записав я також децю і з інших поближких околиць.

Ві Львові 25. вересня 1899.

Поясненє скорочень: Бар. = Барич. — Бат. = Батичі. — Бор. = Борётин. — Ву. = Вуйковичі. — Ду. = Дунковички. — Дуб. = Дубковичі. — З. = Заміхів. — Кус. = Кусеничі. — Л. = Лівці. — М. = Малковичі. — Маць. = Мацьковичі. — Н. = Негребка. — Нянь. = Няньковичі. — Ор. = Оріхівці. — Ос. = Острів. — Р. = Радимно. — Св. = Сьвятоє. — Сос. = Сосниця. — Ст. = Стібно. — Сту. = Стубенко. — Т. = Торки. — Х. = Хотинець.

А. ГРАМАТИКА.

І. До звучні (Lautlehre).

Голосівочня (Vocalismus).

і.

і (з о, е або ъ).

В говорі Долівскім, як і загально в українсько-рускім язиці стісненя ся первісне о на і в таких виразах як: пліт (psl. плотѣ) genit. плѣта, віў (psl. волѣ) genit. волѣ, стіў (psl. столѣ) genit. столѣ, гріб (psl. грѣбѣ) genit. грѣба, ніч (psl. ношѣ) genit. нѣчи, рідный (psl. родѣ) genit. родѣ, вільный (psl. волѣ) genit. волѣ, гідный (psl. годѣ) genit. годѣ, від (psl. отѣ) genit. отѣ, під (psl. подѣ) genit. подѣ і т. п. — первісне е на і пр. ячмѣнь (psl. ячмѣнь) genit. ячмѣню, грѣбѣнь (psl. грѣбѣнь) genit. грѣбѣне, ѡсѣнь (psl. ѡсѣнь) genit. ѡсени, пірѣ (psl. перѣ) genit. перѣ, ѡдѣж (psl. одѣжа) genit. одѣжи, вѣчѣр (psl. вѣчѣр) genit. вѣчѣра, шѣсть (psl. шѣсть) genit. шѣсти, сѣм (psl. седмѣ) і пр. Однакож в декотрих виразах лишились давнѣйші форми стіснення е на ю або (рідше) о на у (гл. дальше під голосівкою е і о) — а місцево о на ѣ (гл. низше).

Старословенському ꙗк відповідає, як в загальнорускім, і пр. дѣтиѣна (psl. дѣтина), вѣра (psl. вѣра), бѣда (psl. бѣда), пѣсѣк (psl. пѣсѣк), рѣзати (psl. рѣзати), сѣчка (psl. сѣчка), сѣяти (psl. сѣяти), тѣмѣ (psl. тѣмѣ) і пр.

о стісненя ся на і (коли в загальнорускім нема стіснення).

біжий Д. м. божий. яглы або біжов прѣсо enthülste Hirschkörner. — сѣйка Ву. Eichelheher, Garrulus glandarius. — дрітѣр Кус. Ос. genit. дрітѣрѣ Drahtbinder, дротѣр, čech. drátař. — парібок З. Св. Бар. Knecht в укр. парубок отож форма давнѣйша, де первісне о (паробок, psl. парѣбѣ) стіснило ся на у. — піяти Св. Ст. Т. м. пояти psl. пояти λαμβάνειν, παραλαμβάνειν, prehendere, sumere. піяў кобылу er fieng die Stute ein. іди піяти корѣву geh'

die Kuh einzufangen. — **стілѣц** Св. м. **столець**, Stuhl. = **топі-рйско** Св. м. **топориско**, топориче Stiel bei der Axt. — **роспі-стѣрти** Б. м. **розпостерти**. **роспістрѣ** = **розпостре**.

о стѣняє ся в **оў**, що повстало з старослов. **лѣ** (приміта рідка і місцева).

жіўтѣй Нянь. Дуб. Св. **псл. жалѣтъ** ξανθός, flavus. **пол. żółty**, **жіўтá пастушка Нянь**. Л. gelbe Bachstelze, Motacilla flava. — **жіў-тѣѣ Бат. Кус. Дуб. З. Ос. Л. Р. Eidotter** **пол. żółtko**. **дуже жіўткá Кус. viel Eidotter**.

і що повстало з **е** задержує ся і в ускієних падежах.

на́гнѣит Бу. **genit. на́гнѣиту plur. на́гнѣиты і нагнѣитѣ м. на** гнѣты Leichdorn, Hühnerauge; Hautabdruck. **на́гнѣиты на скурѣ**. Бу. — **грѣбѣнь (грáбѣнь) genit. грѣбіне побіч грѣбене**. — **кáмѣнь genit. кáмѣня побіч каменя. чмѣль genit. чмѣлѣ** Бу. Hummel.

і, що повстало з **о**, ніколи не м'ягчить попередньої суголоски **л, н, с, т** (як се часто буває в говорах бойківскім і гуцульскім).

лїй (в виговорі середнє **л**, але не вмягчене: **лѣйй**) **genit. лѣю. плїт (плѣйт) genit. плѣта**. — **ніс (нѣіс), genit. нѣса**. — **сіль (сѣіль) genit. сѣли**. — **спосѣбный (спосѣбный)**. — **стіў (стѣйл) genit. столá**.

о стѣняє ся на **ы** (приміта місцева або виїмкова у поодиноких виразах).

кыт Маць. **genit. котá м. кѣт**. — **плыт genit. плѣта** Маць. **м. плїт**. — **тхыр' genit. тхор'ѣ м. тхѣр**. — **пѣду** Маць. **м. пѣйду**. **пѣвнось там не пѣду** wahrscheinlich werde ich dorthin nicht gehen. — **ластѣвка** Маць. = **лáстѣвка** Кус. — **мѣцно** Маць. = **мѣцно**. — **подѣбный** Маць. ähnlich. — **кѣстка** слівкѣ Маць. Stein bei der Pflaume. — **чѣўка** Маць. = **чѣвка**, Schopf (von чѣлѣ gebildet; **псл. чѣлка** von чѣло). — **збѣже** Маць. Getreide. — **мѣй брат** Маць. = **мѣй брат** **псл. мѣй братѣ в. братѣ**. — **лѣй genit. лѣю** Маць. **м. лѣй**. — **нѣс genit. нѣса** Маць. **м. нѣс**. — **сѣль genit. сѣли** Маць. **м. сѣль**. — **дуже вѣвсá** Маць. = **много вѣвса**. — **вѣкнѣ** Маць. **м. вѣкно**; **plur. вѣкна**. — **вѣвцѣ** Маць **м. вѣвця**; **plur. вѣвцѣі**. — **вѣстрый нѣж** Маць. = **острий нѣж**. — **чѣрѣвнѣцѣі** Маць. **м. чѣрѣвнѣця**. — **Гѣспѣдѣ** Маць. **genit. Гѣспѣда** Herr Gott **Гѣспѣдѣ**. — **кѣрп genit. кѣрпу** **м. кѣрп**, **кѣрп** siedendes Wasser, **псл. оўкѣрпѣ** aqua fervida. — **снѣп genit. снѣпа** Маць. **м. снѣп**, Garbe. — **вѣдпѣст** Маць. **м. вѣдпѣст**. — **рѣв genit. рѣвá** Маць. **м. рѣв**. — **кѣкѣвка** Маць. **побіч кѣкѣвка** = **шапка** **острицевата**, з **вовняно́й матерїі**, **снѣя**

з червоною і білою обручкою. — ма кы́вка Маць. м. маківка Mohnkopf, Mohnkapsel. — пы ў́ Маць. м. пів psl. полъ. — дыл genit. долу Маць. м. діл. — кыс genit. коса Маць. м. кіс. — выр genit. ворá Маць. Hengst (в Кус. вір genit. ворá). — мыль Маць. м. міль, genit. молю. мыль дрыбненькій. — гы рне́к Кус. м. гірняк (в иньших словах в Кус. о стіснає ся в і пр. стиў = стил, psl. столъ, віў = віл psl. колъ). — сыйка Бор. Garrulus glandarius, Eichelheher, сійка psl. сомъ хіссх, піса.

ы, и, і.

Грубе **ы** виразно мож відріжнити від середного **и** (= старосл. и) і м'якого **і** (= старосл. и). Найчастійше середне в загально-руск. **и** (= старосл. и) звучить тут м'яко: біті (побіч: бити) psl. бити percutere, носіті, маліны, вытыгáті. Середне **и** чути в словах: нихто, до никого, нич по при ніч psl. ничъ. Старосл. быти esse звучить бѣті або і бѣти. Іноді чути в накінчику неопреділеника глаголів IV. кл. іти пр. рубі́ти (=робити), ході́ти (=ходити) і пр.

е місто **ы** або **и** (приміта місцева: в Мацьковичах).

дем Rauch psl. дымъ хатнѣс, fumus. — мотѣль в иньших околицях: мотыль, Schmetterling plur. мотѣлы. — язѣк м. язык psl. языкъ. — вѣлизаў язѣком в и. ок. вылизаў языком. — сер psl. сыръ торѣс caseus. продай пляскáнку сѣра. — добѣтокъ в иньш. ок. добыток, Vieh. — ребѣк в и. ок. рыбаk eine Gerstenart. — до пѣска = до пыска (пысок, Maul, Mund). вѣвірка в и. о. вывірка psl. вѣкѣрица et вѣкѣрица — рѣба psl. рѣкѣ. — рѣбка plur. рѣбкі Fischchen. карáска то шаро́ка рѣбка. — вѣка в иньш. ок. выка, Vicia sativa. — вѣмне genit. вѣмени Euter. велікоє вѣмне у коровы. — по техъ полях в иньш. окол. по тых полях psl. по тѣхъ полнѣхъ. — в тех кра́йох не відно в и. ок. в тых краях не видно. — с тем = з тим, pol. z tym psl. съ тѣмъ. — баранѣ малѣйі в иньш. ок. бараны малыйі. — б'ілейі вѣвцы в и. ок. білуйі вівцы. — во́лы сѣвейі = во́лы сивыйі psl. волокѣ сивии. — чо́рнейі коны = чорныйі к. — дрібнѣйі слівкі = дрібныйі с. — польовѣйі пта́хи = польовыйі п. — молодѣйі ку́рета = молодѣйі к. — кваснѣйі я́бка = квасныйі ябка. — тотѣ зелѣнейі коно́плы в и. ок. тоты зелѣныйі коно́плы. — бѣти psl. быти. тра́ба в сусѣда бѣти = треба в сусѣда бути. беў ем в сусѣда. я беў в сусѣда. — він вѣлу́щѣт = він вылу́щит. — пречѣтам м. перечитаю. — вѣводи́т = выводи́т. — жѣти м. жити. — я во́лочѣў м. волочив. — прѣйду, прѣйдиш м. прийду, прийдеш. —

ведéбе побіч выдéбе = відобé. — вéсепати м. высыпати. — вéльичити м. выльичити. — я вéльичи́ў в и. ок. вы́льичиў. — кынь брéкае = кінь брикае. — він пéтат в я. ок. пы́тат = питае. — греб в вныш. ок. грыб, гріб, іріб pol. grzyb, čech. hřib. — жед Jud. — озімоє жéто Winterroggen. — грéва pol. grzywa psl. грика χαίτη, iuba. — щéглік = щиглик, Stieglitz. — паучéна Spinngewebe, паучина, psl. пажчина. — крéла, скрéла = сплавці, Flossen (у других околицях зовуть: крída у рýбы або пéра). — стрéж м. стрыж, стриж, стріж, сриж dünner Eisgang; zerbröckeltes Treibeis.

е місто **и** (в загальноноруск. і) іс стісненого **о**.

пóтек Маць. м. потік, genit. пото́ка. начáрпай водý в потóці.

ы звучить иноді як довге **ѳ**.

воты́гае се Н. м. вытягае ся. — вообразы́ти собі Т. sich vorstellen, выобразити собі; впрочім зрів. старосл. вѣокразити формѳу, formare.

а місто **ы** або **и**.

васóкій Св. васокій дуб hoher Eichenbaum; подібно декуди на Угорщині кажуть: восóкій м. високий cf. polab. vâisuk psl. высокъ ѱψελός, altus. — — шарóкій Маць. Св. шарóка рéба Маць. breiter, breit gedrückter Fisch. pol. szeroki psl. широкъ πλάτος, latus.

у місто **и**.

вúострѳті Ву. = виострити. вúостриў сокіру (повстало з вѳвоострити, бо тут говорить ся: востра сокіра).

середне **и** в декотрих виразах.

нихтó Н. Сос. niemand. — нич Н. побіч ніч Сос. nichts. psl. ничь. В иньших виразах середне **и** (= старосл. и) заступае ся найчастійше голосівкою **і**.

и часом не приставляє ся, хоть така приставка по фальшивій аналогії буває у нас часто.

пришóў с Черемышли Н. = psl. пришълъ ѳсть изъ Прѳмъшыли східно-гал. прийшов etc. (з при-и-шов). — однакож: ішóў Сос.... за́шлый чоловік Ст. Eingewanderter. — вставáй, бо юж трáнька зышлá Ст. steh' auf, denn der Morgenstern ist schon aufgegangen. — знашóў Т.

і відповідає загально-норуск. **и**, старосл. **и**.

клі́каті Н. клі́чут Н. — малі́ны Н. — черні́цьі Н. — приході́лі Н. — пі́ріг plur. пі́роги Н. — рубі́лі (робі́лі) Н. —

і місто загально у нас уживаного и, польск. у.

у місто и.

Ю місто и.

по **к** в виговорі і.

сокіра Н. psł. сѣкыра ἀξίνη, securis (з сего слова переходить в нашім язичі майже всюди на о; лише місцево коло Старої

Соли заховав ся ще давний виговор: секі́ра). — сокі́рка Н. Bitterling, Rhodeus sericeus s. amarus. — вода́ кіпі́т Н. Кус. — ш'епкі́ Н. nom. plur. — тріскі́ Н. — воўкі́ вьют Н. — Подо-
лякі́ Н. Podolier. — коновкі́ Н. — лавкі́ Н. — буракі́ Н. —
щупакі́ Н. Hechte. — кішкі́ М. — слівкі́ М. — жоўто-
бру́шкі Ор. nom. plur. Goldammer. — ласкі́ Бу. Wiesel. — га-
лузкі́ Бу. — коновкі́ Бу. — кавкі́ Бу. З. — слівкі́ Бу. —
чарво́ный буракі́ Бат. — куркі́ Бор. — скі́бка хлы́ба З. —
коровкі́ Дуб. Rosskäfer. — кіда́ті З. werfen. кідас на зёмлю. —
тріскі́ З. — велі́кій базькі́ Р. Св. Х. — крєкі́ Св. pol.
krzaki. — співанкі́ Сос. — капшукі́ Бар. — п'іскі́ Х. —
чі́колоткі́ Х.

по г голосівка і (місцево; вплив польщини).

гінути́ Бу. pol. ginać psl. гы́нѣти et гы́енѣти ἀπόλλυσθαι,
perire. гіне сыні́. — стонóгі Ос. plur. pol. stonogi, Asseln.

по х голосівка і.

ворі́хі Ор. Nüsse. — пупляхі́ Св. Knospen.

і не відкидає ся.

ігла́, іго́лка Н... Ст. Nadel ukr. голка в Коломийщині:
ігла́ psl. игла ѣа́ѣ, acus.

й перед і.

йігла́ Бу. Nadel. — йінши́й Маць. йіншов д'єр'во Маць. —
йінь Св. Ст. T. Reif. тотá йінь cf. йней, гіней.

л перед і.

лінь Св. Reif an Bäumen, Gras etc. (побіч: йінь). лінь Сос.
Бар. item. лінь на д'єр'еві́ні. — лі́ній Х. = йней. дуже лі́нію на
д'єр'евах die Bäume sind mit Reif reichlich überzogen.

г перед і.

гіж Маць. Igel psl. ѣжъ ѣжѣ, erinaceus. гіж подає як крет
der Igel ist (einigermassen) dem Maulwurfe ähnlich.

Подекуди і одержує ся в назвуці.

іго́ўка Бар. іго́лка Н. Nadel.

ы місто і (= ѣ).

горы́вка Маць. м. горі́лка, горі́вка (зовсім місцево, а то по
фальшивій аналогії з огляду на слова, де о стісняє ся на ы пр.
сты́, ды́ = стіл, діл).

йе місто йі (= ѣ).

прийѣдъ Н. прийѣдьте Н. м. приѣдъ, приѣдьте. — ѣедъ. ѣедьте воба М. Бу. Маць. Ос. — в хлѣвѣ Бат. pol. w chlewie. в хлѣвѣ кормѣт свѣню psl. къ хлѣвѣ in stabulo. — нагнѣты ет нагнѣты Ос. Schwielen; Hühneraugen. нагнѣты повідпѣкат.

йі місто загально уживаного і.

обйѣд. вобйѣд Бат. Маць. Сос. Х. м. обѣд Mahlzeit; влас- тиво: об-йѣд, обѣ+ѣдъ cf. psl. ѣѣдати сѣ gulosum esse; ѣѣдѣ ѣѣпнос, соена; pol. objad. він занюс мойм брѣтем вобйѣд.

о місто загально уживаного и, старосл. ꙗ.

вобѣрка Бор. м. вивѣрка psl. вѣвѣрица cf. lit. vaivaras, vovêrê.

а місто загально-руск. і = ѣ.

волосѣнь Н. Ду. Rosshaar м. волосѣнь pol. włosień. тотѣ волосѣнь доўга. — цѣлком Н. pol. całkiem м. цѣлком (але: цѣлѣй день; psl. цѣлѣ ѣлос, totus) в Сос. однакож правильно: цѣлѣом.

у місто і.

мухѣр М. Бар. Х. місто мѣхир, мѣхур psl. мѣхѣрь vesica; також пухѣр М. м. пѣхир, пѣхур. мухѣр у коровѣ, у свѣны. попарѣу сѣ укрѣтком і мухѣрі му позбѣгѣли.

ю місто і старосл. ꙗ.

телѣга Ст. Т. м. тельга cf. psl. тѣлѣга ѣѣгрос, currus pol. telega.

і (= старосл. ꙗ) не переходить в виговорі на и.

сѣдѣти Св. sitzen; wohnen. він сѣдѣт г мойї халѣп'ї er wohnt in meiner Hütte psl. сѣдѣти, сѣдѣж, сѣдиши, сѣдѣть ѣѣѣѣсѣти, ѣѣѣѣсѣти sedere. — дѣтѣна. дѣтѣна Бу. psl. дѣтина.

е.

е не стѣняе ся на і.

ѣщѣрка Н. Сос. Eidechse psl. ѣшѣрица. — крѣсло Бу. З. Sessel, крѣсло pol. krzesło. — рѣстрѣати З. рѣзтрѣати. рѣстрѣ- паный пѣра zerschlossene Federn. рѣстрѣпанный вѣгін.

е стѣняе ся в і.

вѣчѣр Х. = вечер. — вчѣра Х. місто і побѣч вчѣра psl. вѣчѣра ѣѣѣс, heri.

е стісняє ся на ю (останки перезвуків з давнішої доби).

лю д Н. Сос. Ст. Т. genit. лёду м. лід psl. лёдъ. — мю д Н. Св. Р. Ст. Т. genit. мёду psl. мёдъ. — я при ню с, привёсла, привёсло Н. psl. принёслъ ѳемь etc. — привю з Н. — на пю к, напекла́, напекло́ Н. — він лю г на постёли Н. — ма тюрный і (матюрный) коно́пли Н. Сос. Ву. Samenhant. — він плю ю кіш Н. er flocht einen Korb. вона́ плела́. — пю к М. лю г М. (але за вѣгди: побіг, польіз). — селе зю н genit. селезюна́ gen. masc. Ву. Бат. Сос. селезінъ, селезінка psl. слѣзѣна v. слезѣна σπλήν, lien. — по пю к сь і Ву. er verbrannte sich. — привю з Ву. Р.; але в З. напѣк (від-напечі). привіз Р. на пю к Р. — лю г Р. — що́лы збіра́ют мю д Р. — пю ро́ Св. м. перо (піро́ cf. pol. ріро́). дві пю рі у когутá. — привю ю́ коне́ Св. — при ню с сы́на Св. — на пю к хлы́ба Св. — по ню с Св. — (в Х. м'ід, лід). — під ню с Т. — спю к кру́пеник Т. — він плю ю́ капелю́х Т. — пере пю́йка (Заболотці коло Радимна) = перепілка, Wachtel. — коно́пли ма́тюрный і або зелéный і Ор. Р. — ма́тю р Ст. acc. sing. psl. ма-терѣ (рідше ма́терь). я ві́дыю твою́ ма́тю р ich habe deine Mutter gesehen.

е повстає з ь удержує ся в ускісних падежах.

ле н genit. лёну Н. Сос. Бар. psl. льнъ λίνον, linum. -- одна-кож лев genit. льва Н. Ву. psl. львъ λέων, leo. — ле н genit. льну Ву.

е переходить на о, причім суголоска перед ним м'ягчить ся.

в сь о ёдно М. = все ёдно, alles eins. (все яко прислівник в значеню: semper ніколи не змінює е пр. все сьпіват semper canit; — колиж уживає ся яко числівник в значеню omne, omnia перезвучає ё на о, а с м'ягчить ся пр. всьо збіже omne frumentum; всьо забра́у omnia sumpsit).

в перед е.

ведва́б Х. Seide čech. hedváб pol. jedwab psl. ѳедвабъ et годовабъ sericum. ahd. gotawebbi. — ведва́бна ху́сточка Х. Seidentüchel. — в Ст. едва́б — в Бортятині коло Судової Вишні: ядва́б — у Лемків: гадва́б. — загально в українсько-руським уживане шовк в староруск. шелкъ et шейкъ походить з скандинавського; старосів. silki, англ. silk. англосакс. seolc. старогорнонїм. silecho = toga; пруск. silkas литовск. šilkai, šilkos.

старосл. наавучне ю не переходить на о.

ёлень Бор. plur. ёлены Hirschkäfer Lucanus cervus eigtl. Hirsch
psl. *юлень* ἑλαφος, cervus ruth. олень, олінь. — ёден (рідше еден)
psl. *юдинъ* εἷς, μόνος, unus; τίς, quidam.

е стісняє ся на і, котре мягчить попередню суголоску.

пріятіль Бу. м. приятель genit. пріятіля pol. przyjaciół, przyjaciela. — пом'іло Ос. (в виговорі майже як: помыло) м. помело Strohwich. костур до пом'іла = патик до помела. — в'ісьілі Св. nuptiae psl. *вєєліє*. ідій на в'ісьілі Св.

є відповідає старосл. наросткови нє, укр. я.

пупé Бу. collect. Knospen. дуже пупé viele Knospen. — поруч'є Бу. Lehne am Stuhle; Geländer. — колосє Т. collect. psl. *класіє* στάχυες, spicae. — пірє Св. psl. *періє* πτερὰ, pennaе.

йі місто старосл. ю, загально-руського о.

йіден Н. побіч ёден psl. *юдинъ*. йідно вікно ein Fenster.

і місто старосл. ю, загально-руск. є.

іщє Н. Бу. Т. м. щє psl. *юштє* ἔτι, adhuc.

о місто загально-руск. е.

сой, соса́, сосо́ Ду. Сос. = сей (сесь), сеся, сесе. сой чоло-
вік, соса́ коро́ва. сосо́ телє́. psl. *сь, си, се*. — — — до́готь genit,
ді́гтю М. до́хоть genit. до́хтю Бат. м. деготь, genit. де́гтю Theer.
čech. dehet pol. dziegieć.

о відповідає українському е, польському е.

місто́чко Ст. Т. Marktflecken ukr. містечко pol. miasteczko
psl. *мѣстѣчко*. — ху́сточка Ст. Х. Tüchel лемк. хустечка польск.
chusteczka.

По піднебесних стоїть о, рідко коли так як в старосл. е.

жонá Ст. м. жена psl. *жена*. — чорво́ный Ст. (в иньших
околицях чарво́ный) м. загально-руск, черво́ный. — чо́ло Н. Х.
psl. *чло* μέτωπον, frons. — вчо́ра Ду. psl. *вчѣра* χθές, heri. — жо-
лудь Св. psl. *желѣдъ* βάλανος, glans: — але желу́док Кус. Р.
psl. *желѣдѣкъ* stomachus. — щє́ка Бу. Kiefer ukr. щока. — вер-
шóчок Т. на вершóчку сйді́т сорóка Т.

ѐ (звук переливний межи е і а, ближший звукови а) місто е.

рамі́нь Н. Х. Бу. Бат. genit. ра́мєня м. ремінь Riemen psl.
ре́мєнь ἱμάς, ἄβρον, lorum. — вечáр'є Н. вечáря Св. м. вечера,
вечера psl. *вечѣри* δεῖπνον, coena; але вечэ́ра Р. — вечáрєтí Н.

Бу. Сос. psl. **вечерати** *δειπνέειν*, coenare. — **клавáк** м. **клевак**. **клавáк** свінний Н. Eckzähne (Hauer) beim Schweine. — **тра́ба** Н. м. **треба**. — **потра́ба** Н. м. **потреба**. **потра́бы** plur. Zubehör. **потра́бы** до світкі. — **гра́чка** Н. М. Heidekraut, Fagopyrum esculentum. — **гра́ччаний** хліб М. однакож в Н. **грéччаний** (грéччаний). — **гра́ччана** каша М. — **тра́ба** зрубіти М. **Маць**. — **ша́ста** годіна М. — **браха́ти** М. **пес** **бра́ше** Бат. Бор. — **варатéно** Ду. м. **веретено** psl. **вретéно** *ἄτρακτος*, fusus. — **сча́зне** Ду. м. **счезне**. — **вечáрати** Ду. — **пéчарі́цьи** Ду. Т. м. **печериця**, Champignon. — **ча́шу**. **ты** **ча́шеш**. **він** **ча́ше** (**ча́ша**) **во́ну** Сос. — **ча́сáти** М. **ча́шу** **конé** **греблі́цею** ich striegele das Pferd. — **б'е́р'áза** М. Ст. Birke. — **ча́рашні́и** М. **ча́рашне** Сос. = **черешня**, Süsskirsche. **дуже** **чарашéнь** = **много** **черешень**. — **храбéт** М. м. **хребет** psl. **хрѣбѣтъ**. **поскрóбай** **конé** **по** **храбѣ**. — **ща́ка** М. = **ще́ка** Бу. Kiefer. — **парепі́ўка** Ор, Ос. Л. Т. Wachtel. — **парапелі́цьи** Ст. item. — **до** **вечáра** Бу. = **до** **вечера**. — **чару́па** **побі́ч** **черу́па** Бу. Schale; Kruste. — **парапі́ўкі** Бу. **Маць**. Св. Сос. **побі́ч** **перепі́ўкі** Wachteln. — **ча́рво́ний** Бот. Сос. **Маць**. Св. Бар. Т. roth. **ча́рво́ное** пі́ре Св. **ча́рво́на** **ко́рoва** Т. — **жарабé** **побі́ч** **жеребé** Бат. **Маць**. Fohlen psl. **жрѣкѣ** et **ждрѣкѣ** pullus. — **жарабéц** Бат. м. **жеребець** psl. **жрѣкѣць** et **ждрѣкѣць** pullus. — **жа́рти** м. **жерти** psl. **жрѣкти**. — **пара́вэ́ртат** Кус. = **перевертає**. — **ша́рша́н** Кус. = **шершень**. — **пара́вэ́сло** З. Т. м. **перевесло**. — **Пара́мышль** З. **до** **Пара́мышля** і **до** **Пара́мышля** З. — **ма́р'ві́ста** **солóма** З. м. **мервіста** mit halb verfaulten Halmen gemischtes Stroh. — **пара́верта́ти** Св. — **печа́** Св. = **пече**. — **клавáкі** Св. Бор. **місто** і **побі́ч**: **клевакі**. — **ча́рстві́й** **хліб** Св. = **черстві́й** Сос. — **вча́ра** Св. Стр. Т. м. **вчора**, **вчера**. — **мута́ліцьи** **лы́ча** Сос. der Schmetterling fliegt (м. **лы́че** von **лы́тати**). — **во́ра́л** Сос. Т. м. **орел**, psl. **орѣлъ**. — **ду́жа** Сос. = **дуже**. — **тра́тій** **кінь**. Сос. = **третій** к. **тра́тя** **годі́на** Сос. = **третя** **година**. — **вста́нь** **ра́ньша** Сос. = **раньше**. — **пра́цѣнь** Сос. = **предся**, doch. — **пара́вѣ́зник** Сос. Х. Бар. Ст. **поро́м** **іде** с **пара́вѣ́зником**. — **гра́бінь** Бар. Х. Т. **гра́бінем** **ча́ше** **се** Х. — **попа́ред** **двѣ́рий** Бар. = **поперед** **дв**. — **пара́міні́ти** Бор. м. **перемі́нити**. „з **за́у́лы** **по** **трох** **лы́тах** **пара́мі́нює** **сы** **в** **каню́ка**“. — **б'е́ра́** Бар. Х. Т. = **бере**. — **ра́тязь** Бар. м. **рета́зь** gen. fem. psl. **рѣта́зь** gen. masc. catena. — **п'ес** **бра́ше** Бар. — **ша́раг** Бар. Glied, Reihe. — **пастра́кі** Ст. **при́ці** **пр**. у **коровы** **на** **вими́ни** cf. ukr. **пі́стряк** psl. **пѣстрѣ**. — **вча́ний** Ст. = **вчений**. — **за́пра́** **двѣ́рі** Ст. = **за́пре** **дв**. — **вечáр'е** Ст. Х. Abendmahl. — **ча́рап** Ст. м. **чере́п**, Schä-

del. чарап з горці Ст. Topfscherbe. — кр а с ло Ст. Sessel (в иньших окол. кресло). — пар е с т а в л ё т и Ст. = переставляти. — ш а с т а годіна Ст. X. — п е ч а́ X. = пече. — с т р и ж а́ X. = стриже. — п' е р а́ сорóчку X. = пере сор. — кінъ с т р и ж а́ вухами Стр. = стриже ухами, das Pferd spitzt die Ohren. — я к во́да прибе́ра Т. — в саради́ньї Т. = в серединї. — на раменці́ гра́бінъ Т. = на ремінці́ гребінъ. — па́расади́ти Т. = пересадити. — ш а́стеро Т. = шестеро. — жа́ни́ти сьї Т. = женити ся. — за ткача́м Т. = за ткачем. — х ца́ Т. = хце = хоче. — сь ва́ча́ный Т. = свячений. — жа́рдка́ Т. = жердка. —

чисте а місто е.

за́льізо Св. м. желе́зо psl. желѣзо σίδηρος, ferrum.

О.

о в назвуці удержує ся (приміта дуже рідка).

о́вад Н. Tabanus, Rinderbremse, Viehbremse (найчастійше: вóвад). psl. о́вадъ cf. бости κεντεῖν, pungere; оттак властиво овад = insectum pungens, ein stechendes Insekt, Viehbremse, Tabanus, deren Weibchen sowol Hornvieh, als auch Pferde durch empfindliche Stiche plagen, um Blut dieser Hausthiere zu saugen. Im Ruthen. wurde die eigentliche Bedeutung beibehalten, indem о́вади die Fliegenfamilie Tabanidae bezeichnet; im Poln. wurde der Ausdruck owad auf alle Insekten (ruth. комахи) überhaupt übertragen.

назвучне о одержує приди́х в.

во́гон. во́гін Н. польск. ogon. маслénка во́гоном ќіває die weisse Bachstelze wippt mit dem Schwanze. — в́ін, в́она, в́оно, в́онї́ psl. онъ, она, оно, они. — ві́кно́ Н. psl. окно. — во́ра́ті Н. Св... psl. орати. — відда́ти Н. psl. о́тъдати ἀποδιδόναι, reddere. — во́ба́ Н. psl. оба ἀμφότεροι. — во́стрый Н. Маць. Ор. Бу. psl. о́стръ ѡξύς, acutus. — во́ріх Н. Ор. Бу. З. psl. о́рахъ et о́рѣхъ. χάριον, пух. — во́блак Н. З. Сос. Wolke. — во́зеро Н. м. озеро psl. ѡзеро λίμνη, lacus. — во́сба́ Ду. = особа, Person. — во́тава́ М. Бар. Grummet. — во́смый М. psl. о́смтый ὀγδοός, octavus. — во́вечка́ Маць. Л. plur. вовечкі́ Assel, Oniscus (eigtl. вовечка Schäfchen). — во́гінóк З. genit. во́гінка́ pol. ogonek Blattstiel, Fruchtsiel. — во́те́ц Маць. psl. о́тыць. — во́дьі́не Кус. З. Ос. psl. о́дѣ́ннїе ἀμφίεσις, vestimentum. во́бѣ́два́ З. = оба, обидва ἀμφότεροι, οἱ δύο. — во́льі́яр' З. Oriolus galbula. — во́льі́й З. Маць. Бор. = олі́й. — во́бѣ́д З. Ос. = обі́д. — во́бу́х З. Р.

Axtrücken. — вóшідь Ос. = ошідь, шаделина. — вóкунь Л. Flussbarsch. — вістр'є Р. psl. **остриє** acies. — вóзір Св. genit. вóзера abl. вóзором Rindszunge = озор, лизень. — восóт Сос. Distel psl. **осѣтъ**, **осѣтъ** et **осотъ** ruth. осот et осет. — водѣине або водѣжа Бар. psl. **одежда** ѣдурма, vestis. — вóгрызок Ст. Kerngehäuse des Apfels, der Birne... — вoтвoрѣти Ст. psl. **отворити** aperire. — вóвад Х. stechendes Insekt; Viehbremse. вóвад тне худóбу = die Bremsen stechen das Vieh. — восýга Т. Satz in einer Flüssigkeit. — Волéна Т. = Олена psl. **Юлена** Helena.

назвучне о з придиховим л.

лопáўка Т. vannus, Futterschwinge, опалка. — допаўчѣк Т. item м. опалчáк. — лопушѣнка (М. Бортятин) leichter Pelz; dünnes Häutchen an einer Flüssigkeit м. опушанка.

о не стїсняє ся в і.

кос Н. М. Ду. Amsel. — сок Н. Св. — в Х. сѣк genit. соку. (в иньших говорах звичайно: сѣк). psl. **сокъ** χυμός, succus. — дрозд Ду. Drossel namentl. Singdrossel. (в иньших говорах: дрізд). — вóйско Св. — достáти Х. = дістати.

о стїсняє ся в і в словах з наростком -сть.

пакість Т. Schabernack psl. **пакость** ἐνόχλησις, molestia. — злість М. Schlechtigkeit; Aerger.

Инколи прокидають ся давнійші форми, де о стїсняє ся на у.

гуль Н. побіч гіль psl. **голь**. виловáста гуль Gabelast. — скурá М. Ду. Кус. Т. Haut, Leder psl. **скора**. дай скурý. — de-
minut. однакож: скірка Ду. Кус. скурá М. також cortex, Rinde. — в Маць. скіра́. — конýпка Ву. м. коніпка Buschwindröschen, Anemone nemorosa, конопелька. квінé конýпка = цвітé коно-
пелька. —

о повстале з ъ удержує ся в усіх падежах.

боз genit. бóзу Бар. з бóзу с'єрд'єчко Hollundermark (в ста-
росл. було би *бъзъ).

Через стїсненє голосівки о повстале і задержує ся в усіх падежах.

кріль Ор. Ос. Kaninchen, cuniculus genit. **кріле** etc. (у Лем-
ків: кріль genit. кроля). — тхір' Бар. genit. тхір'é (у Лемків: тхір genit. тхоря).

ы місто загально-руск. **о** (приміта місцева).

а бѣ Маць. Св. Сколошів м. або. быстра вода абы рвача Маць. reissendes Wasser. го́лый люд абы голеди́цы Св. — а́льбы Т. pol. albo, oder. зірні́ці а́льбы днѣвна а́льбы вечі́рня Т.

е місто загально-руск. **о**.

репѹ́ха Ду. Бор. м. ропуха, ропавка Kröte, pol. ropucha čech. gorucha, zemská žaba (е тут первітні́йше cf. герере, ἔρπειν, serpens). — — червѣ́ный Бу. м. черво́ный čech. červený; одна́кож в З. черво́ный. psł. чръвѣнь et чръма́нь ѣруѢрос, ruber.

е місто загально-руск. **о**, старосл. **а**.

ледѣ́ Т. м. лодя́ psł. ладия πλοῖον, navis lit. eldija.

е (є) місто **і**, що повстало з **о**.

не́здро Х. не́здро Сту. м. ні́здро plur. не́здры, не́здры (місто споді́ваного: нездра, не́здра) = nares, Nüster psł. ноздри nom. sing. ноздры et ноздрѣ.

е місто загально-руського **о** з **ъ**.

леб Ду. genit. леба́ м. лоб, лоба psł. лѣбѣ pol. leb. genit. łba čech. leb genit. lbu (в Н. одна́кож: лоб, лобá, по лобі́).

а місто **о**.

начува́ти Н. М. Маць. Сос. м. ночувати; ночовати psł. ноштивати pernoctare. — пласка́ч Н. м. плоскач zweizeilige Gerste, Hordeum distichon cf. psł. плоскъ platt. — варі́х Сос. м. опіх, psł. орахъ et орѣхъ. варіх лы́сковый Haselnuss.

а (ѣа) місто **о** (ѣо).

Ярдáнь З. м. йордан psł. Йорѣданъ (meistens in der Bedeutung: Jordansfest).

а місто **і** з **о**.

гарня́к Маць. м. гірняк Bergbewohner nom. plur. гарнякі.

а місто старосл. **о**.

галу́зь Н. в східногал. голу́за, галу́за psł. голь ѣζος, κλάδος, ramus.

я місто **о**.

пляска́тый Кус. = плоский. пляска́та му́ха Pferdelausfliege, Hippobosca equina.

ам або **ом** місто старосл. **о**.

ца́мпель М. Св. Сос. Ст. Т. со́мпель Бу. psł. 'сопаль. со́мплы вісы́т лёду Бу. ца́мплы лёду Ст.

у місто неакцентованого о.

рубі́ті Н. З. Св. м. робити, arbeiten. — рубі́тнік Н. Arbeiter. — кума́р' Н. З. Св. genit. кумар'е = комар, Gelse. — зрубі́ мене! Н. = зроби м. — зрубі́т Н. = зробіть. — вуро́б'єц М. вуру́б'єц Св. Сос. Бар. Ст. горуб'єц Т. = воробець, Sperling. — кума́н М. Klee, Trifolium, команиця, конюшина cf. palaeoruth. комо́нь ἵππος, equus, čech. комо́й also: куман, команиця etwa: Pferdekraut, Pferdefutter. — руса́ М. Св. м. роса. — фотогра́фія М. Photographie. — вукуля́ры М. окуляры, Augengläser, Brille. — бучи́стый М. м. бочистый mit anders gefärbten Seiten. бучи́ста корова. — гуро́д М. Ву. Сос. Ст. м. город hortus, Garten. в які́м гуро́ды. — вуро́б'єц або вуро́б'ій Ву. (підше) = Sperling, Spatz. — муска́ль Ву. Бат. Бор. З. м. москаль Küchenschabe, Periplaneta orientalis. мускалі́ шкарáдні сї зв'єли die Küchenschaben vermehrten sich auf grässliche Weise. — тункі́й Ву. м. тонкий psł. тьнѣ́къ tenuis. — пу́рохно́ Ву. м. порошно Moder. спуро́хнаві́є пне́к В. der Baumstrunk wird vermodern. — ку́са Ву. = ко́са, Sense. — худі́ті Маць. м. ходити. худ'ї́ до м'єне. = ходи́ до мене. — Матру́на Маць. Матрона. — живу́та́ genit. від живи́т (= живіт, Bauch). па́стракі́ у коро́вы пид живу́то́м Маць. — вуру́бє́ль Бор. З. вуро́бє́ль Нянь. Р. pol. wróbel. — вуро́на З. Krähe. — хруба́к З. Wurm — коро́уна З. м. корона, corona psł. коро́уна. — фу́рбє́ст Р. Reisig. — буда́к Сос. м. бодак Distel cf. бости́ в plur. же найчасті́йше виступає о: бодакі́. ukr. будак. — кура́льї́ Бар. м. коралі́. — ву́сіка́ Ст. ву́сика́ Н. гусі́ка́ Бар. = осика, Aspe, Espe, Zitterpappel. ву́сиково́є д'є́рево. — груба́р' Ст. гру́бар' Т. м. гробар „шо грі́б б'єра́“ Gräber, Todtengräber. — я́рма-рук Т. genit. ярмарка. — пуйі́й Т. = по́їв.

у місто о з старосл. ѣ (вторична творба голосівки у).

вуш Н. м. вош psł. вѣ́шьк ѣде́р, pediculus. — вуші́ль Св. plur. вушє́льї = Insekten ans der Familie der Pelzfresser (Mallophaga) wie z. B. die Gattungen: Haarling (Trichodectes, волосяк) Federling (Philoapterus, пуховуш), Haftpuss (Liotheum, воха).

в місто загально-руського о.

впі́р Ст. м. опир, упир. Gespenst. він ві́дыї́ впіра́ psł. оупи́рь pol. upior.

а.

приди́хове й перед а.

япті́ка Ву. Бат. Св. Т. Apotheke. і́ду до япті́кі. — я́нгель Н. Св. Х. Т. plur. я́нгє́льї. я́нгє́л Ст. plur. я́нгє́льї psł. я́нгє́льї

ἄγγελος. — Яндрі́й Св. м. Андрей, Андрі́й pol. Jędrzej. ходь Яндрію! Св. — Янтін Сос. Ст. genit. Янтонé. коло Янтонé стоа́ў. Янто́шко Т. Anton. — ятра́мент Св. Ст. Tinte, atramentum. — Яда́м Т.

придих в перед а.

вака́ція М. З. Robinia pseudacacia, falsche Akazie. — ва́рмія Сос. Armee.

придих г перед а.

гадокат. гадукат Св. Advocat. — гапе́тик Бу. Appetit. гапе́тик до й́дженя. — га́рак Бу. Arak. — Ганка Т. Anna.

придихове л перед а.

лятра́мен. лятра́мент genit. лятраменту Бат. Tinte, atramentum.

е місто а.

серенче́ Ду. Р. м. саранча́, Heuschrecke, Oedipoda migratoria; але шараньче́ Бат. Бу. — те́бліцьі Бу. м. таблиця psł. та́бла, та́блица τάβλα, πλάξ, tabula. на те́бліци auf der Tafel. — гендле́р' Д. м. гандляр, Händler. — гендлюва́ти Р. handeln.

йе (е) місто йа (я = psł. ѡ).

ейко́ Н. Еі, яйце psł. ѡѡ et ѡѡце ѡѡн, ovum pol. jajko, jaje, oserb. jejo. лупі́на на ейку Eischale. прині́с д́уже ейок er brachte viele Eier. — півка́ Ду. psł. пивки́ца βδέλλα, sanguisuga. — свіне́ М. psł. скинни́а χοῖρος, sus.

о місто загально-руск. а.

го́мор Н. genit. го́мору м. гамір, Lärm cf. ukr. гам. — жо́воронок Сос. Ст. жо́воронбе́ Св. м. жаворонок, жайворонок, Lerche. жо́воронкі сьпіва́ют ла́дні. —

о місто українського а.

кро́плі і Н. psł. кро́пла ukr. крапля. східногал. ка́пля (в польскім кро́пла під впливом русчини місто kropia, так як ziemia руск. земля). е́дна кро́плі до́щу (до́рщү) ein Regentropfen.

я місто а.

па́лямар' Маць. Св. Kirchendiener, паламар, панамар, пономар psł. понома́рь. пономона́рь. панамона́рь. парамона́рь παραμονάριος, mansionarius, custos ecclesiae.

і місто я (старосл. ѡ).

сьі Н. м. ся psł. сѡ. я вчи́ў сьі ich habe studiert. — е́ден-на́йцьі (е́дена́йцьі), двана́йцьі. трина́йцьі, два́йцьі, трина́й-

ць і Н. psl. юдинъ на десѣте, два на десѣте, три на десѣте, два десѣти, три десѣти (два десѣте etc). — р'існѣй Н. Св. in der Bedeutung: reichlich, dicht, locuples, densus; psl. рѣснѣ fimbriatus. р'існѣ слѣвка ein mit Früchten reichlich beladener Pflaumenbaum. р'існѣ грѹшка reichliche Früchte tragender Birnbaum. — рѣбѣт Р. = роблять. рѣбѣт шкѣду вовчкі в жѣты die Kornwürmer verursachen Schaden im Roggen. — сѣвѣтѣй Ду. М. З. Св. Сос. psl. свѣтъ. — сѣвѣтояничек Ду. Johannismwürmchen, Leuchtkäfer. — зѣвѣзды сѣвѣтѣть. — м'ізіа З. Mark cf. psl. мѣздрѣ corticis pars interior. — тр'ісѣябка Сос. psl. трѣсѣть лѣтка. — кѹр'іта М. nom. pl. курята psl. коѹратѣ. — зѣйіц Ст. genit. зѣйце Hase, заяць psl. зѣяцѣ. — м'ісѣць Ос. psl. мѣсѣць.

і місто старосл. ж або л.

тісѣч Н. čech. tisíc psl. тѣсѣшта et тѣсѣшта. сѣрок тісѣч Н. vierzig Tausend.

і місто визвучного я, коли на него не паде наголос; старосл. на-росток нѣа загально-руск. иѣа звучить тут іѣі (иѣі).

картѣфлѣ Н. м. картофля. картѣфлѣ забѣлена krankhafter Knollen der Kartoffelpflanze. — вѹлицѣ Н. м. улица psl. оѹлица плѣтѣѣа čech. ulice. тотѣ доѹга ѹлицѣ diese lange Gasse (genit. тѣйі доѹгоѹи ѹлицѣ). — блѣщѣцѣ Н. Wanze, čech. plöšnice. — голѣдицѣ Н. Сос. Glatteis. — постѣлы Н. Бат. м. постеля, постѣль psl. постѣла стрѣмѣлѣ, lectus; стрѣмѣ, stratum. — зазѹлѣ Н. м. зазуля, Kuckuck. — цибулѣ Ду. м. цибуля, Zwiebel čech. cibule. — іщицѣ Ду. Бу. Nachtfalter, phalaena. — кѣтицѣ М. Strauss, Blumenstrauss; kleiner Garben. čech. kytyce. кѣтицѣ горѣху. — вѣшнѣ Н. м. вишня. — трѣсовѣцѣ Бу. Morast. — маглѣвнѣцѣ Бу. Mangebrett. — гусѣнѣцѣ З. Р. — попѣлѣцѣ З. Р. поп'ѣлѣцѣ Сос. Kohlenblattlaus, Aphis brassicae. — черѣшнѣ Р. черѣшнѣ закѣтѣла. — пѣкарнѣ Св. „де сѣ хлѣб п'ѣчѣ“. — м'ідицѣ Св. Бар. Spitzmaus. — каплѣцѣ Св. Capelle. — таблѣцѣ Св. — пшѣнѣцѣ Св. — шѣбѣницѣ Сос. (пѣбѣ шѣбѣнице). — молодѣцѣ Ст. — ч'ѣплѣ Р. psl. чапла; однакож чѣпла Св. чѣплѣ Сос. ч'ѣплѣ Т.

ѣ місто я (а).

кѹрчѣ Н. кѹрѣ Н. psl. коѹрѣ plur. кѹрчѣта, кѹрѣта. — птѣш'ѣ Н. plur. птѣшѣта і птѣшѣта. — до профѣсѣре Н. = до профѣсора. — ч'ѣйка Н. Маць. Op. Kiebitz, Vanellus cristatus psl. чайка palaeoruth. чайчица. — ж'ѣба Н. З. Маць.... Frosch psl. жѣба. —

притрефлѣе сыі Н. притрафляе ся. — гівнѣк Н. stercus. — стѣти Н. psł. сѣтати. — зазѹле Н. — шѣпка Н. М. З. Ос. Св. Бар. Ст. Ду. Маць. psł. шлпѣка cucullus, Карпе čech. karice, čerice, čarka. — вівцѣ Н... psł. овѣца čech. ovce. — ж'ѣворонок Н. М. Lerche. — кáчур' genit. качур'ѣ Н. = качура. — до ко-сар'ѣ Н. до бóднар'ѣ Н. — гýсета Н. — запрѣчи Н. psł. запрашти. — кúче Н. in der Bedeutung: suile, Schweinstall, куча psł. кжшта σκηνή, tentorium. — ч'ерувáти Н. чарувати psł. чаровати. — бр'ѣчка Н. бр'ѣшка Ду. Schnalle, пряжка čech. přeska, přaska. pol. sprzączka. — жѣдный Н. жадный. в жѣднойі. — пѣтнюнка Н. Freitag psł. пѣтница παρασκευή, dies Veneris. — пищѣўка Н. пищѣўка Св. cf. psł. пишталь σβρίγξ, fistula. — гор'ѣчий борщ Н. = горячий б. — качѣта М. = качата. — ж'ѣба рѣхкае Ду. — ч'ѣсто Ду. м. часто psł. часто συχνός, саере. — крич'ѣт совы Ор. = кричать сови. — серенчѣ Ду. саранч'ѣ Св. Бар. Ст. шараньчѣ Бу. pol. szarańcza ruth. саранча. — потѣтоє лісте Ду. = потятоє л. — гірнѣк Бу. Bergbewohner, гірняк. — ягнѣта З. psł. агнат. (але вівця З. psł. овѣца). — полѣдице Бу. — ж'елó Бу. Маць. Stachel psł. жало. — лѣнч'ѣ Бу. Linse psł. лашта φαλός, lens. — коч'ѣн Бат. Ос. = качан. коч'ѣны у кап'усты. — лежѣт Маць. = лежать. — бýр'ѣ Маць. Ст. psł. боура ζάλη, procella. — ковалѣми З. = ковалями. — тýче З. iris pol. tęcza (в руск. тýча так як в старосл. тжча властиво значить: заливний дощ). — тѣжко З. psł. тажко. — часóм З. zuweilen гал. часóм, часом, укр. часом zuweilen. — шѣфа Л. м. шафа, Schrank. — місч'ѣ Св. kleiner Sack. — лóш'ѣ Св. — жеребѣ Св. psł. жрѣка et ждрѣка. — землѣ Св. — чес genit. чесý Св. в винш. ок Гал. час часý, в Бродщині чáсу, на Укр. чáсу. — ж'елую Св. = жалую. — ж'ель Св. Т... = жаль. — ягльіна кáш'ѣ Ду, gemahlene Hirse, Hirsegrütze. — вíшня Сос. = вишня. — пшеніце Сос. — рóже Сос. Ду. rosa. — душ'ѣ Сос... = душа. — грúш'ѣ Ду. psł. гроуша ἄπιος, pyrus. — нáш'ѣ мати Бу. — наша мати. — Иноді по піднебених стоїть і пр. нóші Св. м. ноша Tracht. — водѣжі Св. м. одежда Kleidung. — Завсѣгди я стрічає ся в формах: мо́я, тво́я, сво́я psł. моя, твоя, своя. — тож: тóя Ду. Sturmhut, Aconitum, со́я М. Eichelheher psł. соя.

старосл. ѡ відповідає е, котре иноді стїсненє ся в і.

ѡстреб Н. М. Ор. Сос. astur, Habicht genit. ѡстреба nom. plur. ѡстребы psł. ѡстрѣбь pol. jastrząb čech. ješťráb. — ѡстріб З. в Сос. ѡстреб і ѡструб. — в Ст. ѡстреб побіч ѡстріб.

йін відповідає старосл. **ѣ**.

йінчѣті Ду. psl. **ѣчати** gemere. кумар **йінчѣт** die Gelse summt (oder wie man sich auszudrücken pflegt: „singt“) eigtl. **ячати** stöhnen.

старосл. **ѣ** відповідає **ен**.

лѣнч'е Бу. psl. **лѣшта** Linse. — **вѣнцей** Н. pol. więcej lemk. веце čech. více nsl. веѣ psl. **ѣаштѣ**.

старосл. **ѣ** відповідає **он**.

зайонц Бу. pol. **zajac** psl. **зѣѣцъ** genit. **зайонцы** pol. **zajaca**.

йе відповідає загально-руск. **я** старосл. **ѣ**.

йечмінь Н. Gerste, **ячмінь** psl. **ѣчѣмѣ** v. **ѣчѣмѣнь** pol. jęczmień, čech. ječmen.

ан відповідає старосл. **ж**.

пантлѣця З. у коня часть ноги понад копитом (cf. ruth. путо Fessel psl. **пжто** пѣдѣ, compes).

йан відповідає старосл. **ѣ**.

заянець Р. м. заяць, psl. **зѣѣцъ** genit. **зайанцы** [повстало з огляду на польск. **zajac** і по фальшивій аналогії на рускі слова в родї: **хованець** (хова-нѣ-ѣць), genit. **хованця**].

не місто загально-руск. **я**, старосл. **ѣ**

(**й** в **ѣа** перемінює ся на **нѣ**).

іменѣ Ос. genit. імені psl. **имѣ**. -- **сѣімнѣ** Ос. genit. **сѣмені** psl. **сѣмѣ**. — **вѣмнѣ** Ос. Euter genit. **вѣмені**. — **роspнѣті** Св. розіпнѣті Х. psl. **распѣти** σταυρωῖν, crucifigere; в руск. має також значенє: **ἐκτείνειν**, extendere. — **мнѣсо** **Маць**. = **мясо**, psl. **мѣсо** **хрѣасъ**, сего однаковъ в Св. **мѣсо**.

й місто **ѣа** (= старосл. **ѣ**).

зайць Х. genit. **зайця** м. **заяць** Насе. в Ст. **зайцъ** genit. **зайце** nom. plur. **зайцы**. в Т. **зѣецъ** genit. **зайце**. nom. plur. **зайцы**.

ун м. старосл. **ж**, польского **а**, руского **у**.

кункіль Бу. Kornraden, Agrostemma githago, **кукіль**, psl. **кжколь** pol. **kałol**. — **бунчѣти** Бу. summen, **бучати** cf. pol. **bał**. **хрущ** бунчѣт.

У.

у удержує ся в назвуцї (приміта рідка).

усеняцї Бор. Raure, усільниця.

придихове в перед у.

вуж Н. м. укр. уж, pol. wąż. — вугір Н. ἔγχελος, anguilla psl. жгрь. я злѣпаў в Бігрю ёдногo вугре, а він так мѣче сї. — вусїка Н. осика, Espe, Populus tremula. — вўлицьї Н. удиця. — вўхо Н. ухо. — вўста Н. psl. оуста στόμα, os. — вўзкій Бат. укр. узкий, psl. жзъкъ στενός, angustus. — вўсеницьї З. eruca.

придихове г перед у.

гусенїцьї Н. psl. жсѣница et гжсѣница κάμπη, eruca. — свербігўз Н. м. свербиуз Hundsrose, namentl. Früchte sog. Hagebutten. — гусїка Бар. м. осика, Espe psl. осина.

придихове й перед у.

ю Т. schon. psl. оу ждѣ, iam. ю бўде або дось ю бўде! = schon genug! — ю ж П. Ст. pol. już psl. оужѣ ждѣ, iam. — ютрїнка Св. Morgenröthe pol. jutzenka cf. psl. оутрина ερρος, diluculum. —

ю місто загально-руск. у.

паючїна Ву. pol. pajeczyna psl. пажчина et пажчина (однакож паўк Ву. psl. пажкъ). паюк М. Spinne pol. pajak.

ы місто загально у нас уживаного у.

бўти Н. М. Ву. Св. Сос. Ст. Х.... м. бути psl. вўти. мы бўлі. — забўти Ду. Св. Сос. Х. Р.... м. забути. я забўї ich habe vergessen psl. злѣвўти ἐπιλανθάνεσθαι, oblivisci.

ы місто у. польск. е.

спрыжїна Св. м. пружина pol. sprężyna. сталѣва спрыжїна. мосюндзѡва спрыжїна = мосяжна пружина.

ы місто у.

фўра Маць. м. фура, Fuhre в иньших окол. галицких: фїра, ukr. хура čech. fūra.

ы місто у.

щыпак Л. Т. м. щупак, Esox lucius, Hecht.

і місто загально-руск. у.

хріщ Кус. м. хрущ Maikäfer, Melolontha vulgaris psl. хржштъ κάναρος, scarabaeus. хріщї лїтѣют. — шівар Ст. м. шувар Kal-mus. — трїськом Т. м. труськом. ідѣ трїськом або спѡро Т. er geht schnell (halb laufend).

ен місто загально-руск. у.

венж Маць. genit. вѣнжа = вуж, укр. уж pol. wąż, genit. węża Schlange, Natter.

а місто звичайно у нас уживаного у.

павáр М. Маць. м. шувар Kalmus, Acorus calamus.

і місто у.

фі́ра Н. м. фура, Fuhre.

і місто загально уживаного ю.

ты́тыін З. Ос. genit. ты́тыіну́. ты́тію́н Св. Бар. м. тютюн Tabak, Rauchtabak.

о місто у.

ло́на Н. м. лувá, Licht, Schein, Feuerschein. лона на не́бі, як погóда, як ла́дніи ма́є бы́ти. лона пожа́рна. — шóтка Т. Kätzchen der Bäume. є́дна шóтка з в'ер'бы́ = шутка. nom. plur. шоткі́ Т.

о місто загально уживаного у.

па́зор Ор. м. па́зур, Kralle. я́стреб (я́стреп) ма́є па́зоры во́стрыйи der Habicht hat scharfe Krallen. є́ч. pazour sive dráp. па́зур scheint für па́здр, па́здор zu stehen cf. др'кти et дра́ти rad. др. пазор das zum Kratzen Dienende, die Kralle.

у місто ю.

бру́х Н. Бор. м. брю́х cf. russ. брю́хо. є́ч. břich, břicho, lemck. бріх, pol. brzuch. — жоўтабру́х Н. М. Бор. Goldammer, Emberiza citrinella. — — — шеле́ньцý Ду. genit. від шелене́ц м. шаленець, шаленцý. — пше́ніцу accusat. від пше́ніце Сос. м. пшени́цю psł. пы́шеницá nom. sing. пы́шеница. — вітцý Сос. dat. від отец м. отцý (отцеви) psł. о́тьцоу nom. sing. о́тьця. — смáльцу Сос. м. смальцý. дуже смáльцу viel Fett, viel Schmalz. — пéр'цу Т. genit. від пéр'ец Pfeffer. — пра́цува́ти М. м. працювати. він пра́цує = він працює.

в місто у.

вчáйти Н. м. учити psł. о́учити. — влові́ти Бу. psł. оу́ловити ζωρεῖν, capere; θηρεύειν, venari. я влові́ў є́дного чмі́лє ich habe eine Hummel gefangen. — я шчо́ра бы́в в него́ З. = я вчо́ра бы́ў в него́ Ос. = я вчера́ був у него́. — в ні́х Ос. = у них. — в су́сіды Т. = у сусіди.

г місто в з у (= psł. оу).

г нас Н. побі́ч в нас, у нас. — гме́рті́ Бу. Ст. м. вмерти, умерти psł. о́умр'кти αποθνήσκειν, mori; в Т. гме́рті́ і вме́рті. — г нас Бу. = у нас. — гло́міти Бат. м. вломити, уломити psł. о́уломити απορρήγνυσι, defringere.

х місто **в з у** (= psl. **оу**).

хпїти сѣ **Н. М.** = **у**чити ся psl. **оупити** *σαμασκεσθαι*, *in-*
briari. — **хпáсти** **З. Р. Ву. Бар. Т. м.** **впасти, упасти**, psl. **оупасти**
decidere. **уважáй**, бо **хпáдеш. сыныг хпаў.** сорóчка **хпáла** на **мéне.** —
хпáрити **Маць.** **уварити. хпáрит** **молоко́.** — **хпечї** **З. м.** **впечи,**
упечи. **мы хпеклї** **хлбї.** — **нахчити** сѣ **Бор. м.** **научити** **ся.**
пїлно сѣ **на́хчит** = **скоро** **ся навчить.**

ъ.

старословеньск. ъ відповідає **ы.**

обы́яти **Х.** psl. **обѣяти** *συλλαμβάνειν*, *complecti*.

старословеньск. ъ відповідає **о.**

зо землѣ **Св.** psl. **изъ** **земля.**

старословеньск. ъ **заникає** **зовсїм** (не переходить на **о**
як на **пр. в укр.**).

схнўти **Ст. укр.** **сохнути**, psl. **сѣхнѣти** *ξηραίνεσθαι*, *siccari*.
зісхнўти. зісхнѣ **д'ёр'во** **Ст.** — **збїти** сѣ **Т.** *zerschlagen werden*.
збѣ сѣ **горн'ец** *der Topf wird zerschlagen* = **зобѣ** **ся, зібѣ** **ся** cf. psl.
сѣнѣти *percutere*.

о **побїч** **а.**

кóждый і кáждый **Н. Сос.** psl. **кѣждо.**

ь.

(**ь** **удержує** **ся** **в** **деко** **трих** **виразах** **і** **то** **лиш** **місцєво**).

пїзьный **Н. м.** **пїзний**, *spät*. psl. **поздѣнь** *et* **позынь** *ῥψμος*,
serus. *pol. późny*, *čech. pozdní*. *adv. пїзно.* — **напрїсьный** **М.**
Ву. прїсний, psl. **прѣсьнь** *ῥζυμος*, *non fermentatus*.

ь **заникає** **зовсїм.**

псѣй **Н. З. м.** **песый** psl. **псьнй** *caninus*. — **пєя** **муха** *Hippo-*
bosca equina, *Pferdelausfliege* (*kommt an Pferden und Dorfhunden*
öfters vor) psl. **псьны** **моу́ха** *κυνόμυια*. — **пїжі** **псы́й і свїньскїй** **З.**
псьов **молоко́** **Св.** *Wolfsmilch*, *Euphorbia cyparissias*. — **пєя** **Маць.**
пєв **Бар.** psl. **псьа** *κυνάριον*, *catellus*. — **вóзм** **у** **Н. м.** **возьму** psl.
вѣзьмѣ (**з** **вѣзьмѣмѣ, вѣзимѣ**).

старосл. ь відповідає **і** (**зовсїм** **льокально**).

тїнкїй **Ос. м.** **тонкий** *pol. cienki* psl. **тѣнькѣ** *tenuis*, *λεπτανικός*;
в **Св. Сос.** **і** **других** **місцевостях**: **тонкїй.**

старосл. рѣ відповідає ре.

крет Н. Маць. З. psł. крѣтъ *ἀσπαλαξ*, talpa pol. kret, čech. krt, krték. — кретовіна Ор. З. vom Maulwurfe aufgeworfene Erdhaufen.

старосл. рѣ відповідає ра, що повстало з ре.

крат Сос. Х. Т. Maulwurf. nom. plur. краты. крѣтина Сос. Maulwurfshaufen — грамѣти Бар. Х. psł. грѣмѣти *βροντᾶν*, tonare. зачѣло грамѣти. грамѣт. — хрѣст Х. м. хрест psł. крѣстѣ. хрѣст сьвітѣй Х.

старосл. рѣ відповідає рн.

брѣви Н. = брови psł. брѣви, обрѣви. lemck. обырві. — дрыва Н. plur. psł. дрѣва *ξύλα*, ligna. — грѣмѣт Н. psł. грѣмитѣ tonat.

старосл. рѣ відповідає ыр.

мѣрдати Бу. wedeln. пес мѣрдає воіоном Бу. der Hund wedelt mit dem Schwanze. psł. мрѣдати *κινεῖν*, movere. — ырчѣти Кус. knurren. пес ырчѣт der Hund knurrt. psł. врѣчати sonum edere, murmurare.

старосл. рѣ відповідає ер'.

д'ер'ва М. psł. дрѣва cf. pol. drzewo. сухѣе д'ер'во Ос. — цѣр'ков Бу. psł. црѣкы genit. црѣквы. ходѣме до цѣр'кви. — в'ер'ба Н. вер'ба Ст. psł. врѣва *ἱτέα*, salix, pol. wierzba. — с'ер'це Сос. с'ер'дѣчко Сос. Hollundermark cf. psł. срѣдѣце *καρδία*, cor. —

старослов. рѣ відповідає ар' місто загально-руск. ер.

чар'вак Маць. Х. Wurm; Made cf. psł. чрѣва *σκόληξ*, vermis et чрѣвакѣ.

старосл. рѣ відповідає ор або ар.

вѣркоч або вѣркоч Н. Haarzopf. psł. врѣкочѣ *τρίχαπτον*, crines plexi pol. warkocz. čech. vrkoč. — гартѣнь Н. Кус. Р. гортѣнь psł. грѣтѣнь et крѣтѣнь *ψάρυξ*, guttur. pol. krtani. гартѣнь велѣка grosser Kehlkopf.

старосл. рѣ відповідає ро.

тростинѣ Бу. тростѣна Маць. Schilf, Rohr, Phragmites communis psł. трѣстѣ *κάλαμος*, arundo. — кров genit. кровѣ Бар. psł. крѣва genit. крѣве cf. lat. cruor. дѣже кровѣ viel Blut.

старосл. рѣ відповідає ру (міццеве).

друва Бар. psł. дрѣва Holz; Holzscheite.

старосл. лѣ відповідає лн.

лѣжка Н. psl. лѣжка на Укр. і в Бродщині: ложка. берé лѣжком. — глыбóкій М. tief psl. глѣбокъ βαθύς, profundus. в иньших околѣцях: глубóкій psl. глѣбокъ.

старосл. лѣ відповідає ло, котре найчастійше переходить на лу.

блòхá Н. plur. блòхи psl. блѣхъ. блухá Бу. Ст. Х.... plur. блúхи (блúхи).

лу місто загально-руск. ов = старосл. лѣ.

слуп Н. psl. слѣпъ et стлѣпъ, стлѣбъ στήλη, columna загально-руск. стовп, стовб. pol. słup čech. sloup. — тлúстый Н. товстий, fett psl. тлѣстъ παχύς, pinguis pol. tłusty čech. tlustý.

ў (= л) в оў з старосл. лѣ заникає.

дóбати Н. м. довбати. надобáти сýра з дýжки Н. cf. psl. длѣбсти γλύφειν, scalpere. — добáч' Сос. genit. добач'е Specht довбач. — стоп Бу. Бат. Св. psl. стлѣпъ. plur. стóпы. — стóпок Н. м. стовпок. стóпец Бар. psl. стлѣпъць columella. — стóпчик Бар. sehr kleine Säule. — кубасá З. м. ковбаса psl. клѣбаса χορδούρα, farcimen pol. kielbasa. жонá Р. Св. Т. м. жовна psl. жлѣна Grünspecht, Gecinus. — мóвiti Сту. sprechen. psl. млѣвити tumultuari; loqui. čech. mluviti. pol. mówić (з *молвити *моўвити повстало: мовити).

л випадає в лѣ по цїлковитім заглухненю ѣ.

я́бло Н. Бу. pol. jabłko psl. яблѣко et яблѣко nom. plur. я́бка, dat. я́бкам etc., але в genit. plur. я́блок. дýже я́блок viel Äpfel; дýже богáто я́блок sehr viele Äpfel.

Повноголоса (Volllaut).

В говорі долівскім форми повноголосні всюди уживають ся, проте: мóлот (psl. млатъ), колóда (клада), головá (глава), молодýй (младýй зложена форма), бородá (врадъ), городýти (градити), вóрог (врагъ), поверéсло (поврѣсло), верéчи (врѣшти), перед (прѣдъ), полóва (плѣва), молóти (млѣти), волочýй (влѣшти), селезýн (слѣзна) і пр. Лише вѣймово лучають ся льокальні вирази, в котрих не виступає повноголосе пр. млýчэй Euphorbia, Wolfsmilch cf. pol. mleko, psl. млѣко.

ере м. загально-руск. ер, старосл. рѣ.

умер'éти Н. м. умерти psl. оумрѣти (але: дер'ти Н. psl. дрѣти).

старосл. рѣ відповідає ер (зовсім льокальне).

вѣрши Бар. м. веречи psl. вѣрѣшти, вѣрѣжѣ, вѣрѣжати, вѣрѣжѣтъ βαλλειν, iacere.

вторичне повноголосє (*secundärer Volllaut*)

жоўотый М. Маць. Т. (жовотый) = жовтий psl. жѣтъ ѣаѡбѣс, flavus. — голова жоўотá Маць. gelber Kopf. жоўотыйі мотылы Ду. gelbe Schmetterlinge. пастушок жоўотый Т. gelbe Bachstelze. (одна-кож в Ор. в Ду. жоўтый). — жоўоток М. Св. Сос. Ст. Eidotter. дуже жоўоткú viel Eidotter. — жоўотобрушок Т. Goldammer nom. plur. жоўотобрушкі.

Приставка і всує голосівок.

приставне у.

укіпѣток Х. aqua fervida, кипяток.

вставне е місто загально-руск. о.

огѣнь. вогѣнь Н. Бат. Бар. Т.... = огонь psl. огнь. — вугель М. м. уголь, psl. жгль ѡѡрѣѣ, carbo. ёден вугель. ёдного вуглѣ; в Маць. вставне е стісняє ся в і: вугіль nom. plur. вуглы. — вікѣн Н. genit. plur. місто вікон pol. okien, psl. окнѣ fenestrarum. двое вікѣн Н. zwei Fenster. — волокѣн З. genit. plur. від волокнѣ (в значеню: волоть, Rispe, panicula).

вставне е.

цaмпѣль М. м. сопель, psl. сопль.

втручене о.

св'ѣкор Ст. genit. св'ѣкра psl. свѣкрѣ πειθερός, socer.

Заннє голосівок.

вимет голосівки е.

почкай Ву. imperat. місто почекай.

о, що повстало з ѣ, викидає ся в усіх падежах поодинокого числа (з вимом 4. пад.) і у всіх падежах многого числа.

мох genit. мху Ву. принєсі дуже мху bringe viel Moos, ukr. мох genit. моху у Шевченка: А сѣрце мохом поросло. psl. мѣхъ pol. mech. genit. mchu.

відпад наконечного е у приложників, числовників і заіменників в 1., 4. і 5. падежі середного рода єд. числа.

кваснѣй молоко Ву. м. квасное молоко. — такѣй стрѣмной телѣ Ву. м. такое стромное теля ein so schlankes Kalb. —

дру́гой з'е́рко Ву. = друге зерно. — вбу́чой лы́ко Ву. Seidelbast, Daphne mezereum. — вельі́кой сьве́то Ву.

відпад назвучного йо.

Сафа́т Ст. м. Йосафат.

назвучне о (у) відпадає.

кльі́я Сос. plur. кльі́й м. окл́ія (укл́ія) Uckelei, Laube, Alburnus lucidus.

відпад наконечного о.

ны́і-на́-щ Х. м. нына́що, zu nichts. нына́щ не а́до се es ist zu nichts tauglich, nicht anwendbar. — барз Н. pol. bardzo, sehr.

відпад голосівеи а.

знов З. м. знова psl. изъ нова iterum, denuo.

у наконечне губить ся.

чом Н. чем Маць. м. чому, warum.

стягане і відпад складів.

сподар' Н. Ду. З. Ос. Сос. Ст. часті́йше побі́ч господа́р, господа́р'. vocativ. сподаре́ Н. vgl. im Russischen: госуда́рь et сударь. — тра Н. Св. м. треба. — голеди́цы Н. Р. м. гололе́диця pol. gołodędz в Ст. гололе́дицы. — присе́сто Боже! Н. Ву. = присясти́ Тобі́ Боже! bei Gott! — до́пір М. Ду. Бат. м. доперва pol. dopiero psl. то́пръко nunc primum (то́пёркк. то́пёрь). — оксті́ті Ву. М. Л. оксті́ти Р. охрестити cf. psl. крѣ́стити через ви́пад т̣: крестити; через ви́пад р̣: кстити. — обексті́ти Т. охрестити. — чось Кус. Маць. Т. = чогось. — крест, genit. ксту́ Маць. до ксту́ (з крьету́ повстало́ крсту́, ксту́). — возь Маць. м. возьми pol. weź. возь нибу́дь крэ́сло, нибу́дь столе́ц. — жоронóк Бар. м. жоворонóк Св. = жайворонóк, alauda. — чо́ Бар. м. чому. чобі́ не? warum denn nicht? — чо́ Т. м. чого, чос (чось) зашбу́ до халу́пы? = чогось зайшов до хати? — чо́-ж побі́г есь за ним? М. = чого-ж etc. — чо́ ты не жраш? warum isst du nicht? — дось Бар. Ст. і́ дось побі́ч дость́ Т. м. досыть́ genug. — трі́нка Бар. дрі́нка Х. м. ю́трінка pol. jutrenka. — на́ знак Ст. Х. psl. на вѣ́знакъ гл. суголоска в. — тра́нька Ст. pol. jutrenka Morgenröthe, Morgenstern. встава́й, бо ю́ж тра́нька зышла́! — тра́ Т. (дра) побі́ч тра́ба Т. дра́ сьі́ підголі́ті́ = треба́ підголити́ ся.

Н а г о л о с.

В говорі Долівскім наголос подвижний, як в переважній частині говорів червоно-руського наріччя, та не в однім відмінний від загально у нас уживаного.

то́го птаха́ Н. — луску́ ма́є рѣ́ба Н. — суди́на Н. Gefäss. в суди́ні. — во́рел, во́рла Н. м. оре́л, вірла́. — Пере́мишль. genit. Пере́мишльї et. Пере́мишльї Н. — для чо́го Н. — плыва́є в водо́ї Н. — птах лѣ́тає і лѣ́тає Н. — весе́ліє Н. — волосе́ Н. = волосе́ Сос. — до́йт коро́ву Н. = до́йт к. — щедрѣ́й ве́чер' Н. = ще́дрий в. — здо́рове́ Н. = здо́ровле. — Ру́сины Н. М. Ву. Бар. — ма́хати Н. Ву. кинь ма́хає о́гоном Н. — пѣте́ро. де́вѣте́ро Н. — птахі́ Н. nom. plur. — па́мятаю́ Н. — скура́ М. Т. = скі́ра укр. шку́ра. — рило́ М. Rüssel, рі́ло. — со́ва (Ду. Ор. З. місцево) = сова́. — ро́ги Ду. М. З. nom. plur. = ро́ги Св. Ст. — плыва́є Ду. Бар. — гади́на Ду. — во́са жоўта́ Ду. = о́са жо́вта. — хлопе́ц М. genit. хлопце́ (льокально). — во́да Ву. (льокально). — ко́новка Ву. м. ко́новка. — зѣ́вѣ́да nom. plur. зѣ́вѣ́ди Ву. — три се́стрѣ́ Ву. — ле́жѣт тру́би Ву. — б'і́ди nom. plur. і б'і́ди Ву. — га́лузе́ Ву. — ве́сіле́ Ву. — (але: воло́се Ву.). — ло́віт. ло́ве́т Ву. — на́-ве́снѣ Ву. zur Frühlingszeit. — при́пові́дь Ву. Sprichwort. — ле́тит Ву. = ле́тѣть, volat. — ла́сті́вка Ву. Р. nom. plur. ла́сті́вкі. — гади́на Ву. М. = га́дина Маць. — кусѣ́ nom. plur. Ву. Sennen, ко́си. — са́м'е́ц З. — кла́не́ти Ву. м. кла́няти — бры́кати Ву. кинь бры́кає = укр. бри́ка, бри́кає. — жоўто́гий Маць. жоўто́гий Ду. З. Р. — соломе́ный Маць. укр. со́лом'яний. — ка́валок. ка́валочок Маць. — вѣ́года Маць. ку́рчѣта Бор. — лускָа́ Дуб. — за́стрі́ліў З. = за́стрі́лив. — гу́сени́цьї nom. sing. З. Raupе = гу́сени́цьї Б. — до́ Пере́мишле́ З. — му́равник З. в Терно́польщині́: муравні́к, Rasen, caespes. — зерне́ З. collect. Getreide; Getreidekörner; Samen. — борода́вка З. plur. борода́вкі. — жме́ка́т кошу́лю З. Сос. — се́реда́ З. = се́редѣ́. — пі́ріг З. Св. Сос. Бар. Ст. Т. м. парі́г. plur. пі́роги. — во́да З. — са́ранче́ З. — сло́та́ З. = сло́та. — го́лова́ З. Ос. м. голова́. — бо́рона́ З. м. боро́на. — зу́бы́ З. м. зу́би. — ша́раньче́ Ос. — жи́ўты́й Л. flavus. — до́ Пере́мишле́. — ка́чѣ́та Р. — жоўта́ па́стушка́ Р. Motacilla flava. — гнѣ́здо Р. м. гні́здо. — кві́ти Р. Blumen, flores. — ду́же бі́льший Р. о́ мно́го бі́льший. — сто́но́га Р. Св. Ст. nom. plur. сто́ноги. — до́нька́ Св. — бло́ха Св. Т. = бло́ха, Floh. — пщо́ла Св. м. пчо́ла. — пѣть го́ди́н

Св. — досыть Св. — зоря Св. — грѹбар Св. Todtengräber. — пѣкар' Си. Bäcker в укр. також пѣкаръ; в галицко-руск. переважно: пекаръ. — загадка Св. = загадка. — лупа на скурі рыбы Сос. Fischschuppe. — весіле побіч весіле Сос. — скѹпый Сос. = скупій. — паліт в пѣцу Сос. = паліт в пѣцу Бар. = палить в печи на Укр. — бараніна Ст. коло Станиславова і на Укр. баранина. — каплице Ст. таблице Ст. — жмѣкае сорочку Д. — льінивий Х. = лїнивий. — звїзды свѣтет Т. — лѣгкое Т. pulmo, Lunge. — п'еро лѣгкое Т. = перо легкѣ, leichte Feder. — гарды Т. in der Bedeutung schön (eigtl. гардий stolz; was die Relation der Bedeutungen anbetrifft, vergleiche: пышный und пынній stolz, superbus; im Huzulischen: пынній schön, prächtig, magnificus. — глѹпый Т. — скѹпый Т. — гнѣздит сѣ Т. — вѡвкі С. = вовкѣ.

Суголосочня (Consonantismus).

Плавні л, р.

В говорі долівскім мож відрізнити трояке л: 1) грубе л пр. в словах: ла́ва Brett, ла́ска Wiesel, ла́пі schnell; лоза́, ломі́ти, лопáта; луска́ psl. лоу́ска. луб, лупі́ти psl. лоу́пити; луг psl. лѹгъ, лука́ psl. лѹка; лы́ко psl. лы́ко, лы́та Wade, sura cf. psl. лы́сть Schenkel, tibia; лы́жка psl. лѹ́жка, глыбо́кій psl. глѹ́бокъ; — 2) середне л: лемі́ш psl. лѣмѣшъ, летѣ́ти psl. лѣтѣ́ти, по́ле psl. по́лю; лев psl. льѣ́въ; лен psl. льнѣ́, лѣгкій psl. льгѣ́къ; лёнча psl. лѣш́та; ліс psl. ли́сь vulpes, лі́сте psl. ли́стникъ et ли́стникъ folia, лі́па psl. ли́па tilia, слі́зкій psl. сли́зъкъ lubricus, слі́на psl. сли́на saliva, ма́ліна Rubus idaeus; лі́й psl. ло́й adeps, плі́т psl. плѣ́тъ, лі́м genit. лому Waldbruch; мы пеклі́ psl. пи́кан ѳсмъ, вы́ході́лі, воні́ (воні́) піса́лі. — 3) м'яке л (ль) в словах як: льі́с psl. лѣ́сь, льі́то psl. лѣ́то, льі́чїти psl. лѣ́чити; любі́ти psl. лю́бити, людскі́й psl. лю́дъскъ, лю́тый psl. лю́тъ; лю́дъ psl. лѣ́дъ; ля́кати schrecken, terrere cf. psl. лѣ́шти biegen, flectere, Лях psl. Лѹ́хъ; пля́скатый м. плеска́тый; ля́пати; ча́пля і ча́пле psl. ча́плиа.

Наконе́чне грубе л переходить в причаснику минувш. часу ді́йного стану II. на ѹ́ (звук посередний межи в і у): пи́саѹ́ psl. писалъ, пнѣѹ́ psl. палъ, быѹ́ psl. бѣлъ, плюѹ́ psl. плѣлъ, ле́ть(ѹ́ psl. лѣтѣ́лъ, мо́віѹ́ psl. мѣ́вилъ etc. Тож у тих виразах, в котрих старосл. лъ заміняє ся в старо-руск. на ол переходить л на ѹ́: воѹ́к palaeoruth. волкъ psl. вѣ́къ, доѹ́г palaeoruth. долгъ

psl. длѣтъ, вѣѣна palaeoruth. волна psl. вѣѣна; жоўтѣй palaeoruth. желтый psl. жѣтѣй (зложена форма). Наконечне л по о стѣненіи в і переходить в тіи говорі на ѣ: стіѣ Кус. 3. Св. Сос... psl. столѣ, віѣ psl. волѣ, діѣ psl. долѣ, кіѣ psl. колѣ.

лѣ місто л.

янгель Н. м. ангел psl. аггелѣ (після грецкої правописи), ангелѣ v. анѣгелѣ ἄγγελος. — свѣрделѣ Бар. genit. свѣрдлѣ Bohrer м. свердел genit. свердла, сверла.

н місто л (під уподобнення).

манѣнькій 3. м. маленький. злп того манѣнького птаха 3.

легко змягчене р.

б'ер'езовый палѣ Ду. М. — кáчур' Ду. влáпиѣ єдногo кáчур'е. — ольіар' Ду. genit. ольіар'е Goldamsel. влáпиѣ єдногo ольіар'е. — р'інь М. Schotter, Rollsteine psl. р'кнь. — косáр' Л. 3. Маць. Ос. Бар. Р. X. 2. 4. пад. косар'е. 3. косар'єви. 5. косáр'у. 6. косар'ем. 7. косар'і. — віспér', віспер'е М. Impfungsarzt. — в'ер'ба М. — кр'ек М. pol. krzak, Strauch; frutex cf. psl. кърь radix. — р'ідкїй М. pol. rzadki, čech. řidký psl. р'кдѣкѣ. р'ідкѣє молоко. — смер'ека Бу. Fichte, Picea vulgaris cf. psl. смр'кча κέδρος. — пѣр'ец Бу. Pfeffer. — мулér' Бу. Maurer. — дер'ті Бу. psl. дрѣти pol. drzeć. — тер'ті Бу. psl. трѣти pol. trzeć, čech. třetí. мак тер'ті в діїніци. — звér'ха Бу. на вер'ху Бу. — мѣр'ва Бу. 3. Св. Wirrstroh pol. mierzwa. — сѣр'це Кус. Ст. psl. сръдѣце et сръдѣце καρδία, сог. — бѣднар', бѣднар'е Маць. Ст. — чир'ѣк Бар. = чирак, укр. чиряк. — паламáр' 3. genit. паламар'е. зѣр'а 3. м. зорѣ. зѣр'а зішла. — столér' 3. Св. ідїй до столяр'е Св. іді до столер'е Сос. — гор'єчий 3. гор'єча вода. — до мѣр'е Св. — гончér' Ст. — школér' Ст. genit. школер'е Schüler. — вер'бá Х. — комáр' Т. genit. комар'е. — бѣр'е Т. м. бѣра, pol. burza čech. bouře.

р — р остає т. в. не знеподобляє ся.

Ярмарок Маць. Jahrmarkt в укр. ярмалка, в Журавні коло Жидачева: ярмарка. — рѣкрут Маць. Rekrut на Укр. і декуда на Буковині: некрут.

л місто р.

помлáка Т. м. помрáка in der Bedeutung: Sprühregen. летіт помлáка. — лѣвѣльвер Ду. м. револьвер Revolver, Drehpistole.

знеподобнене р—р на р—л (р—ў).

срібло Н. psł. сребро *ἀργύριον, ἄργυρος, argentum* (але ребро Н. psł. ребро *πλευρόν, costa*). — перепіўка Нянь. Wachtel з перепірка pol. przepiórka.

Сичні с, з, ц.

легко змягчене с.

с'ер'це Оу. psł. сръдце. сръдце *καρδιά, cor.* — с'ерсть Бу. psł. сръсть et сръсть pol. sierść. — с'естра́ Бу. pol. siostra psł. сестра. — с'ерна́ Маць. = серна́ psł. сръна (сръна et сьрна). — с'елó Бу. pol. siolo, sieło psł. село. — в'е́ Сос. = все, psł. все. — с'ер'дэчко Св. Х. Hollundermark. — с'ема́ годі́на Х. pol. siódma godzina psł. седмѣй чась *ἐβδομή ὥρα, septima hora.*

сѣ так як в старословенськѣм місто загально у нас уживаного с.

напрісьный М. psł. прѣсьнь, *ἄζυμος, non fermentatus*, присный. — красьны́ Сос. psł. красьнѣ. [в польск. *kraśny* psł. красьнѣ, але *cielesny* psł. тѣлесьнѣ].

сѣ місто старословенського с.

сѣпівати Н. М. Т. psł. спѣвати. — сѣвятый, сѣвітый Н. psł. сватѣ. — сѣніг Н. Св. Т.... psł. снѣгѣ. — сѣвіт Н. Бу.... psł. свѣтѣ. цѣлый сѣвіт *die ganze Welt*.

с неправильно мягчить ся (міцеве).

лѣкарство́ Маць. м. лікарство; тут в значеню: лік: psł. лѣкарство *medicina*. В українсько-руск. лік *Heilmittel, medicamentum*; лікарство *Heilkunde, medicina*.

старословенському с відповідає сѣ.

сѣвість Ст. „жінкі с'естра́“ *genit. свѣсти* psł. свѣсть *soror uxoris*.

ц місто с.

цвѣркати Н. м. сверкати *von dem Geräusche, das die aus den Zitzen der Kuh beim Melken spritzende Milch verursacht*; in übertragener Bedeutung auch: melken. нацвѣрка́ти мо́лока́ = надо́йти мо́лока. „ко́рѡва ба́рзо ма́ло нацвѣрка́ла мо́лока́“ *die Kuh gab beim Melken sehr wenig Milch.* — по́цьвѣро́к М. plur. по́цьвѣркі́ Ammer, Emberiza cf. pol. *poświerka*. — ці́цка Ду. Бу. Zitze lemk. ці́цок в східно-гал. ці́цка, ці́цка psł. сьсьць et сьсьць *μαστός, mamma.* — ца́мпель М. Св. Сос. м. сопель psł. сопль. ца́мплы́ з ле́ду Eiszapfen. — дрі́бны́цькый З. м. дрі́бнѣський. дрі́бні́цько́е по́те

ein ganz kleiner Vogel. — мальцький Т. м. мал҃ський, малесенький але adv. мальсько.

ш місто е.

шпї́ннє Н. місто спивник. cf. спинати zuschnallen, heften psl. **сппіннати** ἐμποδίζειν, impedire. — шпóннє Х. м. споник, спиник, Schnallenzahn. — шкарúпа М. Сос. м. скарупа pol. skorupa. — шараньчє Бат. м. саранчá, саранá Wandérheuschrecke, Oedipoda migratoria.

с удержує ся (не переходить на ш).

скі́ра Н. psl. скорá. тóрба скі́рнá Ledertasche; скурá М. скі́рá Маць. Leder; Haut. в східній Гал. звичайно: шкі́ра, на Укр. шкура. — сере́сть Н. Св. (форма правильна) psl. **срѣсть** τρίχες, pili; в многих околицях Гал. і на Укр. тож в угорско-руск.: шерсть. — сква́рок Н. пом. plur. сква́ркі в східно-гал. шква-рок. шварки.

суголоска не мягчить ся ніколи перед і, що повстало з первісного о.

сі́ль Н.... Salz. — спосі́бный fähig. — еті́л, еті́у Tisch etc. [в бойківскім і гуцульск. часто неправильно: сьіль, спосо́бний, еті́л (сьті́л)].

сплив звуків сєс на с.

ру́скій Н. Ду. Св.... psl. роу́сьскъ.

сплив звуків етс (сьє) і де (дьє) в ц.

м'і́цкій Н. м. містекій. м'і́цков по́ле = містеке поле. — лю́цкїй = людський psl. лю́дскъ.

з місто с.

стоко́лoза Ду. м. стокoлoса Bromus secalinus, Roggentrespe.

змягчене легко з.

з'є́рно Маць. Св. pol. ziarno psl. зрѣно хѣхѣс, granum; в остро-міров. еванг. зьрно. — з'є́рко Кус. pol. ziarko. — з'елє́нный Св. pol. zielony. ропу́ха з'елє́на Сос. Bufo viridis. — з'є́рне Сос. Ст. gen. neutr. coll. Getreide; Körner; Samen. — вóз'єро Бар. pol. jezioro.

зъ місто звичайно уживано з.

пíзънїй Т. місто і побіч пізній psl. поздънъ (позънъ) ἔσπμος, serus. ч'єс пíзънїй Т. годíна пізня Т.

зь місто старосл. з або сѣ.

звѣір' Н. genit. звѣір'ѣ звѣірѣ. — звѣіринá Ст. Wild (в старосл. звѣірина caro ferina, Wildpret, дичина). — зѣісти et зѣзѣісти Н. psl. сѣисти et сѣнѣісти κατεσθίειν, comedere.

дз місто з.

дзюб Ду. м. дзюб, зоб, pol. dziób (правильна форма властиво: зоб від кор. зоб cf. psl. зобати ἐσθίειν, edere; дзюбати, дзюбати mit dem Schnabel picken; властиво: зобати]. — гудзік М. м. гузик Knopf pol. guzik.

з місто загально у нас уживаного дз.

звѣн Н. М. Ор. Бор. Х. м. дзвѣн, Glocke, campana čech. zvon, pol. dzwon. (в старосл. звонъ значить sonus; tintinnabulum; symbalum а класкоу campana). — звоніті Н. Ор. Св. Ст.... läuten, дзвонити. зазвоні Ст. = задзвони. — збáнок Н. Бу. Бор. Св. Ст. Krug psl. чѣванъ v. чѣанъ ἑξάτης, sextarius. — звѣнніцѣі М. Glockenthurm čech. zvonice. — звѣнѣіти Ст. klingen. psl. звѣнѣіти ἠχεῖν, sonare. звѣнѣі струна Ст.

ж місто загально уживаного з.

жѣвы Ор. Бу. м. зѣвы cf. lit. žioti, žioju, žiovauti. let. žāvāt ahd. gī-ēn.

г місто загально-руск. з.

бояглівый Сос. м. боязливый furchtsam. psl. боязлинеъ δειλός, timidus. натрикѣ кінъ бояглівый вѣха. бояглівый кóны Сос. (cf. боягуз ein Furchtsamer).

дз місто ц.

дзѣ́бка Маць. = цяпка. капка Turfen. прутáйка мáв дзѣ́бкі по собі die Turteltaube hat kleine Flecken oder Turfen.

к місто загально-руск. ц.

квѣтнути Н. Бу. З. = цвисти. д'ѣр'ева квѣтнут. pol. kwitnąć. — квѣт Н. = цвѣт. pol. kwiat. квѣ́ток З. = цвѣток, plur. квѣ́тѣ pol. kwiatek ukr. квѣ́тка. — квѣ́те Бу. collect. Blüten, цвѣ́те. кумáн мáв червóный квѣт Trifolium pratense hat einen rothen Blütenkopf. psl. цвисти ἀνθεῖν, florere. цвѣ́тъ ἀνθος, flos. — квѣ́тна недѣ́ле Бу. Palmsonntag.

ц місто цѣ.

Гриц Ду. Св. м. Гріць.

ец або иц місто ець (наросток -ьць).

воробец (вуробец) Н. genit. воробце nom. plur. воробцы. — швец Н. genit. шевце. — хлопец М. genit. хлопце. — паданиц Маць. genit. паданце Blindschleiche, sog. Bruchschlange, Anguis fragilis (під ящірки). — столец Т. genit. стільце.

старословенск. наросткови -лиць відповідає -янец.

заянец М. Р. Св. Сос. Бар. Х. psł. заяць λαγώς, Iepus pol. заяс. застрілює єдного заянці. (форма „заянец“ повстала з форми зляць, зайанць genit. зайанця мабуть по фальшивій аналогії з огляду на такі слова як: ламанец Bruchstück (= лама—нъ+ьць) genit. ламанця, обірванець, genit. обірванця, опіханець, genit. опіханця, сипанець, genit. сипанця і пр. гл. стор. 26.

Піднебенні (понебні) й, ж, ч, ш.

ль місто й в середозвучї.

восько Ст. Т. м. войско, військо psł. войска gen. fem. et войско gen. neutr. στρατός, exercitus.

в місто й в середозвучї.

дівниче Бар. м. дійниця čech. dojačka Melkgefäss, Melkgelte. дівниче до ростіраня маку = в иньших сторонах: „макітра“. — надывати си Т. Бортиян коло Судової Вишні м. надіяти ся psł. надкати сλ ἐλπίζειν, sperare. як вийдуть дожджовийї хробакї з землї, то надывати си слогї Т. wenn Regenwürmer auf der Oberfläche der Ackerkrume erscheinen, so ist regnerisches Wetter zu erwarten — м'ен'е си він надыває er erwartet mich; er hofft, dass ich komme.

В йе (= йа, я повст. з старосл. ѡ або старосл. ѧ) й заміняє ся на нь.

йимнє Н. genit. йимнє psł. имѧ (імйа, імйє, імньє, імнє, йимнє). — распнєті Н. psł. распѧти. — мнєті Н. мну, мнеш, мне psł. мѧти, мьнѧ, мьнши, мьнеть. — мнєгкїй побіч мєгкїй Н. Л. Бу. psł. макъкъ. — вѣмнє Ду. — мнєсо Ду. — хомньє М. м. хомяк Hamster psł. хомѧкъ Cricetus frumentarius. — камнєный М. м. камяний psł. камѧнь et камѧнь λίθινος, lapideus.

старосл. жд удержує ся (не замінює ся нї на дж, нї на ж).

тружда́ти си Бар. sich abhärmen, sich plagen; sich abmühen; sich bemühen: тружда́у си за ґру́нтом psł. троуждати fatigare, vexare.

старословеньск. жд відповідає дж.

хóджу Н. Бу. Ст... psł. хóждаж. — ві́джу Ду. Ст. psł. виждаж. — ме́джé Ду. Rain psł. межда et ме́ждина μέσον, medium; διάστημα intervallum; μετόριον terminus. по ме́джэх. — в Ст. одна́кож: ме́жé за́гально-руск. межа́. — ра́джу Ст. ра́диш, ра́дит psł. ра́ждаж, ра́диши, ра́дить. — чу́джый Ст. X. fremd, чу́жий psł. чо́уждаж, што́уждаж et то́уждаж ἀλλότριος, alienus. (в Ду. чу́жий). — рдж'е Ст. psł. рѣ́жда і́с, rubigo; але за́ржéвіти verrosten. за́лызо за́ржéвіло Ст.

щ відповідає старосл. ждъ.

до щ Н. psł. дѣ́ждаж pol. deszcz βροχή, pluvia.

дж або ч відповідає старосл. ждъ.

до́дж Св. genit. до́джý Regen. — до́ч Св. Сос. Бар. genit. до́джý. до́ч іде́ Св. es regnet. до́джі іду́т Бар.

з місто ж.

ро́здество В. м. ро́ждество psł. ро́ждаство γέννησις, generatio; τέκος partus. Бо́жое ро́здество. — за́лызо Св. м. же́лізо psł. же́лѣзо σίδηρος. ferrum (подібно і на Угорщині пр. в Ясеню ви́жнім говорять: зе́лізни́ця, в Новім Давидкові: же́лізни́ця або же́лы́знік = Eisenbahn).

ч місто ж.

бр'éчка Н. м. пря́жка (правильно: спря́жка cf. psł. сѣ́прашти συζευγύναι, coniungere). — стрі́ч Х. м. стрі́ж. стрі́ч сті́скат се до кúпы Х. — ві́чкі Св. м. ві́жки Lenkseile, Lenkriemen = ві́джі Ст.

ш місто ж.

брéшка Ду. Сос. Х. м. пря́жка, Schnalle.

ц місто ч.

ци Н. Бар. м. чи. ци бы́у вче́ра? бы́у ту Бар. — пе́ц Н. gen. masc. з польск. рі́ес, леме. пец, чеськ. pec місто: пі́ч, печ gen. fem. psł. пашть. — іна́цы Н. = іна́кше psł. ина́че ѣт, adhuc. — скóц-ны́й лен Х. м. ско́чний лен, ско́чень Springlein, Linum usitatissimum var. crepitans. — не́по́цтивы́й Х. м. не́почтивий pol. nieporozciwy. — ві́ц Х. pol. ні́с м. ні́ч, ві́що, ві́чо psł. ни́чь et ни́чьто oûdén, nihil.

ц місто за́гально у нас ужи́ваного щ,

цо Бор. Нянь. м. що pol. со psł. чь́то τί, quid. цо там чу́ти? was hört man Neues? по́цось ту́ прі́шоў? = по́цось тут прі́йшов? warum bist du hieher gekommen?

ш місто ч.

штýри М. Ву. м. чотыри pol. cztery psł. чѣтырыіе. чѣтыре. — рушнік Св. psł. ржчньникъ mantle, ручник. — хробáшныі Св. = хробачний. хробáшна грúшка wurmstichige Birne.

щ місто ч.

пщолá Н. М. Маць. Бар. Т. plur. пщóлы. пщóла Св. м. пчола psł. бѣчела. пчела μελιττα, apis, pol. pszczoła, čech. včela nsl. čbela, čmela, čela cf. ruth. чміль, джміль = bombus pol. trzmiel; джмолá, чмолá Хуlocopa Holzbiene. gad. бѣк букати, бучати also: stark summende Insekten.

сь місто ш.

трóська Св. Сос. Бар. Ст. Т. м. трoшка, etwas.

ч місто ш.

і́нчнй М. = иньший. і́нчнйі лю́де. — ме́ньчнй Ор. м. ме́ньший. — мура́чка Бор. м. мурашка, Ameise, formica.

ч місто щ.

чо м. що. — чо́бы м. щoбы. чо́бы не гада́ли Х. = щoби не говорили.

ш місто щ.

шо Кус. Бар. Ст. м. що. в Р. шо побіч що.

Зубні т, д, н.

легко змягчене т.

ст'еблó Бат. З. Св. genit. ст'еблá pol. źdźbło psł. стѣбло καυλός, caulis. — т'ернь Маць. pol. cierní. — т'еркі Маць. Schlehenfrüchte. — полот'énце Св. Schwimmhaut (z. B. bei der Ente, bei der Gans etc.). — телúшка Сос. Färsenkalb. — т'еля́ pol. cieleę. — т'éплый Ст. pol. ciepły psł. топлъ et тѣплъ θερμός, calidus. — т'есть Ст. або свекор Ст. psł. тысть πενθερός, socer. — т'éще Ст. теща, свекра, свекруха psł. тышта πενθερά, socrus. — до т'еб'е Х. pol. do ciebie.

т не викидає ся.

квітнути Кус. Маць..., pol. kwitnąć. грúша квітне. д'ёр'ева квітнут.

ц місто т.

ц'óта Маць. Ст. м. тета pol. ciotka psł. тетта amita у Лемків: тета, тютка, у східній Гал. ты́тка = psł. тет'тка (форми: тета, тїтка суть єдино можливі в язиці літературнім, українсько-

рускім). — по хребцьї Ду. м. по хребті pol. po grzbiecie. — сцьїбати М. м. стїбати. — цьмук З. м. тьмук *Nachtfalter*, *phalaena*. — цьма Р. м. тьма *Nachtfalter*.

д місто т.

н'едóпыр' genit. недóпыр'е nom. plur. недóпыр'ї Сос. Бар. Х. н'едóп'ір' Бор. Т. *Fledermaus* pol. *niedoperz* *Fledermaus* psl. **нѣтопырь** *νυκτερίς*, *vespertilio*.

є місто т.

скренáдель Бат. nom. plur. скренáдлы. скренáдель Бор. nom. plur. скренадлы *Goldammer*, *Emberiza citrinella* pol. *trznadel*, *čech. strnad* ruth. стернюк, стернадка.

легко змягчене д.

д'е Ор. Бу. Х. pol. *gdzie* russ. гдѣ. — ід'эш, ід'е́, ід'ем, ід'е́т'е pol. *idziesz*, *idzie*, *idziemy*, *idziecie*. поросетко не ід'е́. — д'ень Маць. pol. *dzień* psl. **днь** *ἡμέρα*, *dies*. — д'ер'ево Сос. Ст. psl. **дрѣво** *δένδρον*, *arbor* pol. *drzewo* *čech. dřevo*. в д'ер'еві = psl. **въ дрѣвѣ** pol. *w drzewie*.

д не викидає ся.

згáднути Н. pol. *zgadnąć*, *errathen*. згадні́ pol. *zgađnij* = відгадай.

заміна дь на й.

петьна́йцы Н. два́йцы Н. Х. (з пaтьна́дeсaтe повст. пaтьна́дeсaть, пaтьна́дeцaть, пaтьна́йцaть, пaтьна́йцeть, пaтьна́йцыть, пaтьна́йцы; подібно в укр. з молодьці повстало: молодьці).

т місто д.

труд Бу. plur. труды м. трут, трутень *Drohne* pol. *trąd*, *čech. troud*. — туга Кус. Ст. м. дугá psl. **джага** *τόξον*, *arcus*; *iris*. (В Кус. ріжниця в наголої викликає ріжницю в значеню: тугá *iris*, *Regenbogen* а тугá *desiderium*, *Sehnsucht*, тугá чось си́ с'ерце чепіла). — тугá Р. Св. Бар. м. дугá, *iris*.

г місто д.

іля тóго Бу. м. для того. — іно Х. м. дно psl. **дньо** *πυθμήν*, *fundus* але *deminut.* денцé Х. — ірóфа Х. побіч дрóфа Х. *Otis tarda*, *Trappe*, *дрохва*. — Імі́тро Т. м. Дмитро psl. **Димитрий** *Demetrius*.

легко змягчене н.

горн'е́ц Бу. *Topf* psl. **грѣньць** *λέβης*, *χούτρα*, *olla* cf. pol. *gar-nies*. — підн'еб'е́нє Бу. pol. *podniebienie*, *Gaumen*. — до н'е́го

Бат. Т. pol. do niego. — зн'єсті З. znieść. — н'є Св. м. не, pol. nie. н'є куп'ї. — баран'єц Сос. kleiner junger Widder. — н'емá Сос. pol. nie ma es giebt nicht. — н'éбо Сос. pol. niebo. — н'єсти Ст. pol. nieść. н'єсу. pol. niosę.

НЬ місто Й.

мнѣсечок Т. luna, Mond. дзєсь (= pol. dziś) н'є вїдно мнѣсечка heute sieht man den Mond nicht (з м'ксaць, м'їсєць, мїсєць cf. pol. miesiąc повстало: мнѣсєць, мнѣсєц).

Й часто місто нь у виразах вменшительних на енько, енька, онько, онька, онький і пр.

зазулєйка Ду. м. зазуленька. — сторонойка Ду. м. сторононька. — коротойкій Маць. ganz kurz. — бурейкій Маць. — червонейкій Маць. — малейкій Маць. Т. — дрібнейкій Маць. Сос. дрібнейкій доч Сос. ganz feiner Regen. — сівейкійі во́лы Маць. — голово́йка Маць. м. головонька. — пѣтної́ка З. Ст. Freitag. — малейкій Р. — спáтойкі Т. schlafen м. спатоньки.

НЬ місто загально вживаного Н.

тонькій Н. м. тонкий comp. тóньший м. тонший. — psl. тѣнькѣ tenuis. — со́ньце Ос. psl. сѣтѣньце ἥλιος, sol, сонце (але в Св. со́нце).

Н місто Н.

Микóлай Н. м. Никола psl. Никола, Νικόλαος pol. Mikołaj. — ма́хта М. побі́ч ма́хта Naphtha, Bergöl, νάφθα. — ма́рциз Ду. м. нарциз, Narcisse, Narcissus.

знеподобненє нн на вн.

конóплѣ поскóвннѣй Н. побі́ч: поскóнннѣй або пѣршнѣй Staubhanf (конóплѣ дрýгнѣй Н. Samenhanf).

знеподобненє нн на мн.

поскóмннѣй Ву. пѣршнѣй конóплѣ, поскóнннѣй конóплѣ, Staubhanf.

Гортанні к, г, г', х.

Г' місто к.

вѣ́га Н. м. вѣ́ка, Wicke, Vicia. — гúдзый М. гúзый Х. м. кусый. гúдза кúрка Henne mit sehr kurzem Schwanze. — вѣльгій Ор. м. великий pol. wielki dial. wielgi. — базьгí Ст. базьгí Т. м. базьки Kätzchen der Bäume. — хо́ўзгíй Т. м. ховзкий schlüpfrig.

хоўзій люд Т. — лѣжѣа Т. м. ложка. — набр'азінути Т. м. набряскнути. набр'азілов молоко = „як привѣтне“. — різга Ву. м. загально уживаного різка *virga*, *Ruthe*, *psl.* розга κλῆμα, *palmes*.

г не переходить на ж.

сьнѣігніце Ву. *Schneewitterung* сьвіжниця, *čech.* sněžnice *cf. psl.* снѣгъ χιὼν, *nix.* снѣженьκ χιονεος, *niveus*.

зь місто г.

язьнѣ Ву. Маць. м. ягня *psl.* агна ἀγνός, *agnus.* *nom. plur.* язьнѣта. язьнѣта молодѣйи Маць. *junge Lämmer*.

й місто г.

біяй М. Ву. Ос. м. бігай в Гал. — на Укр. бігай (форма повельника) б'ей Ву. *laufe*, *laufe schnell!* *flugs!* — біяй до мене! *laufe zu mir!* — б'ей, сьі поклоні! Ву. *flugs!* *erstatte deinen Gruss!* б'ей тоў дорогоў З. = біяй том дорогом *laufe diese Strasse entlang*.

к місто г.

кусеніцьі Ду. М. Бат. Л. кус'еницьі Маць. м. гусенця, усениця, *Raure*.

г місто г.

гвізд Ду. Бар. *genit.* гвозда. гвіздъ З. Ос. Бар. *genit.* гвѣзда м. гвізд, гвіздъ *psl.* гвоздь ῥλος, *clavus* (в Р. гвіздъ).

к місто загально у нас уживаного г.

четвѣр' *genit.* четвер'ка Т. м. четверга *psl.* четврѣтъкъ *genit.* четврѣтъка *pol.* *czwartek genit. czwartku.* — четвер'ковый день Т. м. четверговый день *pol.* *czwartkowy dzień*.

д місто г'.

гардѣнка З. м. гарѣнка, *Gurgel.* — щідлих Бор. м. щиглик *Stieglitz*, *Fringilla carduelis*.

ф місто х.

роздрѣфаті сьі Ву. розрухати ся *in Bewegung gebracht werden; rührig werden cf. psl.* раздрѣшати *καταρρεῖν*, *evertere: καταλῦειν*, *destruere.* — фурѣнтев З. *plur.* фурѣнті *pol.* *choragiew plur. choragwie psl.* хорѣжгы хоругов, хоругва, *укр.* корогов. — в Св. коругѣв, коругва *et ф о р ѣ н ѣ а*.

ф місто х.

ф о р ѣ с т Сос. *psl.* хрѣстъ (v. хвѣстъ).

ф місто х з к.

ф то Ву. Маць. м. хто *psl.* кѣто τις, *quis*, ф то ту пришѣу Маць. = хто тут прийшов? — ни ф то Ву. м. нѣхто *psl.* никѣто οὐδεὶς, *nemo*.

Губні п, б, в, м.

По губній суголосці й прейотованої голосівки не переміняє ся на ль.

р'обю Ву. — топ'ений Ву. м. топлений (з топи-е-нъ). то-п'ена солоніна або шмалец. — с'ыпю. с'ып'еш. с'ып'е З. — л'юбю З. — зр'об'ено З. — нас'ып'е с'ы З. — дерев'еный Св. дерев'ена лопа́та Св. — р'обю Св. Т. — зр'об'енов Св. — де с'ы зды́б'е Сос. (змягчене б ледви чу́тне). — с'ыпю. с'ып'ют Бар. — ста́вю. ста́вет Бар. — л'юбю. л'ю́бет Бар. — хра́пю. хра́п'ют Бар. — спюх Ст. eigtl. Schläfer, scherzhafter Name des Hasen. — ко́рм'еный і сви́ны Ст. gemästete Schweine.

п легко мягчить ся.

п'ечі́ М. З. pol. piec. він п'ечé. сп'ечі́. — п'ісо́к М. Маць. X. pol. piasek psl. п'ѣсѣкъ ѡмръ, sabulum. — п'ес М. Ор. Ву. Бат. pol. pies psl. п'ѣсъ хѡвъ, canis. п'ес л'істят с'ы. — п'есé Ор. psl. п'ѣса plur. п'есéта. — п'рі́ти Ву. schwitzen. — хл'об'ец Ву. pol. chłopiec. — п'ер'éd Ву. на п'ер'éd З. Сос. psl. прѣдъ pol. przed, čech. před. — п'ень Ву. pol. pień psl. п'ынь. — п'і́яти Бат. З. ко́у́т п'і́в. — ску́п'і́ец Сос. Geizhals pol. skąpiec. — в по́п'ельі Сос. pol. w popiele. — п'ёрший Сос. pol. pierwszy psl. прѣвъ (прѣвъ) primus. — П'ётро́ Бар. pol. Piotr. — за́п'ёрти Бар. psl. за́прѣти. — п'ередо́к Т. Vordertheil.

б місто п.

розба́цькати Бат. м. розпацькати aufrühren und unrein machen cf. паця Ferkel. розба́цькувати. не розба́цькуй. — бр'éшка Ду. бр'éчка Н. м. пряжка, спряжка Schnalle čech. přeska, přaska pol. sprzączka (в Борятині коло Судової Вишні: брэ́жка).

к місто п.

клеба́ння Н. pol. plebania.

ф місто п.

ш'ефу́рка Ву. м. шафу́рка Hut bei Pilzen. ш'ефу́рка у гри́бів cf. шапка.

т місто ф.

тре́нзлы́ З. nom. sing. трéнзле Fransen pol. frendzle nom. sing. frendzla fr. frange. доўгий трéнзлы́ З. lange Fransen.

х місто ф.

ма́хта, на́хта М. м. нафта, Naphtha. — ву́хналь В. Ст. м. гу́фналь Hufnagel, клинець до підкови, підковник. — карто́хлы́ Бор. м. карто́фля, Kartoffel, ital. tartufo.

Ф місто хв.

Ф ор б е т Н. Х. Сос. в східногал. в многих окол. хворост psl. **хв**растѣ et **х**растѣ sarmentum, pol. chróst, čech. chrastí. дуже ф о р о с т ŷ viel Reisig. — Ф і л я. Ф і л ь к а Кус. м. хвиля, хвилька Weile. за Ф і л ь к у = за хвильку gleich, allsogleich, in einer Weile.

Ф місто д (= грецк. θ).

Ф е д ь к о Н. Св. psl. **д**еодорѣ Theodorus. — Ф е с ь к а Св. Theodora.

б легко змягчене.

б' е р' е з а М. Birke. — б' і д а М. Бу. Маць. pol. bieda psl. **б**ѣда ἀνάγκη, necessitas. — за б' і р а т и М. pol. zabierać. — х р е б' е т Ор. Бат. pol. grzbiet psl. **хр**ѣбѣтъ. — б' е р е с т Бу. brzost. — в у р о б' е л ь Бу. Маць. Sperling. — б' е р' а з а Бу. Маць. pol. brzoza psl. **бр**ѣза. — в у р у б' е ц Св. Сос. Ст. Sperling. в у р о б' е ц і (підше) в у р о б' е й Бу. Sperling psl. **вр**авий στρουθός, passer (руський формі „воробець“ відповідає в старослов. **вр**авьць). — б' е р' і г. б' е р' е г З. psl. **вр**ѣгъ ῥχθη, ripa З. — б' е д р о З. Hüfte, бедро pol. biodro. — щ е б' е ч е Ос. pol. szczebioce. — б' е р ŷ, б' е р е ш, б' е р е Св. bioreę, bierziesz, bierze. — п і д б' е р е ж и ц ь і Т. Uferschwalbe, Cotyle riparia. — р о б' і т Т. imperat.

в місто б.

в о в а д (підше бвад) Tabanus, Viehbremse psl. **о**вадѣ гл. на стор. 19.

змягчене легко в.

м' е д в' е д і к Ду. В. (м' е д в' е д и к) Maulwurfsgrille, Gryllotalpa vulgaris. — в' е р' б а М. — в' і т е р М. pol. wiatr psl. **в**ѣтрѣ. — в' і н' е ц Н. pol. wieniec psl. **в**ѣньць στέφανος, sertum genit. вінцѣ. — п о в' і д ь і т и М. pol. powiedzieć psl. **п**овѣдѣти. я п о в' і д ь і л а = я сказала, я говорила (а відьити = sehen, psl. **в**идѣти). — в' е л і к і й Бу. pol. wielki. — к р а в' е ц Бу. genit. кравцѣ. — ш в' е ц Бу. Маць. Кус. psl. **ш**вѣць ῥάπτης, sutor genit. шевцѣ. — в' е ж' і Бу. Thurm, pol. wieża psl. **в**ѣжа. — в' е с н а Бу. Сос. pol. wiosna. — з в' е с і Бу. Св. Маць. — к у н і ч і в н а для в о в' е ц ь Бу. gen. plur. pol. owiec psl. **о**вѣць. — в п о л о в' і Бу. pol. w plewie psl. **в**ѣ пѣвѣк. — в' с е Маць. З. psl. **в**се. — в' і д р о Маць. pol. wiadro čech. vědro Wasser-eimer psl. **в**ѣдро ὑδρία, hydria. — в' е р б а З. psl. **вр**ѣба ἰτέα, salix pol. wierzba. — в' е р б о в ь і й З. — ч е т в' е р о Св. — в' е р с т в а Сос. Schichte cf. psl. **вр**ѣста et **вр**ѣста ἡλικία aetas. — в' е р Ст. в' е р г л а Ст. в' е р ж у Х. cf. psl. **вр**ѣшти в остром. Св. **вр**ѣжѣтъ (місто **вр**ѣжѣтъ). — с в' е к о р Ст. Schwiegervater pol. swiekier. —

св'єкрѣха Ст. Schwiegermutter. — вов'єс Т. pol. owies, psł. оокѣсѣ.

в не переходить на у (ў).

вдовѣц Н. psł. вѣдовѣць viduus. — вдовіця Н. (вдовіця) psł. вѣдовіца vidua. — внук М. psł. вѣноуѣ перос.

л місто в у назвуці).

лапнѣ Бат. Сос. Судова Вишня м. вално psł. вапнѣ calx. serb. јапно et вапно čech. вѣрно pol. warно (тут може віднести би сербське апа odor, Geruch гл. Сербскорусскій словарь сост. П. Лавровскій. Санктпетербургъ 1870. апа запахъ). — лапніті побіа вапніті Бат. Сос. mit Kalkmilch bestreichen, kalken. čech. вѣрпніті вѣрпніті. лапніті халу́пу.

л місто в у середозвуці.

дрілцѣ Т. м. дрівце pol. drzewce cf. psł. др'ѣкѣцѣ arbuscula. кору́тва на дрілци Т. хоругов на дрівци.

г місто в у назвуці.

гурубѣц Т. Sperling, воробець, psł. враний et кракѣцѣ.

в (= старосл. вѣ) заміняє ся часто перед звучними суголосками на г, перед глухими на к.

г вѣчір Н. = в вечір, Abends. — г містѣи Н. = в містї. — г льѣтѣи Н. = в лѣтї. — г зѣмнѣи М. — г нѣим М. = в нѣм. — г вѣвсѣи М. — г льѣсѣи М. — г нѣчїи Ву. — г жѣтѣи Маць. = в житї. — г мѣйїи халу́пи Св. — г водѣи Т. — — х пѣлю Ду. — х пѣли (Заболотці, Т.). — х пѣред Бат. м. вперед. — ѣдѣ х пѣле с кѣнѣи ворѣти Маць. — х Перѣмѣшли З. — х тѣвѣйїи халу́пи Св. — х кѣрени Т.

м місто в.

рѣмнѣи Н. Маць. Св. Сос. Х. м. рѣвнѣи. рѣмноє пѣле (рідше : рѣмне пѣле) ebenes Feld. — — мѣрма М. м. мѣрва Maulbeerbaum, morus. — прѣмнѣук Ст. м. прѣвнѣук psł. прѣвѣноуѣцѣ pronepos.

ф місто в.

фѣѣра З. м. вѣра, вѣра. фѣѣра цѣсѣ бѣѣ в нѣѣѣ?

м легко мягчить ся.

м'єрзнѣти М. Ву. Св. Сос. psł. мѣрзнѣти congelari. за-м'єрзла травѣ, аж сѣ бѣльѣ. банѣкѣ нам'єрзлѣ лѣду Сос. es froren Eiszapfen an. — я зм'єрз М. Сос. — м'єсти М. pol. miesć. — в'єтер м'єт'є = pol. wiatr miecie. — м'єтлѣ Св. pol. miotła. — м'єсто

By. pol. miasto, Stadt. до м'іста. — сам'ець By. З. = сáмець, Männchen, mas; pol. samiec, psl. самыць. — зм'ель By. imper. v. змолоти, pol. zmiel. — см'етана Маць. pol. śmietana. — м'ед'ведик Маць. Kyc. Maulwurfsgrille. — м'едв'ідь Маць. By. psl. медвѣдь pol. niedzwiedz. oserb. mjedźvjedź Bär (eigtl. медѣдь = Honigfresser). — м'эле Kyc. pol. miele. м'эле п'ес во́бном der Hund wedelt mit dem Schwanze pol. pies myrda ogonem. — ім'е Св. plur. ім'енá Св. — рум'етáти Coc. wiederkauen, ruminare. рум'етáе корóва або жвáчку жв'е Coc. — м'етáти Coc. pol. miotać. — зам'іть Ст. Schneverwehung. — воні́ лóмьіт Т.

у пре́йотовавої́ голосі́вки н переходить на й.

я лóмню Н. місто я ломлю (від: ломати).

н місто м.

возне́ М. By. м. возме, возьме psl. вѣзметь cf. masur. weznie. — н'едв'едик Op. м. медведик Maulwurfsgrille, Gryllotalpa vulgaris.

Уподобненє суголосок.

нн з гн.

па́нность Бар. з пагнoсть, пагно́зь, пазно́ть psl. пазно́гъть.

Здвоєнє суголосок.

соломе́нный Н. м. солóмьяный psl. сламы́ный (форма зложена). соломéнный капелюх Strohhut. — і́нный побі́ч і́ный З. pol. inny psl. инъ.

Прибавка суголосок.

назвучне с, коли его в загально-руск. нема.

сплáвы у рýбы Coc. Ст. Flossen, плави, плавці. — спру́жйна Х. м. пружина pol. sprężyna, Feder. — спорі́чки Х. Johannisbeeren, виннички, порі́чки pol. porzeczki. — скрогуле́ц Н. Sperber, Nisus communis pol. krogulec, кригулець (скригулець) psl. крагоу́й. — скáвка М. З. Dohle, Monedula turrium кавка. — скри́ло М. Op. By. Нянь. З. Ос. Р. крило psl. крило птѣрьѣ, ala pol. skrzydło (тут с належить до корі́ня: скри: lit. skrėti, skrajāti. skrėlas. lett. skrēt fliegen. — [подібно говорить ся: скригуляти і кригуляти (про голос хижих птиць); пес кáвка, кавучі́ть або скаву́чить, скаву́ляе der Hund winselt].

приставне г.

гверéчи Н. Т. м. веречи psl. вѣрѣшти. гвѣржу = кину. гверж на зéмлю = кинь на з. — гнѣ́здрó Т. Nüster. ёдно гнѣ́здрó. вобі́ гнѣ́здрѣ́ (sic!) Т.

загально-руск. г перед н не приставляє ся.

нѣздѣ М. Сос. м. гнѣздо psl. гнѣздо νοσσία, nidus ai. nīda aus nīda (часом говорять в М. також: нѣздѣ — есть то рід не-совершенного уподобнення, де гн переходить в мн).

неправильно всунене г перед чи (з г-ти).

б'ігчи Л. м. бічи (з біг-ти). — за пр'ігчи Сос. за пр'егчи Л. м. запрячи (з запряг-ти psl. запряжи. — могчй Л. м. мочи (з мог-ти psl. мошти).

приставне х.

хпѣный Н. пьяный psl. пианъ et пьянъ μεθύων, ebrius (може бути, що тут х місто у, а adjunct. хпѣный властиво particip. упіє-ный, упитый).

втручене р.

маршйна Т. м. машина. — дорщ Т. = дощ, дождж psl. дѣждѣ (в нвѣших околицях: доч, додж) genit. дорщѣ. не было дорщѣ. genit. дорджѣ Бат. — слімáрк Бу. м. слімак = слімак Schnecke namentl. Helix pomatia Weinbergsschnecke. слімáрк великій, сідіт в скарупі. genitiv. слімаркá nom. plur. слімаркі [подібно втручуєсь р також в словах: гал. достá-р-чити = укр. достачити, в Чернів-цях: достатчити (від достатокъ; достатькъ+ити cf. psl. достатъчньк sufficiens); укр. копи-р-сати cf. psl. копъсати ἀνορύττειν, effodere].

втручене с.

досконáлы Бу. Св. Ст. vollkommen; vortrefflich; ausgezeichnet. доконалий, довершений. pol. doskonały, čech. dokonaly. досконáлой молокó В. vortreffliche Milch. досконáлое піво Ст. vortreffliches Bier. досконáлы-м сы переконаў Бу. ich habe mich vollständig überzeugt. — досконáлы! так є! Ст. wahrhaftig; sehr gut, so ist es!

всунене й.

плайстер Бу. м. пластер, genit. плайстру psl. пластырь ѣмпластръ. плайстер мѣду Honigwabe, Honigscheibe. čech. plást. ко-міркí в плайстрах.

всунене т.

пѣре-т-и Т. м. пѣрси psl. прѣси στήνον, pectus. він слабійи пѣрсти має er hat eine schwache Brust. — с-т-рыж Н. с-т ріж Сос. — с-т-річ Х. nsl. srěž pol. śreż, srysz, śryz. zerbröckeltes Treibeis.

втручене д.

вэдріти Н. praes. вдр'у (вдру), вдриш, вдрит psl. оүзрѣти, оүзрѣж, оүзриши, оүзритъ θεωρεῖν, spectare; ὁρᾶν, videre. — роздр'у-

фати сѣи Ву. Св. Т. розрухати ся cf. psl. раздрѹшати в знач. *φθειρειν*, perdere. роздрѹфай егѹ. Т. wecke ihn auf. — обѣздрѣти сѣи X. psl. окѣзрѣти *περιβλέπειν*, circumspicere. обѣздрѣй сѣи X.

всунене н.

янгрес Н. Ст. X. ѣнгрус Маць. Stachelbeere, Ribes grossularia, веприна nsl. agres, pol. agrest ukr. атрус nhd. österreich. agras. — Кѹндро Ст. = Кіндрат psl. Кодратъ, Quadratus, Konrad. — б р у х н а т ы й Маць. м. брѹхатый, pol. brzuchaty.

всув голосівки м.

гѣмбель Сос. м. гибель Nobel. гимбѹвати Сос. hobeln.

почіплене й.

втодѣй Н. побѣч втогдѣ pol. wtedy damals, dazumal. — тамдѣй Н. побѣч тамтудѣ lemк. тамады. — тудѣй Н. туди psl. тѣда et тѣдѣ dѣ ѣхѣиγс, illac. — вчѹрай Н. = вчера, вчѹра psl. вѣчера χθες, heri pol. wczoraj. — пѹтий Н. поти bisher, bisda. — тѹтай Ву. З. Р. ukr. тута pol. tutaj. — тѹмай Ву. psl. тѹмо ѣхѣї, illic. — всѹдѣй Кус. = всѹди, всѹда. — за прѣжѣй кѹнѣ З. = за прѣжѣ к. — ідѣй З. Св. = іди. — пишѣй лист З. schreibe einen Brief. — половѣй пшѣнѣцю З. = полови п. — тѹмдѣй кѣй Св. тамдѣй кѣй Св. = тамтуди. — дѹкѣй Св. bis, доки. — пѹкѣй Св. Т. bis покѣ. дѹкѣй, пѹкѣй so lange bis. — за кудѣй давѣти Сту.

Заник суголосок.

назвучне г губить ся.

листа Т. м. глиста, Spulwurm, Accaris lumbricoides psl. глѣста ταινία, taenia.

назвучне х (= г) губить ся.

рубѣк М. мѣсто і побѣч хрубак = хробак, укр. гробак pol. robak, vermis, Wurm.

назвучне х губить ся.

ребѣт побѣч хребѣт Р. psl. хрѣвѣтъ αὐχήν, cervix pol. grzbiet. ребѣтѣна, репетѣна = хребѣтина.

назвучне в занѣкає.

счѹра Бар. З. м. з вчѹра, з вѣчѹра psl. *изъ вѣчера, із вѣчера, із вчѹра, з вчѹра, счѹра, шчѹра cf. снѹчи. — вѣторѹк Ст. = вѣторѹк бѣлѹрѹск. отѹрок psl. вѣторѹнникъ τρίτη, dies martis. — нѣзнак Св. Ст. X. м. на-вз-нак psl. на вѣзнакъ. вѣзнакъ. вѣзначъ ὑπίως, supine, retro. плѹй нѣзнак.

л губить ся в середозвуці.

поскониъ Н. конѡплѣ поскѡнный Н. Ду. конѡпля поскѡнна Т. в старосл. поскониъ [вважаючи на форми галицько-руські плоскѣнь, плоскѣнка гл. Початки до уложення номен-влятури і термінольоїї природописної народної П. 1869. стор. 29. — на вираз у Замішанців пляскуры гл. Про говор Замішанців у Львові 1894. стор. 49. — випадає виводити „поскѣнь“ від плоскѣ (die lockere, gipfelständige Rispe der Staubblüten erscheint flach im Vergleiche mit dem dichten, buschigen Fruchtstande des Samenhantfes. обрідна, наверхкова волоть пилякових цвѣтів видає ся плоскою в порівнянню з густим, хихлатим овочестаном матерних конопель)] — в Бор. і З. конѡплѣ бѣлыйї або плоскѡнныйї берѹт сѣ на перед. — конѡплѣ зелѣныйї або мѣтырныйї З. Samenhantf. — конѡплѣ плоскѡнныйї Р. Staubhantf. конѡплѣ мѣтюрныйї Р. Samenhantf [коло Львова пр. в Завадові, Жашкові: поскѣнницѣ Staubhantf].

ѣ = л зникає в середозвуці.

хѡзкій Т. побѣх хѡѣзкій schlüpfrig, ховзкій psl. слизѣкъ. хѡзко adv. psl. *слизѣцѣк.

Заник ѣ (= л) в оѣ з старосл. лѣ і випад л в лѣ по заглухненню ѣ гл. стор. 31.

р в середозвуці губить ся.

ганьчар' З. гончѣр' Р. гончѣр' Бор. Ст. genit. гончер'ѣ. pol. garnicarz psl. грѣньчарѣ. čech. hrnčič.

т випадає в середозвуці.

пѣсвіско Н. М. Маць. пасвіско Р. pol. pastwisko čech. pastva, pastvina, pastviště psl. паствина *ωσμή*, pascuum ruth. пасѡвище cf. psl. паствити et пастокати *βόσκειν*, pascere. — мѣснѣсть М. Fett з мастьнѣсть cf. psl. мастьнѣ pinguis. — квѣнути Бу. pol. kwitnąć. плющ квѣнѣ сѣно die Gundelrebe (Glechoma hederacea) blüht blau. яблѣнь квѣлѣ Бу. pol. jabłoni kwitła. грѹши квѣнѹт. дѣрѣво заквѣло Бу.

випад тѣ.

пѣдесѣть Н. Св. Сос. čech. padesát(e) psl. пѣть десѣтъ πεντήχοντα, quinquaginta, пятьдесять. — шѣдесѣть Н. čech. šedesát(e) psl. шѣсть десѣтъ. — девѣдесѣть Сос. čech. devadesát psl. дѣвѣть десѣтъ.

випад суголоски д.

бѡрознѣ Бу. Furche. psl. браздна et бразда αῤλαξ sulcus. — рѣствѡ З. Ст. з рѣдство cf. psl. родѣство τοκετός, partus.

Н випадає.

гор'ч'ер' Бу. Ос. Töpfer psl. **грѣньчарь** *κεραμεύς*, figulus. — горн'ець Бу. genit. горцѣ. — горно́к Ос. Р. genit. горка́ pol. garnek genit. garnka (dialect. garka). — ка́шы з горка́.

Г випадає.

па́знот Н. Бу. Нянь. Ос. па́знит З. psl. **пазногѣтъ** *ἐπλή*, ungula; *ἔνυξ*, unguis. ёден па́знот nom. plur. па́зноти pol. raznogieć, raznokieć plur. raznogcie, raznokcie. — ні́тик у бр'ёчки Св. ні́тик в бр'ёщці Бар. Schnallenzahn м. ні́тик. — жоўто́ру́дка Х. м. жовтогрудка, Goldammer (в тім зложенім виразі губить ся властиво назвучне г другого слова).

Ль випадає в визвуці.

Яросла́в Ст. Х... genit. Яросла́вле староруск. **Ярославль** scilicet **городъ**. іду́ до Яросла́вле. село́ за Яросла́влем.

Відпад наконецного з.

те́ра Н. М. Бу. Маць. Св. Сос. Ст. pol. teraz, jetzt (повстало із ть разъ = той разъ). — за́ра Н. = зараз, gleich.

Відпад ть в назвуці.

води́на́йцьі Сос. м. одинайцять з одинадсять psl. **єдинѣ** на де́сате́ рідше єдинѣ́ на де́сате́ pol. **jedenáście** čech. **jedenácte**. — трийцьі Н. Х. м. трийцять з тридсять psl. **три де́сати** et **три де́сате́** pol. **trzydzieści** čech. **trícet**.

В у визвуці губить ся.

чер Нянь. м. черв Wurm; Engerling. nom. plur. черы́ psl. **чръвъ**.

звучні суголоски стають глухими.

по́труби Т. м. подроби. — фчо́ра З. м. вчора.

глухі суголоски стають звучними.

лу́зга Бу. = луска́ Н. Schuppe. — рі́зга Бу. м. укр. рі́зка virga psl. **розга** *κλήμα*, palmes. — стоко́ло́за Ду. м. стокоса. — збр'я́чка Бу. м. спряжка, Schnalle cf. psl. **сѣпражъ** *ζεύγος*, iugum. — воро́зга Ст. м. ворозка Schlinge bei der Peitsche. — лы́жга Т. м. лыжка. — роздра́па Т. м. розстрипа = розхрістана жінка. — віджі́ Ст. м. віжки. — іу́зый Х. м. кусый. — я́бо. (Старява) м. ябко, яблоко. — коло́ Ляшок королівских говорять: мі́зга м. миска. — гру́шга (гружга) м. грушка. — Фе́ды́о м. Федько.

Переставка.

місто л—р кладуть р—л.

тарéль З. Teller, pol. talerz čech. taliř.

місто л—р кладуть р—ў (в).

курáстўа Ву. кураства, colostrum, Biestmilch.

п—к місто к—п.

покрíва З. Brennnessel = кропіва Х. у Лемків: копріва, psl. коприва.

гн місто нг.

сто́гна Ду. X. Assel, Oniscus м. стонга-із сто́нога.

лг місто гл.

леголédіць Х. з логоледіць, гололедіць Glatteis.

г—з місто з—г.

па́гно́ст genit. па́гноста nom. plur. па́гно́сти з пагно́ст, па́зногт cf. psl. ногъть. па́зногъть et па́знокъть pol. raznogieć, raznokieć.

рв місто вр.

скарвíнок Ду. Бор. Л. однакож в Нянь. Дуб. і Р. скарвінок pol. skowronek psl. скворанъць хорυβαλός, alauda, жаворонок.

ір місто рі.

на́піренний хлѣб Сос. м. напі́сний хлѣб.

чепе місто пече.

чеп'ерíцы М. м. печериця Champignon, Agaricus campestris. чеп'ерицы́ мож сп'ечі. п'ечу́т чеп'ерицы́ і йідѣт. gad. пек.

гри місто гир.

гріза́ти Т. м. гирза́ти, ирзати, рзати wiehern psl. ръзати. ръжж, ръжши, ръжеть χρημετίζειν, hinnire. гриза́в кобы́ла до ко́ный.

2. До пнетвору (Stammbildungslehre).

Деко́трі замітні́йші наростки.

Суццники (Substantiva). а) мужского рода.

-ъ. прода́й Ву. Verkauf čech. prodej. на прода́й Ву. = на про́даж Т.

-йъ. палъ Х. Heizmaterial. — трущ Х. Reisigabfälle. (труськъ+йъ). — по́сьвірж Л. Ammer.

-ѣйъ. зводьѣй Бу. Zaunkönig, Troglodytes parvulus.

-аръ. конáр Св. nom. plur. конáры et конарѣ. Ast, dicker Ast (vielleicht mit кін, конецъ zusammenzubringen; dieser Ableitung zufolge wäre конар eigtl. „Endast“).

-ярѣъ. віспѣр М. Impfungsarzt.

-оръ. кáчір Св. genit. кáчора [звичайно в українсько-руск. есть наросток -уръ: кáчур, genit. кáчура або місцево в Гал.: -уръ (-урѣъ): кáчурь. genit. кáчуря].

-уръ. піскýр Бор. Wetterfisch, Schlammpeitzger, — коцýр З. Kater. — лóбур Х. Gassenbub, Galgenstrick.

-ырѣъ. пухір' Бу. Blase.

-лѣъ. рыль М. Св. Grabscheit, Spaten. ёден рыль. ёдним рылем копати = одним рискалем копати.

-алѣъ. квічáль Ду. Krammetsvogel, Turdus pilaris, genit. квічалé чех. kvičala pol. kwiczoł в иньших околицях Галичини: квич).

-елѣъ. дрыгѣль М. genit. дрыгелю Sulze, Gallerte. — вурубѣль З. passer, Sperling.

-ѣць. мерлѣц Ст. genit. мерцѣ (мрѣ-лѣ+ѣць).

-ушѣъ. сорокýш Св. Lanius (excubitor) Würger, Dorndreher. — вытрикýш (Яксманичі) Lampenputzer (вы-тр-ик-уш).

-отъ. лапóтъ genit. лапóта М. Stück, Fleck, Fetzen.

-тырѣъ. плугáтыр' genit. плугáтыр'е М. = що плуг тримає при вóраню; дрýгий, що погоняє, зве ся „погóнич“.

-да. галáйда alter, schlotternder Mann.

-анѣъ. лóтань Маць. Schmalzblume, Butterblume Caltha palustris.

-снь. встýпень Сос. Бар. „що пристаў до грýнту“ der durch Heirat sich zum Grundeigenthümer (Bauer) emporgeschwungen. — кýтень Сос. Magen.

-ѣкъ. трýсок Ст. Reisigabfälle. — невѣдок Ст. (невидок) Finsterniss. — пóховок М. Begräbniss.

-ѣко. гіпко Н. Wiedehopf.

-ѣкъ. воўчóк Н. Getreiderüsselkäfer (вѣѣкъ+ѣкъ).

-икъ. хомік Ду. Hamster. — майік Ду. Pflasterkäfer, Cantharis vesicatoria „тільки г маю быват, пóтім счáзне“. — майік Ст. Kuhblume; — пýпик Бу. Knospe. — гúдик Нянь. Wiedehopf.

-якъ. рыляк З. Rüssel nom. plur. рылякі.

-ыхъ. пýпых М. Knospe. пýпыхі пущѣе д'ѣрево г лысы.

б) женьського рода.

-ь. по́плить З. — по́тріб Н. (по́тріб') — при́повідь Бу. — при́повідь Бу. — ши́дь Т. (м. сѣдь = сѣдь+ь).

-ыра. банды́ра З. Klumpen.

-ѣра. пысча́ра М. Maul cf. пысок (genit. пыска). ма́в вели́ку пысча́ру коро́ва.

-ура. плягу́ра З. nasses Schneewetter (пл+яга+ура).

-уля. зьві́здýле Бу. чо́рна або черво́на коро́ва з біло́у плямо́у на чо́лы. — райду́льї ein schwatzhaftes Weib.

-ица. пири́цьї Бар. Schmetterling (rad. пер volare).

-та. хоро́ба Бу. Krankheit. — пыхо́ба М. Stolz, Hoffart.

-ута М. Ляху́та Pole (verächtlich, sonst Поля́к).

-сть. масні́сть М. Св. Fett.

-на. ву́йна Х. жена вужа — стры́йна Х. жена стрия.

-ня. деревня́ Н. collect. Bäume.

-ань. сы́кань Кус. Нянь. Бар. Häckerling, сїчка.

-ень. тлы́нь Сту. Schmetterling; Nachtfalter, Motte

-ина. мокри́на Маць. Sumpf, nasses Feld. — жи́вина́ Кус. Thier, Vieh. — ві́тчизни́на Ст. vom Vater Ererbtes (ві́тчизна eigtl. das väterliche Gut; vom Vater Ererbtes. ві́тчизна+ина). — дьди́зни́на Ст. vom Grossvater Ererbtes. — мате́ри́зни́на Ст. von der Mutter Ererbtes. — ба́бови́зни́на Ст. von der Grossmutter Ererbtes.

-уня. маму́не Маць. Mutter.

-ика. пе́тника Бу. Freitag. тамто́її пе́тниківі vorigen Freitag тамто́ї пята́нці (пятно́ньки, пята́нкойки).

-ѣка (-айка). тута́йка Бу. Turteltaube, Turtur auritus. — прута́йка Маць. item (від голосу: тут! прут! — утворено: тутати, прутати, відтак тута-ѣ, прута-ѣ = тутай, прутай а потом: тутай+ѣка, прутай+ѣка). — мура́йка Н. Ameise (від мур = braun, мурий; мур-ай. — мурай+ѣка). — (-улка) капу́лка Бор. Pilzhut (cf. ша́пка, шапу́ра; капелюх. — кап-ула+ѣка). — куку́лка Л. Ос. Дуб. З. Kuckuck. (-урка) (ура+ѣка) дыму́рка М. Rauchzwiebel. — (-ушка) (уша+ѣка) те́лушка Св. Бар. „мала́ телі́чка“.

-аха. драпа́ха З. мі́гла стара, дра́пка, дра́пачка.

-оха. св'є́кро́ха Ст. Schwiegermutter ukr. свє́круха. — райдо́ха Бор. schwatzhaftes Weib. — гало́ха Ст. Küchenschabe. — біло́ха Т. кличка білої корови.

-упа. черу́па Бу. Св. Scherbe, череп.

в) середного рода.

-иє. зерне́ З. collect., genit. зерне́ = зерня (зрѣно+иє). — сьвечене́ Т. geweihtes Osterbrod, geweihtes Osterei cf. psl. **свѣштиніє** (свѣштинѣ+иє) *ἀγιασμός* sanctificatio. — хаме́рде Бар. Reisigabfälle (*хаме́рда. ха-мер+да+иє). — хі́рде Ос. item (*хирда. хир+да+иє). — лама́те Х. item (лама-ть+иє). — тру́сче Ст. item (труськѣ+иє). — гвозде́ Р. Nägel, Zwecke psl. **гвоздиє**.

-ьце. болотце́ Ду. kleiner Sumpf, kleiner Morast. plur. болотце́. такі́й там болотце́.

-лт. жебе́ (к. Р.) — ры́бе (к. Р.) — ша́ранче́ (к. Р.) junger Karpfen. nom. plur. ша́ранче́та (ша́рь+а́нь+ѣкъ+лт); cf. psl. **шарѣ** *χρῶμα*, color; ша́ран = eigtl. schön gefärbter Fisch, ein Fisch von schöner Farbe. — з'е́рне Св. genit. з'е́рнети. з'ерне́ З. — букарте́ Бат. Fratz, Balg, Kind. — сукне́ Св. genit. сукне́ти Band, стяжка, застяжка, бинда (сук+но+лт). — добы́тча Ву. (добы́тькѣ+лт) Vieh.

-ѣко. з'е́рко Н. Ду. Ор. Ву. З. Ос. Kern. з'е́рка в я́бку, в гру́шці. — ё́йко Н. Еі. я́йко З. — со́нько Бор. = сонце pol. *słońko*, russ. солнышко. — мышу́рко Ду. Spitzmaus. — ко́льинко у траві́ З. Knoten beim Grashalme. — по́льинко З. kleines Scheit pol. *polanko* ruth. *полінце*. — чо́вє́нко Т. kleiner Kahn, pol. *czółenko* ukr. *човник*. — пі́орко Ву. pol. *piórko*.

-иско. на́звіско Н. — па́євіско Н. М. Р. Weide, Trift. — дво́ріско Н. подво́ріско Н. Hof. — бі́челіско Н. Peitschenstiel. — ставі́ско М. — зга́риско М. Brandstätte. — дьі́вча-ті́ско М. *Mädel*, дівча. — льі́новіско Ву. — хру́бачі́ско Маць. Wurm. — телеті́ско Маць. Kalb. — ка́пуєніско З. Kohlfeld.

Примітне стягання наростка -иско на ско в декотрих виразах: коро́вско Маць. *Kuh* (місто сподіваного: коро́віско). — воро́вско Бор. Peitschenschlinge cf. psl. **врѣвъ** *σπάρτιον, σχοινίον* funiculus; в остроми́ров. еванг. **врѣвъ** ukr. *вері́вка* = Schnur, Strick.

-ище (=иште). мля́чище М. Morast, Sumpfund.

-во. па́ство Т. *pascuum* Weide.

Иньший рід декотрих сущників ніж в загально-руськім.

женського рода :

ві́хра З. Sturmwind, в иньших околицях Гал. ві́хор мужеск. рода старосл. **виҳрѣ**. — льі́то́рость Т. gen. fem. genit. льі́то́рости в иньших околицях льі́то́рост genit. льі́то́роста gen. masc.

в старосл. лѣторасль gen. fem. — стріж Бар. тотá стріж; в иньших околицях: той стріж, той стриж. — баділька Бу. gen. fem. = бадильце gen. neutr. — нѣздра М. gen. fem. nom. plur. нѣздрі. натрі́ ёдну нѣздру конёви. — в иньших околицях gen. neutr.: ёдно нѣздру З. нѣздру Бар. plur. нѣздра. ёдно нѣздру Ор. двѣ нѣздра Ор. в старосл. нѣздрь gen. fem. nom. plur. нѣздри.

мужеского рода:

селезю́н Бу. Бат. З. genit. селезюна́. gen. masc. вѣльгій селезю́н Бу. = велика селезінка; селезёна в старосл. слезѣна. слѣзѣна gen. fem. — во́лот Сос. Бар. М. genit. во́лота Risper, panicula. волотѣ́к Бат. Р. про́со ма́е волотѣ́к. в иньших сторонах: волотъ, genit. волоти; волотка, genit. волотки. — міль Н. Ду. Бу. Сос. Ст. Х. Т. ёден міль, ёдного мо́ля gen. masc. в иньш. окол. Гал. тая міль gen. fem. в старосл. мо́ль gen. masc. — майі́к Ду. Pflasterkäfer, Cantharis vesicatoria, майка лі́карска. — по́ломінь Св. Х. Н. Т. genit. по́ломіня Н. або по́ломени Бу. Сос. gen. masc. той по́ломінь; той по́ломень Х. в иньших окол. Гал. тотá по́ломінь gen. fem. в старосл. пла́мень gen. masc. — квіто́к З. gen. mascul. pol. kwiatek, в укр. кві́тка gen. fem. — сі́кор Бор. Meise в иньш. ок. сикора pol. sikora ruth. сини́ця. — ба́дыль Ст. той ба́диль gen. masc. в иньш. ок. бадилѣ́, баді́ль gen. neutr.

середного рода:

чівнѣ́ Т. gen. neutr. pol. czólno в укр. чо́вен gen. masc. в старосл. члѣ́нь. — човѣ́нко Т. в укр. човник. — зы́нко В. Pupille. ёдно зы́нко в старосл. зѣ́нниця. — зрі́нко З. Р. Pupille. тотѣ́ зрі́нко gen. neutr. в загально-руск. зрі́ниця gen. fem.

Зложені слова.

Зсувка (Zusammenrückung).

Сполуки імени з іменем: скоро-дѣнь Бар, bei Tagesanbruch. — скоро-сѣвіт Т. item. — пі́ўтопо́рок З. пі́ўла́нок З.

Зсувки, в котрих перший член повельник (imperativus), другий імя: купі́телю́га Т. Goldamsel. — лупі́кобы́ла Бат. nasses Schneewetter. — стрі́ліплі́т З. Zaunschlüpfer. — ко́сіно́га Н. Ду. ко́сіно́га Т. Afterspinne.

при виражає в зсувці з приложниками вменшенє (deminutio): при́квасный Ду. etwas sauer. — при́солодкі́й Т. süsslich; — часом подібний наряд обнимає і в зложеню з глаголами: при́ква-

снѣ́ти Маць. трохи квасним стати. — пристыда́ти Ву. трохи застидати.

Дуже примітне зложенє приіменника під з приложником для вираження барви споду (спідної сторони) зьвірят пр. птиць і проч. під червоня́вий Т. unten röthlich. — підпа́листий Т. unten brennend roth. — підла́систий Ву. unten weiss (wie das Wiesel ласка). підла́систа коро́ва. — підбі́лий Св. unten weiss. — піджо́у́тий Ор. unten gelb.

Зложенє (Composition).

Зложня опреде́льна (determinative Composition). В зложнях: че-пірі́цьї Бар. (або пірі́цьї), ка-ча́рупа Ву. (або ча́рупа) ха-ме́рде Бар. уважаю приставлені ка, ха, че яко належні до пня заіменникового кь.

Зложня зависимостна (Abhängigkeitscomposition). мишо-гри́б (Сколошів) Zaunschlüpfer. — — червоногні́да́вий Ст. — червонобу́ре́вий Бат.

Зложня привла́стна (possessive Composition). криво-бе́дрый З. — рі́дкозуб́ый Ву.

Із зложень, де виступає приіменник і імя, згадаємо: поте́люжник Бар. Pirol eigtl. „der nach seinem Rufe „телю́га!“ „купі́ телю́гу!“ Benannte“.

безба́рвий Т. in der Bedeutung: unbereift. (von Pflaumen; ба́рва = Reif an Pflaumen). — безязы́кий К. stumm (wörtl. zungenlos). — безво́кій, безву́хий, беззу́бый; безко́стый knochenlos, ohne Knochen etc.

Приложники (Adjectiva).

-ий. ку́пчий Н. käuflich, чого у купців мож дістати. ку́пчий капелю́х ein Hut, welcher in Gewölben verkauft wird. — коро́вий Ву. Kuh-. коро́ва пасту́шка Kuhbachstelze. — ры́бій Х. Fisch-. чарва́кі то ры́бья па́ш'е Х. = черва́ки то ры́бья па́ша.

-а́ть. подо́у́гáтый Маць. länglich, oblongus. — бру́хна́тый З. bauchig, mit dickem Bauche.

-я́ть. сы́менáтый Ду. getüpfelt (сы́менá ist beim Volke terminus technicus für kleine runde Fleckchen, Tüpfel, guttae).

-а́сть. прозора́стый З. pellucidus. прозора́стое́ скло. — ви́лка́стый Ст. Сту. (ви́лка-а́сть) furcatus, gabelig. — ви́ла́стый Ст. item.

-и сть. кривѣстый Н. gekrümmt. брел маѣ дзьоб кривѣстый der Adler hat einen hackenförmig gekrümmten Schnabel. — с-ма-глѣстый Н. gebräunt, bräunlich. с-маглѣста корова. — красѣстый Маць. bunt. — вилчѣстый Ст. віўчѣстый Т. gabelig. віўчѣстоє д'ѣр'єво (вилч-ясть = вилчаст; вилчастий). — барвѣстый Т. bereift. барвѣстыйі слівкі (blau) bereifte Pflaumen.

-и сть. засадістый М. stämmig, untersetzt. — бучістый М. бочістый Ву. з боками иначе убарвлєнными. корова бучіста пр. червона (червонобура) з білыми боками. — волотістый З. Х. mit grossen Rispen versehen, vielrispig. волотістоє просо (волот проса Rispe der Hirse). — прозорістый Св. durchsichtig, pellucidus. прозорістоє скло. — дуплістый Х. Т. hohl; inwendig verfault. дуплістоє д'ѣр'єво Х. hohler Baum. — мар'вістый З. = мерви-стий. — вічістый Л. ewig dauernd. на вікі вічістыйі auf ewige Zeiten. — замчістый Ду. mit (festen) Schlössern versehen.

-ни ть. сінний Н. З. Оф. Р. Сос. psl. синь.

-н ть. стромный Ву. schlank.

-и н ть. жєбин Н. жєбиний Frosch-. жєбина колыска Н. Schalen der Teich- und Flussmuschel (трут жєбиниий колыскі; порохом засипают білым худбі).

-н ть. кожушанный Сос. Pelz-, dem Pelz gehörig. скупá кожушана Haut mit Haaren, besonders Schafsfell, aus dem gewöhnlich Bauernpelze verfertigt werden.

-ьк ть. моўчкій Ос. schweigsan (*мльк-+ьк. vgl. мовкнути, schweigen, verstummen; змовк subst. Verstummung; Schweigen).

-ьск ть. коровскій Бат. Kuh-. г нас дві пастушкі: пастушка коровска — жоўта і пастушка кінська — біла. — крамскій Т. що в краму купує ся. крамское простірало.

-лив ть. уродливый Н. ergiebig, fruchtbar. уродлива земля Н. — памєтливый М. gutes Gedächtniss habend, mit gutem Gedächtniss begabt (мєн. памьн-ть = памать+лив ть).

-ов ть. гусьовый Н. Gänse-. гусьова вуш. — грушбый Н. Birn- грушбове д'ѣр'єво Birnholz. — озимовый М. Winter-озимова пшеницы М. Winterweizen. — сьнігбый Т. Schnee. сьнігбыйі бálты.

-ив ть. сивавый Бар. сивѣвый Ор. сивѣвый Д. graulich, сивавий. скріла сивавыйі grauliche Flügel. — жоўтѣвый Ду. жоўотѣвый М. gelblich. — красѣвый Маць. bunt, variegatus.

Стенованє (Gradation).

Замітити випадає, що третій степе́нь утворює́ся з друго́го передро́стком на. на́меньший Бор. — на́богати́й Бор. — на́дрі́бныйи́й Бор. — на́гі́рши́й Св. — на́моло́дши́й Св. на́кра́сши́й Св.; — деку́да на при́нимає фо́рму як і в за́гально-руські́м най. на́йме́ньши́й і пта́хі Сос. на́йдо́уша до́рбо́га Бар.

ке́пскі́й schlecht, gering, niederträchtig має в comparat. ке́пши́й Сос поді́бно і присловни́к ке́пско має в comparat. ке́пше Сос.

Яко фо́рми comparat. присловни́ків тут ще згадають́ся: бі́же Маць näher, — ви́же З. höher, — ні́же З. niedriger.

Глаголи (Verba).

Діспри́ложники теп. д. ст. (причасни́ки тепе́рішника ді́йного ста́ну скло́няємі) ужи́вають́ся рідко́ а ино́ді маю́ть значе́нє при́ложника. пеку́щий Р. brennend. горі́ўка пеку́ща starker Branntwein. — спéчий Бар. schlafend. він дуже спéчий Бар. er ist sehr schläfrig. — терпéчий Н. duldend; geduldig. не́терпéчий unge-duldig. не́терпéчий кінь Н. feuriges Pferd. — рва́чий Маць. (мі́сто споді́ваного: рвучи́й) reissend. рва́ча вода́. -- го́мотéчий Маць. Ekel erregend, ekelhaft, abominosus, обри́дливи́й, гидки́й. — ко́лéчий Бар. stehend; stachelig. ко́лéчов ли́сте Бор.

Прича́сник мину́вшика стра́дного ста́ну на -ть. за́гна́та ко́рова Бар. — в́сю сы́но за́бра́тов Бар. Ст. — ро́зда́тов з'éрно Бар. — вже пше́ниці за́бра́та Т.

Прича́сник мину́вшика стра́дного ста́ну на -нть від непе́рехідни́х глаго́лів. за́бо́лений Н. durch Krankheit verkümmert від: за́бо́льти erkranken. карто́флі за́бо́лена. — за́ны́джений Ст. verkümmert від за́ны́дити verkümmern. за́ны́джено́е теле́ verkümmertes Kalb. — пере́сто́яны́й Бат. в значе́нню: überreif. пере́сто́яна слівка Бат. від пере́сто́яти wörtl. länger, als es nöthig ist, stehen; überdauern.

Де́котрі примі́тні́ші пні́ глаго́льні.

I. ті́с-ти Ву. werfen (від пня́ тис лише́нь infinitivus, imperat. тись і part. praet. act. II. ті́с, ті́сла, ті́сло).

II. вті́кну-ти Н. entfliehen, вте́чи. — зга́дну-ти Н. enträthseln. — зо́сти́гну-ти Ос. die Reife erlangen. — кві́тну-ти Кус. blühen, — па́цну-ти Ос. mit einem Klatscher anschla-

gen. — прискару́пну-ти T. sich mit einer Kruste überziehen. — тисну-ти M. werfen.

III. а. тѣрхавіти T. elend werden, verkümmern. — барть-ти Бар. modern. — баршньі-ти Бор. morschen.

III б. брунча́-ти Н. (брунк-ѣ-ти) summen. — бруньі-ти Н. item. — ворчѣ́-ти T. knurren (ворк-ѣ-ти) — гаркотѣ́-ти Св. item. — кругуча́-ти Бу. grunzen (кругук-ѣ-ти).

IV. влапі́-ті Сос. улапі́-ті. злапѣ́-ти P. fangen. — гомотѣ́-ти. згомотѣ́-ти Маць. Unwohlsein verursachen, Übelkeit hervorrufen. — занамулі́-ти Сос. mit Schlamm bedecken. — мыслі́-ті Н. denken. — смотрѣ́-ти Бу. schauen, forschen.

V. втаўка́-ти Н. утаўка́-ти eindrücken, stampfen. — гаркотá-ти Св. knurren. — гомокá-ти Маць. lärmern. — галáй-да-ти З. wackelig machen. — дрохотá-ті З. zerschmettern. — зя́па-ти Св. keuchen. — кривá-ти X. hinken. — натруча́-ти. наструча́-ти Бор. schütteln, herabschütteln. — пілѣ́-ти. напілѣ́-ти Бар. spiessen, aufspiessen. — пущѣ́-ти M. lassen. — талá-ба-ти Н. stampfen. — талѣ́-ти Ст. wälzen. — тиска́-ти M. werfen. — форкотá-ти P. schnauben.

VI. міновá-ти Бу. dem Namen nach anführen. — розмі́тува-ти З. — роспустувá-ти T. dem Laster fröhnen. — сказува́-ти Сту. erzählen, erklären. — тѣсковá-ти З. werfen.

Деко́трі глаголи з иньшим значенем, ніж в загально-рускім.

жа́рті (= жерти psl. жрѣти; — жрати) має тут в многих околицях значенє edere, тим часом загально тепер уживає ся в значеню vorare, deglutire; подібно у церковнослав. мало жрѣти; жрѣти значенє незгідне пр. днь ѡпрѣсно́кѡвъ, въ ѡнь же подо́баше жрѣти пáсхѡ. Євѡлѣ ѡ Лвкѡ. Гл. ѡв. — не хцеш жа́рті? Бат. = не хочеш їсти? —

тиснути. тискати M. werfen cf. pol cisnąć, ciskać. ті́скаті З. ті́сті Бу. З. ті́сковати Маць. вѣтисни гній зі ста́йны M. = викинь гній із стайні. ті́скай бо́рше M. = кидай борше. — втис єм або вті́снуў єм солóмы M. = вкинув єм соломи. — стисні́ сьна з горы́ M. = скинь сьна з гори. — ті́сне до столá З. = кидає до стола. — я ті́сну З. = я кидаю. — вті́с солóмы на ві́з З. er schleuderte Stroh auf den Wagen. — я ті́с йогó на зѣмлю́ З. ich warf ihn zu Boden. — тись то́тó Бу. = кинь то́то, верж то́то лемк. шмар то́то. — вѣ́тиснути hinauswerfen, wegwerfen. во́грызок сьє

вы́тисне Бу. das Kerngehäuse (des Apfels, der Birne) wird wegge-
worfen. — вы́тисковати Бат. = викидувати. — я вы́тисковала Бат. =
я викидовала. — вони тьіскую́т Маць. = они кидають. — ро́стискати
гній Р. = розметати гній, розкидати гній (в загально рускім: ти-
снۇти = drücken).

мо́вити Св. в значеню: meinen, glauben putare (місцево;
в иньших околицях тут як і в загально рускім: мо́вити = sprechen,
loqui; замі́тити випадє, що і „казати“ = sprechen, reden подекуди
пр. коло Тернополя уживає ся в значеню: гадати, putare пр.
я каза́ў = putavi).

гада́ти Н. в значеню: говорить, sprechen, loqui lemк. гадати,
гадати pol. gadać (в загально-рускім: гадати так як в старосл.
гада́ти = putare). — погада́ли Н. = поговорили. іна́цы гадє Н. er
spricht anders. — га́дат си Ду. es wird gesprochen, man spricht. —
гада́ймо по ру́ску Бу. sprechen wir ruthenisch. — розга́дувати си
с кім Маць. mit jmd. sprechen. — розга́дуйте си з ним = розма-
вляйте з ним. — гада́є си Ст. es wird gesprochen.

гахува́ти Св. уживає ся яко глагол перехідний: гахува́ти
худобу = шанувати, плекати худобу (в загально-руск. гахува́ти
неперехідн. гл. = гахом бути; зворотн. гл. гахува́ти ся = пусто
строїти ся).

Присловники (Adverbia).

Присловники походження іменного.

singul. nominat. сі́ла Н. wie viel. viel. сі́ла ма́вш гро́ший?
wie viel Geld hast du? — сі́ла хомі́ків я побі́ў! Ду. wie viele
Hamster habe ich erschlagen! — сі́ла гро́ший М. viel Geld. — стра́х
Х. sehr; grauslich. стра́х богáтый sehr reich. стра́х діві́ти си́ graus-
lich anzuschauen. — ку́па Ст. viel. ку́па гро́ший viel Geld.

accusat. до́бре gut. — зе́ле́но grün. — ве́се́ло lustig. —
бо́рзо schnell. — жи́во Бу. schnell. живо за́пр'іга́йте ко́ны spannt
schnell die Pferde an. — ду́же Н. Т. viel ду́же вівса́. viel Hafer.
ду́же мху viel Moos. — пи́льно З. schnell. — іна́че Бу. anders. —
ті́лько Н. nur, solum psl. то́лько tantopere (accus. gen. neutr. від
ті́льний psl. то́линь). — і́но Н. nur. і́но пєть або ті́лько пєть nur
fünf. (від инь). — скóро Бар. sobald, als.

ablative. вер'хо́м oben. — сподо́м unten. — те́го́м З.
in einem fort.

locat. слу́шны́ Н. Soc. richtig. — розма́їтьи Н. auf ver-
schiedene Weise. — дива́рны́ М. Бу. Св. wunderlich, auf wunder-
liche Weise. — рі́жны́ М. verschieden, auf verschiedene Weise. —

лáднѣ Ор. Soc. schön. жóворонок сьпíват лáднѣ. — пéвнѣ Маць. gewiss. — паскúднѣ Ву. hässlich. — крáсьнѣ Soc schön. — лáпѣ Св. leicht; schnell. не лaпѣ nicht leicht; nicht schnell cf. psł. лaпѣ. лaпѣ iterum; էր, amplius від приложения лaпѣ, лапый? hastig).

plural. ablat. мóўчкѣ [від мaчкѣ = мóўчкѣй Ос. — староруск. молчкы (мaчкѣ)].

Присловники зложені з применника і імени.

знову-сь Н. Бар. Soc. wiederum. — втэж Ст. in einem fort. — счóра З. gestern. — нáзнáк Св. rücklings.

3. До словотвору (Wortbildungslehre).

Склонення сущників (Declination der Substantive).

Число єдиничне (numerus singularis, єднота). іменяк (nominativus): звін. рідник (genitivus): звóна. дайник (dativus): звóну. пересмник (accusativus): звін. зовник (vocativus): звóне. творник (ablativus): звóном. містник (locativus): звóнѣ. Число мнóге (numerus pluralis, многота). іменяк: звóны. рідник: звóнів. дайник: звóнам. пересмник: звóны. зовник: звóны. творник: звóнами. містник: звóнах.

леб genit. лебá Ду. лоб genit. лобá Н. — locat. по лоб'ї. — сыр genit. сýра Н.

вóрел aquila. genit. вóрла Н. — ворéл genit. вірлá. nom. plur. вірлѣ М. ворéл. два вóрлы Ст. ворáл. два ворáлы Х.

сусы́д Н. genit. сусы́да. іду́ до сусы́да. dat. сусы́дови і сусы́ду. nom. plur. сусы́ды і сусы́де. —

зáмок Бар. genit. зáмка. доробі́ти ключ до зáмка.

віто́рок Бар. Dienstag genit. віті́рка. — четвер' Бар. genit. четвер'гá. — четвѣ́р' genit. четвер'ка́ Т.

Накінчик ови в дайнику єд. числ. виступає часто місто у. хлóпови Ст. зéтеви Ст. звóнови, але також доволі часто лучають ся і форми на у пр. дай мóму брáту кни́жку Н. — кажі́ хлóпу й́хати. — продáў пáну віз Ву. —

лев (psł. лѣвѣ) має в ріднику лѣва, в дайнику лѣву або лѣвови, в пересмнику: лѣва etc.

лен (psł. лѣнѣ) genit. лѣну Ву. dat. лѣнови etc. лишень виймково тут і там лучають ся форми: лѣну, лѣнови etc. дýже лѣну Н.

мох (psł. мѣхѣ) genit. мѣху Ву.

чэс genit. чэсу Н. в иньш. околи́цах чэсу́.

Містник ед. ч. кінчить ся на ї або на у. г л ы́с ы́. — по л ы́с у. — в плу́з ы́ Н. im Pflug. — в пе́цу Н. im Ofen. — в тім ч ес ы́ і в тім ч ес у́. — на бо́ц ы́ і на бо́ку — д ы́ти по бра́т ы́ і по бра́т у́ Н. X.

ло́кіть genit. лі́кте (в старосл. лакътъ після V. 1.).

крі́ль Ор. Kaninchen, cuniculus genit. крѣ́ле (у Лемків: крѣль genit. кро́ля). — вурубе́ль genit. вурублѣ́, але дрыгѣ́ль genit. дрыгелю́.

тхі́р' Бар. genit. тхі́р'е Itis (у Лемків: тхір genit. тхоря).

че́сно́к Маць. (psl. чєснѣкѣ) genit. че́сноку́. че́сно́к Сос. genit. че́сноку́. че́снѣ́к Ду. genit. че́снѣ́ку.

бі́ч Н. Peitsche genit. бі́ч'е. abl. бі́чем (бічом). —

оте́ц genit. ві́тцѣ dat. ві́тц у́ Сос.

столе́ц genit. еті́лцѣ. — хло́пец. хлопце́ Ст. (в иньш. стор. пр. в Сос. загально: хло́пец, хлопце́).

мерле́ц. умерле́ц genit. мерце́. умерце́.

тка́ч genit. тка́че Ст. abl. тка́чем (ткачом).

мі́х ыр' Blase genit. мі́х ыр'е Н. plur. мі́х ырѣ́.

бо́днар' genit. бо́днар'е. — спода́р' genit. спода́р'е abl. спода́р'ем. dat. plur. спода́р'ам.

бра́т nom. plur. бра́т ы́ Н. або бра́те́ Н. Сос. бра́тѣ́ Бу. Маць. genit. бра́тѣ́в Н. Бу. Сос. бра́тѣ́й Маць. dat. бра́те́м Маць. Н. бра́т ы́м Бу. loc. бра́те́х Н. — мо́ї бра́тѣ́ Бу. мо́ї бра́т ы́ Н. мо́ї бра́те́ Сос. — мо́їх бра́тѣ́в Бу. Сос. мо́їх бра́тѣ́й Маць. — він заню́с мо́їм бра́те́м вобѣ́д Маць. да́у тво́їм бра́т ы́м пѣть ко́рце́й пше́нїцѣ́ Бу.

кі́нь genit. ко́не́ dat. ко́не́ви accus. ко́не́ voc. ко́ню abl. ко́не́м Бат. (psl. конѣ́мъ) loc. ко́нѣ́ (ко́ні). plur. nom. ко́н ы́ genit. ко́н ы́й dat. ко́н ы́м Бу. ко́не́м Н. (psl. конѣ́мъ). loc. ко́н ы́х (psl. конѣ́хъ).

во́ўк nom. plur. во́ўкѣ́. accus. plur. во́ўкѣ́ і во́ўкѣ́в (форма во́ўкѣ́ psl. вѣ́кѣ́ то форма accusat., котра втиснула ся також і в nominat. місто во́ўцѣ́ psl. вѣ́цѣ́, а во́ўкѣ́в то форма genit., котра у еущників, що означають живі ества, уживає ся майже скрізь в українсько-руск. місто форми accusat.).

genit, plur. на ей. пе́теро же́нцѣ́й Н. — пѣть ко́рце́й Бу. — зу́бе́й Бу. (= зубів).

locat. plur. на ох (ex) по л ы́со́х Бу. X. по ко́ма́р'е́х Бу. при ко́рчѣ́х Н. (корч, frutex, Strauch).

д'е́нь genit. plur. днѣ́йв. пѣть днѣ́йв fünf Tage.

вус nom. plur. ву́сы Ст.... et. ву́са X. Т.... (гл. стор. 70).

Форма abl. plur. б́ереги (psl. бр'ѣгы) захова́лась в піснi:

Мѣжи дв́ома б́ереги,
Стоя́т ко́ній три ре́дѣ.

В звичайній бесі́дi тепер скрізь уживають: берегами. — При-
сяга́ю Івасе́нько три ра́зы перед во́бразы (psl. пр'ѣдъ о́бразы).

У суцників II. кл. дайник (dativ.) єд. ч. кінчить ся правильно
на у. селу́, камі́ню, весы́лю, по́лю, мо́рю, се́рцю (старосл.
селоу, каменію, веселію, полю, морю, сръдъцю) — містник (locat.)
на ї: в селы́ (старосл. сел'ѣ), на ю: в камі́ню (старосл. каменни),
весы́лю (старосл. веселни). на и: х по́ли Т. (старосл. пол'и), мо́ри
(старосл. мор'и) побі́ч мо́рю, в се́рци (старосл. сръдъци) побі́ч
серцю.

abl. sing. по́лем (psl. пол'ѣмъ, весы́лѣм (psl. веселіємъ)
мо́р'ем (psl. мор'ѣмъ), се́р'цем (psl. сръдъцьѣмъ) etc.

genit. plur. по́лей (psl. пол'ѣ), мо́рей.

dat. по́лям (psl. пол'ємъ), мо́рям, весы́лям.

abl. по́лями (psl. пол'и), мо́рями, весы́лями.

locat. по́лях. мо́рях. весы́лях.

я́бко Apfel має в locat. я́бцы. в соло́дкім я́бцы Х.

я́йце nom. plur. я́йцы Ст.

ві́кно genit. plur. ві́кѣн Н.

коло має в genit. ко́ла Ву. і зовсім сключає ся по II. скл.
(в иньших говорах уживає ся: колесо, genit. колеса).

пу́пé genit. пу́пé, dat. пу́пою etc. лі́сте genit. лі́сте dat.
лі́стю etc.

Суцники III. кл. мають в abl. sing. накінчик оў або ом. тоў
дорóгоў Ду. і том дорóгом Ду. — том дорóгом Н. Бор. —
дорóгоў Ос. — за том халúпом Н. — лы́жком Н. — гу́неў
Ст. — світоў Ст. — гу́нькоў Ст. — по́рхавкоў Ст. — над
водо́ў Ву. — стоў свіне́ў Ву. — тоў дорóгоў й́хати Ву. загально-
руск.: дорого-ю per viam psl. драгъ vel драго-ѣх per vallem.

1. каплі́цы. 2. каплі́цы. 3. каплі́ци. 4. каплі́цу.
5. каплі́це. 6. каплі́цеў. 7. в каплі́ци. plur. 1. каплі́цы.
3. каплі́ць etc.

таблї́цы (таблї́ці) accusativ. таблї́цу. — пше́нїцы,
accus. пше́нїцу. треба пше́нїцу поло́ти Ст.

genit. plur. петь ба́б Св. — ду́же ры́б М. — сі́ла коро́в Ду.

genit. plur. має часто накінчик ів (взятий із IV. скл. сынóвъ).
сестрі́в Н. — ві́льхїв Н. (однакож в Т. ві́льх). — бере́зів
Н. — ві́льхїв і ві́льх Сос. — дуже зьві́здїв дрі́бнїх Ву. —

дуже вер'бів я си насадіў Бу. — з іных травів Бу. von anderen Kräutern. — різів Бу. virgarum — місто форм загально-руск. сестёр (сестр), вільх, берез, зьвізд, верб, трав, різок (psl. розгъ).

вдовá склоняє ся якo substant. в genit. вдовы́ Ст. або якo adjunct. genit. вдовойі Бу. Св. genit. plur. вдовых пр. три вдовых Бу. подібно і в старосл. вдовка, genit. вдовкы і якo приложник вдовка, genit. вдовкы, dat. вдовкѣ etc.

Накінчики plur. dat. ам, abl. ами, loc. ах втиснули ся до першого і другого склону: сусьідам, сусьіда́ми, сусьідах (psl. сжѣдо-мъ, сжѣд-ы, сжѣдѣ-хъ) — поля́м, поля́ми, поля́х (psl. поле-мъ, поли, поли-хъ) після рѣка-мъ, рѣка-ми, рѣка-хъ.

Сущники IV. склону відміняють ся тепер по I. а: сын, сы́на, віл, вола́ plural. nom. сынѣ, волѣ; заховали ся лишень декотрі форми як dat. sing. сы́нови, волѡви (psl. сынови, колєви), vocat. sing. сыну (psl. сыноу); genit. plur. сынѣв, волѣв (psl. сыновъ, колєвъ), locat. plur. волѡх Бу. (psl. волѣхъ).

В пісні: столѡве місто звичайно тепер уживаного: столѣ.

Однакож декотрі форми склону IV. втиснули ся в инші де-клінації. Сюди належать форми в склоні I. а., а то: genit. sing. на у.: льну, тѡку, трѣску, чєсѣ, мху, чієнікѣ і пр. (після: сыноу) — dat. sing.: льєсови, плѣгови, хлѡпцєви (після: сынови); genit. plur.: звѡнів, братѣв, воѣків, пріятельѣв (після сыновъ); в тім говорі часто також і у сущників жєньського рода III. скл.: вербѣв, сестрѣв — loc. plur. I. ск. льєсѡх. корчѣх (після сынѣхъ) а иноді також у сущників II. скл. пр. болѡтѣв Маць. місто: болѡт (болѡто in der Bed. Sumpf. болѡтá Sumpfe, kothige Stellen). пан має nom. plur. панѣ а також іменно в промові: панѡве (після сыновѣ) в піснях стрічають ся форми: пташєйкѡве, боярѡве, сватѡве, дружбѡве.

Сущники з V. 1. по части склоняють ся по I, 3 (як: кінѣ) на пр. бѣлѣ, гѣстѣ, зятѣ, лѡкѣтѣ, медвѣдѣ, тєстѣ,... або декотрі після I, 1 (як: звѣн) пр. пѣзнѡт (psl. пѣзнѡгѣтѣ), черв (psl. чрѣвъ), ястреб (psl. ястрѣвъ), гѡлуб (psl. голѣвъ) або змінвши рід мужєський на жєньський після V, 2 пр. печѣтѣ, жѡлѣдѣ, гартѣнѣ, тѣнѣ (psl. стѣнѣ). V. 2. sing. 1. гусѣ (psl. гѣсѣ). 2. гѣси (гѣси). 3. гѣси (гѣси). 4. гѣсѣ (гѣсѣ). 5. гѣси (гѣси). 6. гѣсєѣ (гѣсєнѣ). 7. гѣси (гѣси). plur. 1. гѣсі (гѣси). 2. гусѣй (гѣсий). 3. гѣсєм (гѣсѣмъ). 4. гѣсі (гѣси). 5. гѣсі (гѣси). 6. гусѣмѣй (гѣсѣми). 7. гѣсєх (гѣсѣхъ).

В genit. dat. і voc. sing. понайбільше чути середне и, рідше і: гусі: в plur. же і: гусі (часом середне и: гуси)

Місто гусеї говорять також гусею і гусьом. місто гусем також гусьом (рідше гусям після рыва-мъ) місто гусех частійше гусьох (рідше гусях після рыва-хъ).

галузь genit. галузи. єдної галузі Н.

постіль Н. genit. dat. постели loc. на постели.

vocat. sing. о моя гуси! Н. — о тверда кости! Бат.

ablat. sing. чвертеї Т. — костеї Бар. — під тїнеї Н. (sic! місто ожиданої форми: тїньом — так як говорять: халуом Н. лїжком Н.).

abl. plural. мышмї Ду. — мышмї Бар. — двермї Бар.

locat. plur. мїших Бар. — дв'єрех Ст. Бар. — на рїнях бывають дікі гусі Н. (рїнь Gerölle; Rollsteine; hier: Ufer, wo das Gerölle abgelagert wurde also: рїнище, oder mit Rollsteinen bedecktes Flussufer: зарїнок cf. изверже и (Перуна) в'ктръ на р'кнь, и отъ толъ прослоу Первни Р'кнь, икоже и до сего днє словеть, Chronica Nestoris edidit Fr. Miklosich. Vindobona 1860. pag. 71).

ноши plur. tant. Tragbahre. loc. на ношох Ву.

місто „бров“ (psl. брѣкъ) говорять брїва і склоняють після III, а. plur. 1. 4. 5. брївы. 2. брївів. 3. брївам. 6. брївами. 7. брївах (в genit. брївів місто бров, подібно як травів місто трав).

VI. (пні суголоскові) 1. пні на в.

цер'ков (psl. црѣкы) genit. цер'кви (црѣкѣ) Бар. Ст. — genit. plur. цер'ків (црѣкѣ-ъ).

Часто уживає ся церква і склоняє ся по III. genit. црѣкѣ dat. црѣкві abl. црѣквої або цр'квом loc. цр'кві plur. nom. црѣквы, genit. црѣків etc.

Місто коругів, коругві (фурѣнѣв, фурѣнві) говорять: коругві Св. Х. або форѣнѣ Св. (після III. 1.) genit. plur. коругів.

кров (psl. крѣкъ місто сподіваного *кръ nsl. kri) genit. крові Ст. Бар. крові Р. крві Бат. Ву. dat. крові, крві ablat. кровію Бар. крвіом Бат. Ву.

Про бров (брыва) гл. вище. —

2. пні на н.

Сущники мужеского рода склоняють ся тепер, як загально в українсько-руск. по взору: кїнь. — камінь genit. каміне грєбїнь genit. грєбїне plur. камінї, камінїв; грєбїньї, грєбїньїв. По при ті форми лучають ся однаков в ч. единич. і форми давні камінь genit. камени або камене, dat. камени

etc. psl. камы, камен-є, камен-и etc. — гребінь genit. гребени і гребене dat. гребени etc. psl. грекень, грекєн-є, грекєн-и etc. —

пóломєнь genit. пóломєни або пóломєнє. велікого пóломєни Ву. велікого пóломєнє Х. psl. пламы, пламен-є

Сущники, що в старосл. мають рід середній, дають пять випадків розрізнити а) склоняють ся по VI, 2, б. β) пєнь рамен переходить до деклінації мужеских сущників отожд по VI. 2, а. γ) по фальшивій анальотії склоняють ся пнї на н як пнї на т по VI. 4. δ) склоняють ся по III, 3. ε) наконецне н пня приймає у декотрих для охорони о, а склонєнє відбуває ся по II, 1.

α. тѣмѣя genit. тѣмєне Сос. тѣмєни Ор. (psl. тѣмѣа, тѣмѣн-є). — сѣмѣ genit. сѣмєни Ву. дѣже сѣмєни viele Hanfkörner (psl. сѣмѣа, сѣмѣн-є). ймѣнѣ genit. ймѣни Ор. nom. plur. ймѣна; імнѣ Бар. genit. ім'єні nom. plur. ім'єна, genit. plur. ім'єн (psl. имѣа, имѣн-є; plur. имѣна). — вѣмѣнє genit. вѣмєни Т. вѣмєні Ст. вѣмєне Сос.

β. рѣмєнь Ор. genit. рѣмєни. abl. рѣмєнем. до єдного рамени Ор. бер на рѣмєнь. на вобѣ рѣмєні. до вобѣх раменів Ор. загально-руск. рамя, рамени plur. рамена, рамен) [сюди належить зачислити гуцульске стрємєнь gen. masc. = загально-руск. стрємя gen. neut. в староруск. стрѣмєнь. в старослов. стрѣмєнь stapia. Слово о плѣкоу Игорєвѣ. Стоупаєть вѣ златѣ стрѣмєнь вѣ градѣ Тьмоутороканѣ. гл. Знадоби до словаря южно-руского Нап. I. Верхратский. У Львові 1877. стор. 67].

γ. тѣмнѣ genit. тѣмнєти (тѣмєти) Ос. тѣмнєті Ву. — вѣмнѣ genit. вѣмнєті. (єт вѣмєні. вѣмєни) Ву. вѣмєти Бат. велікого вѣмєти Бат. лос. на вѣмєту. nom. plur. вѣмнєта. По фальшивій анальотії пнї тѣмєн, вѣмєн склоняють ся подекуди після взору жрѣка, жрѣкат-є.

δ. ймѣнѣ genit. ймѣнѣ Х. — вѣмнѣ genit. вѣмнѣ Х. вѣмнѣ єт вѣмєни Бар. веліковє вѣмнѣ, велікого вѣмнѣ. — стрѣмнѣ Ву. genit. стрѣмнѣ (psl. стрѣмєнь genit. стрѣмєн-є gen. masc.).

ε. іменѣ Х. genit. іменѣ nom. plur. іменѣ. — раменѣ Х. єдно раменѣ. вобѣ раменѣ Х. — стрѣмєно М. Ор. Steigbügel plur. стрєменѣ.

З. пнї на є склоняють ся по II, 1. (неохоронєне с відпадає, відтак визвучнє є степенує ся на о — і склонєнє відбуває ся так як у пнїв на о).

нѣбо genit. нѣба; дѣво genit. дѣва; чѹдо genit. чѹда;
кѡло genit. кѡла Бу.; тѣло genit. тѣла (psl. неко, неке-е;
диво, дивес-е; чоѹдо, чоѹдес-е; коло, колес-е; тѣло, тѣлес-е).

4. пнї на т.

1. телѣ 2. телѣти (psl. телат-е). 3. телѣтю (psl. телат-и)
4. = 1. 5 = 1. 6. телѣтем 7. в телѣтю (psl. телати). plur. 1. 4.
5. телѣта 2. телѣт 3. телѣтам (psl. телатъ-мъ) 6. телѣтами
(psl. телаты) 7. телѣтах (psl. телатъ-хъ). [3. телѣтю після полю;
та форма втиснула ся також в 7. падеж; plur. 3. телѣтам 6. телѣ-
тами 7. телѣтах після рыба-мъ, рыба-ми, рыба-хъ].

качѣ, качѣти; пацѣ Ferkel, пацѣти; дывч'ѣ, дыв-
ч'ѣти; трумѣнчѣ, труменчѣти (трумѣнч'ѣ, труменч'ѣти);
сукнѣ, сукнѣти; шаранчѣ, шаранчѣти; жебѣ, жебѣти;
рѣбѣ, рѣбѣти; жеребѣ, жеребѣти. кобыла рже за жеребѣтем
Н. (psl. жрѣбатьмъ), добытча, добытчати etc.

дѣтя склоняє ся в мног. числї як гусь. 1. 4. 5. дѣти,
2. дѣтїй, 3. дѣтем (також дѣтьом і дѣтям) 6. дѣтьми 7.
дѣтех (також дѣтьох, дѣтях).

5. пнї на р.

1. мати 2. матері (psl. матер-е) 3. матері 4. матѣр
Бу. матюр Ст. (psl. матер-е) 5. = 1. 6. матѣрьоѹ (матѣрьом
psl. матернъ) 7. матери. plur. 1. матері 2. матер Ст. ма-
тери Бу. (материй psl. матер-ъ) 3. матер'ем. матерям, ма-
тѣрям (psl. матеръ-мъ) 4. = 1. 5 = 1. 6. матер'ми, мате-
рями, матѣрями (psl. матеръ-ми) 7. матер'ех Ст. мате-
рях, матѣрях Бу. (psl. матеръ-хъ).

Старосл. дѣшти, genit. дѣштерѣ звучить дочкѣ, донькѣ
(властиво diminut. від доч = дѣшти) і склоняє ся по III, 1. genit.
дочкѣ, донькѣ etc.).

Форми двойного числа (Dualformen).

Слїди двойного числа проявляють ся лише в поодиноких і то нечи-
сленних формах: 1. 4. 5. вѹса X. T. Schnurrbart дальше вже форми
plur. genit. вусѣв, dat. вусам etc. — двї чѣйцьї M. zwei Kiebitze. —
двї грѹщцьї M. — двї нозьї X. — двї руцьї X. — двї верб'ї
Ду. — двї стѣньї Bu. zwei Wände. — двї простїральї 3. —
двї ябцьї Bu. (побіч форми plur. ябка). — двї пюрі Св.

вѹхо Ohr, auris має завжди форму plur. вѹха Ohren, aures.
(вѹши значить pediculi, старосл. кѹши).

Форми сыннї не належить уважати формою двойного числа
(psl. nom. dual. сыннъ), але формою accusativ-а (psl. accus. plur.

сынѣ), котра втиснула ся місто форми nominat. сынове (psl. nom. plur. сынѡѣ), подібно як форми accusat. звѡны, хлѡпы уживають ся тепер по найбільшій часті виключно місто форм nominat. звоні, хлопі psl. хлани, виключно рогі м. розі (psl. рози).

Форма двойного числа кладе ся иноді неправильно також при числовниках три, штыры. На пр. три ябцы Ву. штыры лабі Т.

Слїди іменного склонення приложників (і причасників).

Sig. nominat. вільхив гай Сос. = вільховий гай. — пániv дїм Х. = пановий дїм. — Павлїв кожух Ву. = павловий кожух, кожух Павла. — Марїсин посąg М. — — восьмѡтрено Ву. — подрохѡтано З. — забрąто Бар. — роздąто Бар.

genitiv. від мѡлоду Н. = з молодих лїт. — не с-пѡўна Ву. не спѡўна штыри кѡрцы або не цылых штырі кѡрцы. — не-з-дебѣла Т. в значеню: недобре; слабо, млаво, cf. psl. дебѣлѣ пахѡс, crassus; εῦσυχος, corpulentus; μεγάλοςσχε; asper. — здебѣленька (коло Яворова) в знач. нагально, напрасно, несподївано, знечевя. — з-рївна Л. з-дрїбна Л.

dativ. по рýску Ор. Ву. Сос. Бар. Х. — по мáлу З. — поєдїнчу Н. einzeln.

accusativ. сїньѡ. — прўдко. — высѡко (яко присловники)

locat. дивårнї М. — розмårтї Н. — слўшнї Сос. — покѡрнї Ву. — лąднї Ву. — досконåлї Ву. (яко присловники).

Plural. — ablat. мѡўчкї Ос. (присловн.).

Займенники (Pronomina).

Личні (pr. personalia). форми genitivi sing. м'ен'ѣ, т'еб'ѣ, с'еб'ѣ уживають ся також в accusat. місто мя, тя, ся (psl. ма, та, са). все до м'ен'ѣ хѡдїт Р. — для т'ѣб'ѣ зробїў. — коло сѣбе полѡжу кожух. — — пїзнåў м'ен'ѣ. — вїджу т'ѣб'ѣ. — борѡнїт с'еб'ѣ.

в dat. і loc. місто тоб'ї, соб'ї говорять місцево: теб'ї, себ'ї Х. (psl. тѣѣ, сѣѣ).

в dat. sing. по при менї, тоб'ї, соб'ї уживають ся також енклїтичні форми мї, тї, сї (ми, ти, си). він мї то повїст Сос. він тї казåў. — найшѡў сї слўжбу.

abl. sing. звучить: мноў, тобѡў, собѡў (рїдко коли: мноѡ, тобѡѡ, собѡѡѡ).

Вказні (pr. demonstrativa) той, та, то (psl. тѣ, та, то) частійше тот, тотá, тотó genit. тóго, тóйі, тóго dat. тóму, тій (ті) тóму. асс. той, ту (тоту), то abl. тым, тоў, тым (psl. тѣ-мѣ, то-ѣ, тѣ-мѣ) loc. в тім, в тій, в тім (psl. то-мѣ, то-й, то-мѣ) plur. nom. тоты́ (psl. ти. — форма accusat. psl. ты і тут всунула ся місто форми nominat.) для всіх трох родів, genit. тых, dat. тым abl. тými, тых (psl. тѣ-хѣ, тѣ-мѣ, тѣ-ми, тѣ-хѣ).

Старосл. съ, си, се звучить тут сой, сосá, сосó genit. сóго, сóйі, сóго, dat. сому, сій, сому etc.

він, вона, вонó (заступає давнє и, я, ю) genit. вóго, йóго; ейі, ей (psl. ѣа); вóго, йóго, dat. емý, йомý; ній; емý, йомý; accus. вóго, йóго, го; ейі, (підше ю psl. ѣа) abl. ним; неў, ньоў; ним. loc. в ньім; в ньі; в ньім. plur. nom. вони, genit. йіх. dat. йім. асс. йіх. abl. нými (німі) loc. них (ніх) такі́й, такá, такóе solcher psl. такъ тоюбоу, talis. — сякі́й, сяка, сякóе psl. сѣкъ talis. — тількі́й, тілько, тількóе psl. тоюбоу, tantus. (той зелéно́йі вёрбы Р. — на тій зелéній вёрбі Р. — іді тоў доро́гоў Ст. — до то́йі халу́пы Ст. — до то́йі вдовы́ Ст. — за тоў халу́поў Р. тотá корóва Сос. — тотó селó Ст. — тоты́ ві́кна Н. — сой кінь Бар. Т. — сосá корóва Р. Т. Бат. Д. Ву. — сосó телá Сос. Бат. Р. — до сóго чоло́віка М. — до сóйі жінкі М. — — вона́ рóбіт Ст. — воні́ іду́т М. — до ньóго Ву. — віджу ейі Ву. — до не́го Ву. — я быў в ньóго вчóра Св. — быў есь у не́го Н. — ейі ма́ти Сос. — при ній Сос. — до ньóго Сос. Ст. Х. — повідж емý Ст. Х. — що такóе? Н. — такі́йі морóзы Н.).

Привластні (pr. possessiva). мій, мо́я, моé (мо́я, моé) genit. мо́го, мо́йі, мо́го dat. мо́му, мо́йі, мо́му ablat. мо́йім, мо́йоў (мо́йом), мо́йім loc. в мо́йім, в мо́йі, в мо́йім. plur. nom. мо́йі, genit. мо́йіх, dat. мо́йім, abl. мо́йіми, loc. мо́йіх. — твій, тво́я, твоé genit. тво́го, тво́йі etc. — свій, сво́я, своé, genit. сво́го, сво́йі; etc. — від pron, poss. на́ш утворює ся adject. на́шійньскій Л. (на́шь + инъ + ѣскъ) cf. psl. на́шинъ nostras (на́шь + инъ) et на́шьскъ ѣмётерос, noster (на́шь + ѣскъ).

Питальні (pr. interrogativa). хто, що (місцево шо, чо а під впливом польщини тут і там також цо.). — які́й, якá, якóе. — чій, чі́я, чі́е. — котрі́й, котра́, котро́е.

Відносні (pr. reflexiva). хто, що (шо). які́й, якá, якóе. чій, чі́я, чі́е. — котрі́й, котра́, котро́е.

Опреділені (pr. definita). сам, самá, самóе (самó, самé) всьóй, всьá, всьó psl. всьъ, всьа, всьє.

Неопреділені (pr. indefinita). хтось, щось; хто будь, що будь; дехто (дефто), дещо; ніхто (нифто), нищо; якій-сь; котрій; якій будь; котрій будь, чий будь; чийсь, нічий, ніякій. — Інчий М. — інакший М. — кождый, каждый, всякій.

(до моїї халупи З. Сос. Бар. Х. — ході до своєї халупи Св. — він сидіт г моїї халуп'ї Св. — в твоїї халуп'ї Сос. — до мого брата Сос. — до твого вітця Бар. — даў твоєму вітцеві Бар. — в моїї халупі Х. — — що таке? Н. — такіі люди М. — які чоловік Н. — нї до чого Бар. — — забраў весь збіже Р. — купіў весь овес М. — — котрій будь хлопец З).

Зложене склонене (Zusammengesetzte Declination).

Накінчик приложників в 1, 4 і 5. пад. єдин. числ. середнього рода майже виключно оє. малое теле Н. — приемное житє Н. — солодкое молоко Н. — квасное ябко Н. — дубовое д'єр'єво Н. Eichenholz. — осиковое д. Н. Espenholz. — яловое д'єр'єво Н. Tannenholz. — маненькое пташ'єтко Н. winzig kleines Vögelchen. — зеленое д'єр'єво Бу. grüner Baum, grünender Baum. — червоное теле Кус. rothbraunes (wörtl. rothes) Kalb. — сухое теле Р. Сос. mageres Kalb. — слабое місце Х. — польское с'єло Сос. — великое сьвето Х. — рыбацкое чивно Н.

Рівно також у заіменників, числівників і причасників як: таке счастье Н. — інакшое зело М. — пєтоє жеребє З. — колєчое лїстє Бар.

Декуда нарештє е відпадає: високой д'єр'єво Бу. — солодкой молоко Бу. — червоной теле Бу. — сівой котє Бу. dat. et loc. sing. gen. fem. добрій, великій, високий, зелений побіч добрі, зеленї, великі, високі (форми добрі, зелені пригадують іменні форми старосл. докрѣ, зеленѣ; однакж здає ся, що то зложені форми, у котрих нарештє й відпало).

nom. plur. майже завжди в формі зложень: добрыи люди Н. psl. докрии людие. — чорныи гавороны Т. — білыи голубы Н. — сівыи кони Н. — черенныи зубы Н. Бат. Backenzähne. — передныи зубы Н. Vorderzähne. — здоровыи дыти Н. — молодыи ворлы М. — лысовыи мыши М. — ріжныи д'єр'єва Ду. — малыи муравлы Ду. — коноплы матыірыныи Бу. — чарвоныи квіты Бат. — любыи приятели Сос. — червоныи пєра Сос. — буланныи кони Сос. — гныидыи жеребєта Сос. —

[nom. vocat. i accusat. sing. форми зложеної у приложників, заіменників, числівників і причасників для женськ. рода стрічають ся лиш в піснях: річѣйка бѣстрая, водѣйка зѣмная; каліно́йка зсы́чена́я, Ма́рѣя звѣ́нчена́я, бі́тая доро́жєнька; збрє́нько в'єчє́рняя, ко́со жоу́тєнька́я, сѣ́вая зазу́ленько, кра́сная Ма́русьє́нько; на доро́гу пісча́ную, на це́рков сѣ́вітую́, за до́брую зго́ду, за студє́ную во́ду, на я́рую пше́ніченьку; ку́ройку печє́ную, ю́шейку перчє́ную, соло́му жи́тнюю; чи бу́ду я така́я, як каліно́йка тая; пе́ршая я́годонька; дру́гая, пе́ршую, дру́гую etc.]

Рідко коли лучають ся також форми як: чо́рны ко́ны Н. — б'і́лы го́лубы Н. Форми ті мож уважати або яко повсталі через стягненє з „чо́рныйї, б'і́лыйї“ psl. чє́рнини, б'ѣ́лини або радше яко форми accusat. іменного склонєня psl. чє́рны, б'ѣ́лы, котрі втиснули ся місто форм nominat. чє́рни, б'ѣ́ли подібно як сущників: воу́кі psl. вѣ́лѣкы місто воу́ці psl. вѣ́лѣци.

сѣ́ний, сѣ́ня, сѣ́ньє Н. З. Ос. Р. Сос. psl. син'ний, синѣ́ня, синє́є (злож. форм.) сѣ́ний (сѣ́ний) птах. сѣ́ня ху́стка, сѣ́ньє не́бо.

поро́жній, поро́жня, поро́жньє Н. Сос. psl. празды́ньї, празды́ня, празды́ньє (злож. форм.) поро́жній горн'є́ц. поро́жня ко́бра. поро́жньє ны́здѣ leeres Nest.

Числівники (Numeralia).

Основні (n. cardinalia). є́ден (є́дєн), є́дна (є́днѧ), є́дно (є́днѣ), два, три, шы́ри, пє́ть, ші́сть... дє́вєть, дє́сєть (дє́сєт Кус.) о́ди́на́йцѣ (є́дєна́йцѣ), двана́йцѣ, трина́йцѣ, шы́рна́йцѣ, пє́тна́йцѣ, ші́сна́йцѣ, сѣ́мна́йцѣ, ві́сьмі́на́йцѣ, дє́вєтна́йцѣ, два́йцѣ, два́йцѣ є́ден, два́йцѣ два... трѣ́йцѣ, сѣ́рок Н. Т. тєсє́рахо́нта або шы́рд'є́стѣ Ву. Р. Кус. pol. czterdzieści čech. čtyricet lemk. чоты́рдє́сєт psl. чє́ты́ри дє́сєти (чє́ты́ри дє́сєтѣ), пє́д'є́сєть, Бар. (пє́д'є́сєть Кус.) ші́с-дє́сєт Кус., сѣ́мдє́сєть, сѣ́мдє́сєт, ві́сьмі́дє́сєть, ві́сьмі́дє́сєт, дє́вєтьдє́сєть Н. дє́вєтдє́сєт Х. дє́вєдє́сєть Бар. Ст., дє́вєдє́сєт, стѣ, двѣ́ста Н. Маць. Р. Сос. Ст., трѣ́ста Н. Ос. шы́ри́ста Н. Ос. пє́тєсѣт Н. Ву. Ос. Т. Р. тѣ́сыч Н. тѣ́сыч Св. тѣ́сыч Маць. Р. тѣ́сыч Ву. pol. tysiąc, čech. tisíc psl. ты́сы́шта et ты́сы́шта gen. fem. — в гов. дол. gen. masc. є́ден тѣ́сыч. два тѣ́сычі Н.

також: двѣ́сто Св. Х. Т. zweihundert. трѣ́сто Св. Х. Т. dreihundert. пє́тьсто Св. Х. fünf hundred. дє́вєтьсто Св. Х. neun hundred.

двістѣи Ос. pol. *dwieście* єсть формою двойного числа (num. dualis).

пѣдесет, пѣтьдесетъ, шѣдесет, шѣстьдесетъ, сѣмдесет, вѣсьмдесет, дѣветъдесетъ відповідають старословенск. формам: **пѣтьдѣсѣтъ**, **шѣтьдѣсѣтъ**, **сѣдмѣдѣсѣтъ**, **осмѣдѣсѣтъ**, **дѣвѣтъдѣсѣтъ**, польск. *pięćdziesiąt, sześćdziesiąt, siedmdziesiąt, ośmdziesiąt, dziewięćdziesiąt*, в котрих старосл. **дѣсѣтъ** польск. *dziesiąt* єсть genit. plur. від **дѣсѣтъ**, *dziesięć* (в говорі долівским: десет. genit. plur. від десетъ).

У формах: пѣдесетъ, пѣтьдесетъ, шѣстьдесетъ... дѣветъдесетъ вираз десетъ став мовби заціплий і не склоняє ся.

(В літературнім язиці уживають ся лише форми другі: пятьдесять, шістьдесять etc.)

1. 5. три (для всіх родів psł. gen. masc. **триє** gen. fem et neut. **три**) 2. трох (psł. **трии**) 3. тром. (psł. **трымъ**) 4. три (psł. **три**) 6. трѳма (psł. **трыми**) 7. трох (psł. **трыхъ**).

подібно: **штѳри** 2. **штѳрох** 3. **штѳром** etc.

пѣтъ 2. **пѣтѳх** 3. **пѣтѳм** etc.

(трох хлопців Ст. -- трох волів Сос. — тром волѳм Сос. — в трох волѳх Бар. — штѳрох косарѳв М. — пѣтѳх кѳній Бар.).

Порядкові (n. ordinalia). пѣрший, пѣрша, пѣршѳе; дрѳгий, дрѳга, дрѳгоє; трѣтій, трѣтя, трѣтьѳе [pol. *trzeci, trzecia, trzecie* psł. **трѣтий, трѣтѳи (трѣтѳиши), трѣтѳиє (трѣтѳиєиє)**], четвѣртый, -а, -ѳе, пѣтый, пѣта, пѣтѳе, шѣстый, -а, -ѳе, сѣмый, -а, -ѳе, вѳсьмый (восмый), дѣветый, десѣтый etc.

Збірні (n. collectiva) двѳє пр. двѳє вікѳн Н. *zwei Fenster*. двѳє лѳця Н. *zwei Wangen*. — двѳє вѳзера М. *zwei Seen*. — вѳбѳе, трѳе, вѳба, вѳбі, вѳбѳдва, вѳбѳдві З. сой кѳнь не відіт на вѳба вѳка. М. *dieses Pferd ist an beiden Augen blind*. — четвѣро. пѣтѣро. дѣветѣро. десѣтѣро. пѣдесѣтѣро etc.

ѳбѳе genit. ѳѳѳѳх. dat. ѳѳѳѳм etc. вас ѳѳѳѳх Ст. вам ѳѳѳѳм Ст.

Умножні (n. multiplicativa). двоѳстѳий Ву. трѳѳстѳий Ву. пѣтерѳстѳий Ву. — двоѳкѳй Св. трѳѳкѳй Св.

Роздѣльні (n. distributiva) по два. по двѳе. — по три. по трѳх. по трѳе. — по штѳри. по штѳрох. по четвѣро etc. — рѳбѳмо у два Ву.

Дробові (n. proportionalia) пѳѳѳтора (= пѳв втора psł. **полъ вѳтора**) пѳѳѳтрѣтя, пѳѳѳчетвѣрта etc.

Тут також яко числівники неѳпредѣлені уживані присловники походження іменного: сѳла, кѳпа, дѳже в значеню: много, богато.

Глаголи (Verba).

Спряжене з наростком теперішниковим (Conjugation mit dem Praesenssuffix).

Теперішник (Praesens). Накінчик 3. лица єдиничного і мно-
гого числа твердий: хóдіт, сьідіт, рóбіт, мóвіт, летіт,
звеніт, называт, прильігат; хóдет, сьідёт, рóбет (рó-
біт Н.) мóвет, летёт, звенёт, называють, прильігають;
ест; сут; даст, дадут etc. В 3 л. єд. ч. теперішника кляс I,
II, III. 1, V. 1. 2. 3. 4. VI накінчик відкидує ся: ведé. везé. скубé.
тоўчé. вёрже. тне. гниé. піё. стаé. по́ле. жрё (жра́). —
ті́сне. то́не. кві́тне (квинé). — ты́рхавіё. бартны́ё. —
лы́таё (і лы́тат) ко́ле. лі́же. зве. тче. в'іё. лы́ё. таё. —
ска́зуё. розмі́туё. рості́скуё.

Декуда терпить ся роззів (Hiatus) в 1. л. єд. ч. теперішника
пр. ма́у Св. Бар. = маю, habeo; знáу 3. = знаю, scio.

В 1. лица мног. числа в старосл. накінчику мъ замінює ся
звичайно ѣ на о, дуже рідко ѣ відпадає. плетёмо. гада́емо.
пущёмо. рóбімо. вéжемо. йімо. плетём. гада́ем. пу-
щём. бў́дем. зна́ем, н'ес'ём.

поло́ти, поло́вѹ. половёш. половé psl. плѣти. плѣвѣж. плѣкѣши.
плѣкѣть.

стри́щи Бар. psl. стришти. стрижѹ (psl. стригж) стри-
жеш etc. стрыжѹт (psl. стригжть) староруск. стрици. стригоу
etc. воўну устри́щи.

запр'і́щи Бар. запр'ёщи Л. запр'ігчи Сос. psl. за-
прашти. запр'іжѹ (psl. запрагж), запр'іжеш (psl. запражиши)
etc. запр'іжѹт (psl. запрагжть) староруск. заприци. запригоу. etc.

бі́гчи, біжѹ, біжиш, біжіт; біжимó, біжитé, біжѹт
(praesens. приймає форми від біжати psl. бѣжати, бѣжж, бѣжиши,
бѣжить після III. 2.).

помогчі́, помóжу, поможеш, поможе. 3. per. plur.
помóжут psl. помóшти, помóжж, помóжиши... 3. plur. помóжть.

вёрщи Бар. вёржу, вёржеш etc. psl. врѣшти. врѣгж etc.
староруск. врѣци. вєргоу etc.

вты́чи. вты́чу, вты́чеш, вты́че. вты́чемо. вты́чете,
вты́чут загально-руск. втечі́, утечі́ psl. оутишти, оутѣж, оутѣ-
чиши, оутѣчеть. оутѣчёмъ, оутѣчете, оутѣжть.

п'ечі́. в Бар. п'екѹ і п'ечѹ. в Сос. я п'ечѹ, ты п'еча́ш'
він п'еча́; мы п'еча́мо, вы п'еча́те, вони п'ечѹт.

клéти. кльну, кльнеш, кльне; кльнéмо, кльнéте, кльнут. Бу. psl. клати. кльнѣ, кльнети, кльнеть etc. — клéсті. клéну, клéнеш, клéне. клéнем, клéнете, клéнут. Бар.

жáрти edere. (жáрти) жру, жраш, жра; жра́мо, жра́те, жрут Сос. Т. psl. жрѣти deglutire, vorare, жрѣ, жраши, жреть.

ма́рти побіч ме́рти. мру, мраш, мра; мра́мо, мрате, мрут. він мра з го́лоду Сос. = він мре з голоду. psl. мрѣти. мрѣ, мраши, мреть.

па́рти побіч часті́йшого пе́рти. пру, праш, пра́ psl. прѣти. прѣ, прѣши, преть etc. fulcire (запра́ двéрі Бар. — як сь напра́ Сос. = як напре ся. — напра́мо сь Сос. = напремо ся)

ві́дбіті. ві́джу, ві́диш, ві́діт psl. виждаѣ, видиши, видить.

сьі́дбіті. (сьі́дбіті). сьі́джу, сьі́диш, сьі́діт. psl. сѣдити. сѣждаѣ, сѣдиши, сѣдить.

сме́рдбіті. сме́рджу, сме́рдиш, сме́рдіт. psl. смърѣти. смърѣжаѣ, смърѣдиши, смърѣдить.

зга́днути Н. зга́дну, зга́днеш, зга́дне etc. pol. zgadnąć, zgadnę, zgadniesz, zgadnie etc.

кві́тнути Кус. Маць. кві́тну, кві́тнеш, кві́тне etc. кві́нути Бу. д'éрево кві́не. pol. kwitnąć. kwitnę, kwitniesz. kwitnie etc.

росну́ти Бу. wachsen pol. rosnąć. росне́ д'ér'ево Св. = росте дерево. — росну́т дудкі́ цибу́льі Бу. = ростут трибу́хі цибу́лі die Zwiebelblätter wachsen.

хотѣ́ти. хо́чу psl. хошѣѣ, хочеш... хо́чемо psl. хошѣмъ... хо́чут psl. хотѣть — місцево: хцу, хцеш, хце; хце́мо, хце́те, хцут — не хцеш жа́рти? Бат. — не хце́мо сьі́ годі́ті Бу. — не хце гада́ті Ос.

летѣ́ти. ле́чу, ле́тиш, ле́тіт. ле́тимó, ле́тигé, ле́тét Св. psl. летѣти. лѣшѣѣ, лѣтиши, лѣтять etc.

втьі́кнути Н. entfliehen. втьі́кну, втьі́кнеш, втьі́кне etc. pol. ucieknąć, ucieknę, uciekniesz, ucieknie etc.

ходи́ті Кус. (ходи́ти) хо́джу, хо́диш, хо́діт; хо́дімо, хо́діте, хо́дет psl. ходити. хо́ждаѣ, хо́диши, хо́дить; хо́димъ, хо́дите, хо́дять.

ра́дити Ст. ра́джу, ра́диш, ра́дит; ра́димо, ра́дите, ра́дят psl. радити. ра́ждаѣ, ра́диши, ра́дить etc.

труді́ти. трѹ́джу, трѹ́диш, трѹ́дит; трудимó, трудите́, трѹ́дет Маць. psl. троѹ́дити. троѹ́ждаѣ, троѹ́диши, троѹ́дить etc.

рубі́ті. ро́бую, ро́біш, ро́біт; ро́бімо, ро́біте, ро́бят (ро́біт) Кус. Н...

любі́ти. люблю, люби́ш, люби́т; люби́мо, любі́те, любі́ят (люб'іт) psl. лю́бити. лю́бляж. лю́биши. лю́бять etc.

лапі́ти fangen. ла́плю, ла́пиш, ла́пит. etc. вла́піти, ула́піти Or. einfangen.

купі́ти. ку́плю, ку́пиш, ку́пит etc. psl. ко́упити. ко́упляж, ко́упиши, ко́упить.

мо́віти. мо́вю, мо́виш, мо́віт etc. psl. ма́вѣти. ма́вѣляж, ма́вѣиши, ма́вѣить.

кормі́ти. ко́рмю, ко́рмиш, ко́рміт. psl. крѣ́мити. крѣ́мляж. крѣ́миши, крѣ́мить etc. він ко́рміт сві́ні er mäset Schweine. вони́ ко́рміт (ко́рміт) ко́ни sie füttern Pferde.

ми́сліти Ст. ми́шлю, ми́слиш, ми́сліт. psl. мы́слити, мы́шлаю, мы́слиши, мы́слить.

В клясі V. 1. голосівка топерішникова (Praesensvocal) з виїмком 3. лица многого числ. нераз викидаєся: сѣпівам, сѣпіваш, сѣпіват; сѣпівáмо, сѣпівáте, сѣпівáют. Іменно часто се буває в 3. лиці ед. ч. га́дат loquitur. — сподіват сѣ Маць. — назіват. — начерпат Бар. — повідат. — свідат.

выбірат. — б'ігат. — запр'ігат. — ужіват Бу. — копат Бу. — збірат Бу. — ховат. — наскрѣбат Н. — тіскаєт З. iacit. — він нім телѣпат З. er schüttelt ihn heftig. — д'єр'єво розвіват сѣ Маць. — кінь форкат Ос. das Pferd schnaubt.

В цілости однакож форми з голосівкою теперішниковою уживаються далеко частійше: ховáє. повідáє. пущ́єє. сподівáє сѣ. лы́тає Маць. volat. збирáє Маць. — гадáє etc.

В Кус. уживане: плівати має в теперішнику: плівáю, плів́еш, плів́е (плів́ет); плівáємо, плівáєте, плів́ають. — плів́еш, плів́е то стягнені форми місто: плів́авш, плів́ає (місто загально-руск. плисти, плив́у, плив́еш тут уживають: плів́нути, плину, плинеш).

надівáти сѣ praes. надівáю сѣ після V. 1. = в загально-руск. на́діяти сѣ praes. на́дїю сѣ після V. 4. psl. надѣ́яти сѣ praes. надѣ́ж сѣ.

памѣтати Маць. памѣтаю, памѣтаєш, памѣтає etc. після V. 1. [в укр. пам'ятувати. пам'ятую Основяненко. psl. паматова́ти. паматова́ж після VI.].

пущ́єти. Бар. пущ́єю, пущ́єєш, пущ́єє; пущ́ємо, пущ́єте, пущ́ють. psl. поу́штати. поу́штаж, поу́штаєши etc.

рзáти спрягаєся після V. 1. рзáю, рзáєш, рзáє, рзáєм, рзáєте, рзáют або також так як в старослов. після V. 2. рзáти, ржу, ржеш, рже, рже́мо, рже́те, ржут psl. ръзати. ръжж,

ся старосл. ꙗ на о або ꙗ відпадає безслїдно, а в 2. лиці в накінчику те визвучне е відпадає. веді, ведьїмо або ведьїм, ведьїт; м'елї, м'ельїмо або м'ельїм, м'ельїт.

[запрї, запрїмо або запрїм, запрїт. — зм'елї, змельїмо або зм'ельїм; зм'ельїт Маць Сос. — половї (полові), половїт Н. Ст. — ополовї пшеницю Ву. — летї, летьїт Ву. — ходї, ходьїт Св. — робї, робїт Бар. Т. Н. (рубї, рубїт Маць.) — ворї, ворїт Бар. (від: ворати). — косї Л. косї Ст. косїт Л. Ст. — вотворї. вотворїт Ст. — б'ерї, б'ерїт Ст. etc.].

Досить часто лучають ся також форми повельникові, в котрих и ослабляє ся на ъ. Се особливо буває у глаголів IV. кл. ходь, ходьмо, ходьте Н. Р. Т. (ходьте сюда Н.). — кось, косьте М. — нось, носьте З. — зроб, зробте З. — лап, лапте Ду. З. Маць. (inf. лапіти після IV. в чеськ. lapiti) — возь, восьте З. (від: возїти). — розмьїсь (си) Т. розмьїсьте Т. — попар, попарте Т. (попар полóву). — —

змель. змельте Ву. — підньїсь. підньїсьте З. (піднесь, піднесьте pol. podnieś, podnieście).

По голосівках наросток и переходить на й (подібно як і в других говорах): підїймай, підїймайте; начерпай, начерпайте; льїй, льїйте; сказуй, сказуйте etc.

від вєрщи (= веречи psł. wróżyć) звучить повельник: верж, вєржмо, вєржете Бар.

від тїснути werfen (кор. тиск) imperat. тїсни, тїсньїт; або також inf. тїс-ти, тїсті; imperat. тїсь, тїсьте. — тїска ти imperat. тїскай, тїскайте.

від бігати imperat. бій або місцево б'ей (місто бігай), біяйте, б'ейте (м. бігайте).

від здоймїти, підоймїти (здымити, підымити) уживають ся місцеві форми повельника здым, здымте, піддым, піддымте місто: здойми, здойміт; підойми, підойміт. — здым полотно́ ао землї. З. — піддымте ко́ло З.

Іноді почіпляє ся й до 2 л. ед. ч. повельника: ідїй. за-пр'єжїй. половїй. пишїй З. = іди, запряжи, полови, пиши.

Неопреділений (Infinitivus) кінчить ся виключно на ті (ти). несті (нести), плынути, синьїті, рубїті, гадати, ростісковати. У глаголів З. класи I, 4. гортанні перед т заміняють ся на піднебенні і потім спливають із суголоскою т в ч. (пек-ти, пиш-ти) п'ечи або місцево в щ: стрїщи (стрїшчи),

за пр'іщи (запр'іщи) або мимо звукової переміни г т на (шт) ч в накінчику неправильно втискає ся г перед чи: бі́гчи, могч́й.

Причасники (Participia). Причасники в тім говорі взагалі уживають ся не часто і то як дієприложники, так і дієприсловники. Декотрі дієприложники теперішнього часу ст. дійного звичайніші в розговорній бесіді: п'є́ку́щий brennend. пр. п'є́р'ець п'є́ку́щий Bu. brennend scharfer Pfeffer. — смале́щий М. пр. смале́щий в'і́тер sengender Wind. — спе́чий Бар. schlafend; schläfrig. — сто́чий і сто́щий stehend. сто́ча вода́ stehendes Wasser. кі́печий siedend. кі́нечий вольф́ siedendes Öl. — смерде́чий stinkend. смерде́ча р́йба stinkender Fisch. — ходе́чий. со́са́ жі́нка як ходе́ча смерть wörtl. dieses Weib ist wie der wandelnde Tod (d. i. das Weib sieht aus wie ein Todtengerippe).

Дієприсловники теп. ч. д. ст. стрінути мож в піснях, іменно обрядових пр.

Там за сьїніо́у,
За камені́оу
Там Івасе́йко
Ка́ртат Марисе́йку:
Мары́сю душе́йко!
Шеву́й мо́го ба́тейка!
Бо я тво́го шенова́у,

*

Ой выдопта́у сте́женьку
Молод́ый Івасе́ньку
З ве́чера хо́деч́й,
Пода́рункі носе́ч́й. —

Як до тебе пої́зджо́у.
Боль́или ме́ ноже́йкі
У поро́га сто́вч́й;
Боль́или ме́ руче́йкі
Ше́почку трима́ючи
Боль́ила ме́ голово́йка
Ні́зко сьї кла́няю́чи.

*

Я пі́йду сту́паю́чи,
Два дво́ры ми́наю́чи. —
Там Мары́ся во́ду бра́ла,
А беру́ч́й потапа́ла.

Причасники II. минувшого часу стану дійного:

при́скару́плий Ду. mit einer dünnen Kruste überzogen. при́скару́плов боло́то ein Koth, welches bereits an seiner Oberfläche etwas erhärtete. — сте́рплий М. starr geworden, estarrt. сте́рплиый р́у́кі. — сту́хлый Бар. Х. (cf. тхнути, дохнути rad. дъх) in Folge des Faulens einen widrigen Geruch habend, übel riechend, stinkend. сту́хлов о́йце́. — при́кві́тлий Р. verschimmelt, mit Schimmel überzogen. при́кві́тлий сыр. — за́вель́ый Т. eigtl. verwelkt; welk. за́вель́ый чоло́вік verkümmerter, schwacher Mensch. — облы́злый Бу. verschossen. облы́злов сукно́. — опу́хлый, спу́хлый. напу́хлый М. angeschwollen. опу́хлый ніс. — на́трудова́ты́лый Сос. aufgedunsen. на́трудова́ты́лов лі́це у пія́ка aufgedunsenes Gesicht beim Trunkbolde. — оспа́лый. заспа́лый Л. verschlafen; schläfrig. — ме́рлый. уме́рлый, зме́рлый verstorben; todt. (Про причасники II. м. ч. ст. д. в формах описаних гл. низше).

Причасники І. минушого часу ст. д. лучають ся тут дуже рідко в розговорній бесіді; рідко також і в піснях яко дїєпри-словники :

Там на воды, на шумі
Купали сї дві кумі,
Купавши сї тонулі
А тонучи сплынулі. —

Ковала зизулєйка в садбійку,
Прихїлівши головоїку клїстоїку.
Що же вона куючі сказа́ла?

Причасники минушого часу страдного стану на -ть: бра́тый, гна́тый, взе́тый, да́ртый, кле́тый, те́тый etc.

Причасники минушого часу стр. ст. на -нъ уживають ся часто: м'ет'е́ный, н'ес'е́ный, п'ече́ный, зна́ный, тїсне́ный, замкне́ный, хвале́ный, тру́джений, га́шений, осы́дланный, ко́лений, сы́яный, рості́скованный. Про тії-ж причасники на -нъ утворені від глаголів неперехідних гл. стор. 61.

Сціпенїла форма аориста „бы“ уживає ся для означення условника (Conditionalis) пр. sing. ході́ў бым, ході́ла бым, ході́ло бым, 2. ході́ў бысь, ході́ла бысь, ході́ло бысь, 3. ході́ў бы, ході́ла бы, ході́ло бы. plur. 1. ході́лі (ходили), бысьмо 2. ході́лі бысьте. 3. ході́лі бы (також: я бым ході́ў, я бы ході́ў або я ході́ў бым, ты бысь ході́ў etc.).

бы приняло також наряд (функцию) сполучника: він гада́ў му, бы до нього прийшо́ў; подібно: а́бы, же́бы, ко́бы, я́кбы.

Условник давноминуши́ка (Plusquamperfectum): я бы́ў бым ході́ў, я бы́ла бым ході́ла, я было́ бым ході́ло, ты бы́ў бысь ході́ў etc. — також: я бым бы́ў ході́ў etc.

(я бы́ў бым купи́ў Н. же́бысь бы́ зна́ў Н.).

Спряженє без наростка теперішникового.

(Conjugation ohne das Praesenssuffix).

(вѣд) praes. sing. 1. пові́м 2. пові́ш 3. пові́ст. plur. 1. по-ві́мо 2. пові́сте 3. пові́дет. Замітити випадає форму неопре-діленика: пові́дыті (psl. повѣдѣти) pol. powiedzieć, загально-руск. пові́ти) і причасника минувш. ст. д. пові́дыі (psl. повѣдѣлъ, pol. powiedział, загально-руск. пові́ў повстале з повѣд-лъ). [я пові́дыі Ду. pol. ja powiedział. вона́ пові́дыла Ду. ona powiedziała].

(дад) praes. sing. 1. дам. 2. даш. даст. plur. 1. дамо́. 2. дасте́ 3. даду́т psl. дамы́, даси́, дасть; дамы́, дасте́, да-да́ть. — причасник минувш. ч. ст. страдного: да́ный, да́на, да́нов або часті́йше: да́тый, да́та, да́тов.

(ѣд). praes. sing. 1. ѣм. 2. ѣш. 3. ѣст. plur. ѣмо́, ѣсте́, ѣде́т. повельник: ѣдж, ѣджмо, ѣджте pol. ѣжда́, ѣдимъ́, ѣдите́.

причасник минувш. часу страд. творить ся неправильно по IV. кл. ѣ́дженъ́й (ѣди-е-нъ) місто правильно́й форми ѣ́дений psl. ѣ́денъ́. Від ѣ́дженъ́ утворює ся наростком -нѣ сущник глагольний (Verbalsubstantiv): ѣ́джене́ місто правильно́го ѣ́ды́не psl. ѣ́дени́е Essen.

Иньші форми як звичайно.

(ѣс). Тут находимо більше відмін і неправильностей.

І так пр. в 3. спрягають: я ест, ты ест, він ест; мы ёстме, вы ёсте, вони сут. Місто ёстме говорять в 3. також с́утме пр. с́утме зо села́ = е́смы з села. в Т. спрягають: ёстем (pol. jestem), ёстесь (jesteś), ёст; ёстёсмы (jesteśmy), ёстес́ьте (jesteście) або е́сьте, сут. форми ем, есь, е́смы, е́сьте прилучені до заімеників приложників або і иньших слів приймають вид: м, сь, с́мы, с́ьте. я-м в stodóлѣ. ты-сь в гурóды. — мы-с́мы в халупі. вы-с́ьте в селы́. — такі́й-с́ьте люде. — до́бры́й-сь чолові́к. — та́ко́й-с́ьте пришлі́.

Форма сут (= psl. сжѣтъ) уживає ся в Н. 3. Бар. Ду. Т. і инде.

Описані форми глагольні (Umschriebene Verbalformen).

Минувши́к стану дѣ́йного (Perfectum g. act.) складає ся з при-
часника минувш. ч. ст. дѣ́йного II. і з теперішника спомічного гла-
гола ѣсмы́. В першім лиці́ ед. ч. для мужеского рода спомічник
приймає вид ем; для женського і середного рода же стягає ся
на м (т. є. а-ем, о-ем стягає ся на а-м, о-м); ем стягає ся на м
також, коли спомічник стоїть перед причасником і притулює ся до
иньших слів закінчених на голосівку. В другім лиці́ спомічник
звучить для мужеского рода есь, котре в женськім і середнім
роді зводить ся на сь. В другім лиці́ mn. ч. для всіх трох родів
е́смы (старосл. ѣсмы́) стягає ся на с́мы, в другім лиці́ е́сьте
(старосл. ѣстѣ́) на с́ьте. В третім лиці́ ед. і mn. числа спомічник
відпадає.

sing. 1. гада́ѣ ем, гада́ла-м, гада́ло-м 2. гада́ѣ есь,
гада́ла-сь, гада́ло-сь 3. гада́ѣ, гада́ла, гада́ло. plur.
1. гада́лі-с́мы (гада́лисьмо) 2. гада́лі-с́ьте (гада́лисьте)
3. гада́лі (гада́ли).

(мо́ви ѣ́ ем. мо́вила-сь. мо́вилисьмо. мо́вилисьте Н. — бы́ѣ-ем
до́ма Н. — бы́ѣ-ѣісь (бы́ѣ-есь) до́ма Н. — жи́нко, бы́ла-сь

вдо́ма Н. - б́ыла-м в м́істї Ор. — в лысы-м рубі́й Ву. — підне́ў ем сніп зо землі Ву. — о́ тим ем не чу́ў Х. — гу́ро́д ем купі́ў М. — ко́лі-м прийшо́ў до халу́пы Бор. — він по-ко́сіў лу́ку Св. — він ході́ў Кус — вона́ ході́ла Кус. — він побі́ў хло́пце Бар. — він запалі́ў свѣ́чку Бар. — він зо-жа́р ці́лий хлі́б Сос. — плі́т єсьмо́ городі́лі Л. (плі́т ісьмо́ городі́ли). — гні́й єсь рості́сковала М. — ко́рбу-м осмо́три́ла Сос. — же́бы-сьте зна́ли М.).

Випадає тут згадати про причасник мин. ч. д. ст. II. для муж. рода у глаголів I. кл. як: вю́ў (кор. вед, ве́сти psl. ве́сти), плю́ў (кор. плет, плéсти) вюз (кор. вез, ве́зти psl. ве́сти), нюс (кор. нес, не́сти), пюк (кор. пек. печі́), люг (кор. лег, легчі́ psl. ле́шти).

Глаголи II кл. творять часто причасник минушого часу д. ст. II. від коротшого пня пр. за́грэзнути, за́грэз; за́стрэгнути, за́стрéг; пахну́ти, пах; приска́ру́нути, приска́ру́п; приви́кнути, приви́к etc.

Деко́трі глаголи то́ї же кляси творять згаданий причасник лише від повного пня: крі́кнути, крі́кну́ў; ша́рпнути, ша́рпну́ў; па́льнути, па́льну́ў; ха́ркнути, ха́ркну́ў; па́цнути, па́цну́ў і пр.

Деко́трі знов творять той причасник від повного пня а також і від скороченого: при́липнути, при́липну́ў і при́лип; зме́рзнути, зме́рзну́ў і зме́рз; дві́гнути, дві́гну́ў і дві́г; ті́снути, ті́сну́ў і ті́с.

Давномину́вший ст. ді́йного (Plusquamperfectum act.) зложений з причасника минув. ч. ст. д. II. відповідного глагола і з минувши́ка спомі́чника быти: 1. я бы́ў ході́ў, я б́ыла ході́ла, я б́ыло ході́ло 2. ты бы́ў ході́ў, ты б́ыла ході́ла, ты б́ыло ході́ло 3. він бы́ў ході́ў, вона́ б́ыла ході́ла, вонó б́ыло ході́ло. plur. 1. мы б́ылі ході́лі 2. вы б́ылі ході́лі 3. вони́ б́ылі ході́лі. Також: ході́ў ем бы́ў, ході́ла-м б́ыла etc. ході́ў єсь бы́ў, ході́лась б́ыла і бы́ў ем ході́ў, б́ылам ході́ла etc.

Буду́щий ді́йного стану (Futurum act.) у глаголів довершених (verba perfectiva) виражає ся теперішником: за́йду, ви́тєгну, відбе́ру, привне́су, попрóшу, ді́ста́ну, ви́плыну, напи́шу, наса́джу.

Від глаголів недовершених (v. imperfectiva) творить ся буду́щий найчасті́йше з причасника минушого часу стану ді́йного II. відносного глагола і з теперішника глагола б́ыти завсе кладеного перед причасником: sing. 1. бу́ду ході́ў (ході́ла, ході́ло)

2. б́удеш ході́ў (ході́ла, ході́ло) 3. б́уде ході́ў (ході́ла, ході́ло) plur. 1. б́удемо ході́лі 2. б́удете ході́лі 3 б́удут ході́лі — або також з теперішника глагола б́їти і неопреділенника даного глагола: sing. 1. б́уду сьпівáти, 2. б́удеш сьпівáти, 3. б́уде сьпівáти. plur. 1. б́удем сьпівáти, 2. б́удете сьпівáти, 3. б́удут сьпівáти.

(б́уду уваж'е́ў Бат. — б́уду рубі́ти і б́уду рубі́ў Бар. — д'е б́удут ла́зили 3. — б́уде ві́ў Св. — в'е б́уде йі́ў Св. — б́уду бі́ў Кус. — б́уду молоті́ти Н. — Молодая Марисе́йко! десь лы́то лы́тува́ла, там б́удеш зимова́ла. — Чим б́удеш там жи́ла.

Стан страдний (Genus passivum). Стан страдний уживає ся взагалі рідше а виражає ся 1) сполукою форм ст. дійного з заіменником сьї у всіх лицях єдиничного і многого числа. пі́шу сьї (wörtl.: ich werde geschrieben) ich heisse. — лóмїш сьї du wirst gebrochen. — гада́є сьї у нас Ст. es wird bei uns gesprochen. — же́то зби́рає сьї Маць. der Roggen wird gesammelt. — м́учимо сьї wir werden gequält (також wir quälen uns). — пе́ра́те сьї ihr werdet gewaschen (перáте сьї дóбре хусты́). — сно́пы молóтєт сьї die Garben werden gedroschen. — сно́пы молоті́лі сьї die Garben wurden gedroschen. — сно́пы змолоті́лі сьї die Garben sind gedroschen worden. — сно́пы б́удут сьї молоті́ті (або: б́удут сьї молоті́лі) die Garben werden gedroschen werden. 2) сполукою причасника мивув. ч. ст. страдного з формами спомічника ем (сьєм), б́уду, бы́ў, бывáў. — кр́ивджений ем ich werde beeinträchtigt, ich werde beschädigt. — хва́лена-сь. — б́їтыйї сьмо. м́ученийї-сьте. — б́уду м́ытый ich werde gewaschen werden. — б́удеш варéный. — вовéс б́уде кóшеный. — пше́нїцы б́уде за́брата. — б́удемо стрі́женийї. — б́удете ма́щенийї. — сно́пы б́удут молóченийї. — я бы́ў зогна́тый ich bin vertrieben worden. — я бывáў гна́тый ich wurde (öfters) getrieben. — бы́ла-м взéта. — бы́ў-єсь калы́чений. — він бы́ў клі́каний. — бы́лисьмо везéныйї. — бы́лисьте ла́яныйї. — ямы́ бы́ли засы́панийї. — хлопці́ бы́ли бі́тыйї. В піснях уживають ся форми стану страдного ще рідше, н́ж в звичайній бесі́ді. Тут приводим для примі́ру одну пісню весі́льну:

Мóвила б'ер'éза дубрóві:
Не стій дубрóво, зашумі,
На мене́ сьї б'ер'éзу не діві,

Бо я днє́вка б'ер'éза зелéна,
А за́втра б́уду зру́бана!

У глаголів довершених в стані страднім теперішник даного глагола з заіменником сьї виражає час будущий. пáлиці

зломит сѣі der Stab wird gebrochen werden. — сьвѣтло сѣі zgasit das Licht wird gelöscht werden. — сьно сѣі звезѣ das Heu wird eingeführt werden. — крѡмплы сѣі зварѣт die Kartoffeln werden gekocht werden. — жнивѣ сѣі начнѣть die Ernte wird begonnen werden (die Erntezeit wird beginnen). — дѣрева сѣі постѣнаѣт die Bäume werden gefällt werden. — снопы змолѡтѣт сѣі die Garben werden gedroschen werden.

4. До словоладу (Syntaxlehre).

Присудок кладе ся инколи в числї поединчим, коли підметови в числї многім придаті числовники основні два, три etc. пр. хѡдіт два тесѣльчики — там стойт і райдає три бѣбі. — ідѣ штѣри корѡві. — В подібних випадках льогічний підмет може стояти в ріднику: ідѣ штѣрѡх хлопів. Присудок в минувшнєкѣ кладе ся в таких випадках в родї середнім: в льсы на яворі сидѣло два янгелы. — купѣло сѣі дві кумі. — пришлѡ до халѣпы пять жінѡк. — вѣйшло на лѣку десѣтьѡх косарів.

В піснях часто уживає ся глагол і предмет або сущник і єго придаток (attributum) утворені від того самого пня пр. Івася тесѡйко любіт, ємѣ мостѡйкі мостіт с кѣменя дорогѡго, с пѣрстєня золѡтѡго der Schwiegervater hat Häschen gerne, er baut ihm Brücken aus Edelsteinen und goldenen Ringen. — прийшла до нѣйі мѣтынка єйі с пѡўвнѣми пѡўвнѡйками ihr näherte sich ihre Mutter mit vollen Bechern.

Марѣсю, Марысейко!
Дєсь дѣла сѣй вѣнѡйко?
Дѣла-м го оковѣті,

До скріньѡйкі сховѣті
На зѣмкі доўгийі,
На вѣкі вічнѣйі.

Marie, Mariechen! wo ist dein (Jungfern-) Kranz? Ich liess ihn beschlagen und in eine wohl verschlossene Kiste auf ewige Zeiten bewahren.

Там за гурѡдом прѡсо,
Сховѣй сѣі жѡўта кѡсо

До скріньі замѣстоїі,
На вѣкі вічѣстѣйі!

Hinter'm Garten auf dem Felde da reift das Hirsekorn — o ihr blondene Harflechten! berget euch in die mit Schlössern wohl verwahrte Kiste, berget euch auf ewige Zeiten!

Инодї через зїставленє рівнопенних виразів степенує ся понятє: молодїй молодѣць ganz junger Mann. молодїй молодчик ganz junger Bursch.

Приложник може класти ся сперед і після сущника пр. великій лїс grosser Wald. — б'їлийі гблuby weisse Tauben. — пташок мацьїцькій winzig kleines Vögelein. — панї старїї alte Herren. — слўжба Ббжа Gottesdienst. іді на слўжбу Ббжу geh' dem Gottesdienste beizuwohnen. — даў на слўжбу Ббжу er stiftete einen Gottesdienst. Також так і в пісни: батеїко пєред мїлым Ббгом служит, ясноў сьвїченкоў горїг, мїлому сї Ббгу мблїт: пустї-ж менє Ббжейку с чбрноў хмāроў на сєла, з дрібнїм дорджєм на зємлю, з ясным сбнцьом вїкбнцьом. — Ой знати Марїєю знати, що є рїдна я мати, що крāяла хусточкї, з бїлої кїтāйчкї. — В вєчер в суботбнцьку впāли ягодбнцькї вїннїї, з'єлєнїї а до того дрібнєнцькїї. — Россицāла сї рўточка з золотїстого кўбчка; рўтко-ж моя дрібнā, зєлєна с кїм же я те позбїраю? та ходї батеїко зо мнбю, позбїрай рўтку дрібнўю. — За гбры высбкїї голосбйко захбдїт. — Загбна-м не дожāла, снопбйка-м не звєзāла, загбна шїрбкого, снопбйка велїкого. — Стїха ббйре їєдьте, явора не ломїте, явора з'єлєного, в корїнях глббкого, в лїстойках шїрбкого. — Чєрез сєлб Радобнцьское їїдут купцї чужобємцї, вєзўт пїтє дорбгбв, все мед, вїнб з'єлєнов.

Іноді в пісни кладе ся приложник перед сущником а потїм ще раз послї сущника пр.

Сївїїї сбколы, сївїїї!
Полетїт сбколы в долїну
Наберїт зблота на крїла,
Золотїти Марїєю, кнєгїню.

O ihr Falken, ihr grau gefārbte! flieget hinüber in das Thal, nehmet Gold auf eure Schwingen, um Mariechen, die Braut, zu schmücken.

Пріїмєнник при сущнику з приложником послї положєнїем часто повтбряє ся так, що кладе ся ще раз і перед приложником н. пр. тїє трбхи травї на галўзь на тонкў Сос. er schleuderte einige Grashalme auf den dñnnen Ast. — б'їдā зазїрāв до халўц, до нāших Т. Noth stellt sich in unsere Hütten ein (wбrthl. die Noth guckt in unsere Hütten hinein). — на лудї на зєлєнїї auf der grñnen Wiese. — за горбў за высбкоў hinter dem hohen Berge. — їду до халўпы до сьбїї ich gehe nach Hause (ich gehe in meine Hütte); також і в пісни пр. перед слєзами перед р'їснїми мāтынкї не пїзнāла = в укр. за рїсними слєзами матери не пїзнала vor dichten Thrānen erkannte sie ihre Mutter nicht. — пбпїд дубрбву, пбпїд зєлєну тамтудїї

ходит два тесельчякі unterhalb des grünen (Eichen)Waldes da wandeln zwei Zimmerleute. — по́ під садóйко, по́ під вишнё́вий, барвіно́йко зе́лений Unterhalb des Weichselgartens wächst das Singrün.

енклітичний дайник си служить в формі сь яко частиця по́чипна до декотрих присловників пр. знову-сь. wiederum, vom neuen; по́но-сь. по́вно-сь wahrscheinlich (поно уважають яко стягнений вираз: „подóбно“).

Місто за́йменника відносного котрýй або що, уживають иноді́ же пр. хлóпец, же пасé корóвы М. der Knabe, welcher die Kühe hütet. — заробі́ў добре на тых волóх, же в́ыхова́ў er hat ein schönes Geld erworben beim Verkaufe der Ochsen, die er aufgezogen. — сьвіто́йничик то така́ мýха, же сьв́ітит гно́чі Маць. das Johannisswürmchen ist ein Insekt, welches in der Nacht leuchtet. Мі́кльосі́ч приводячи яко примір пословицю: „до́бре то́му кова́леви, же на обі́ рúки кúє“ уважає же = зложеному за́йменнику и+же (иже, иже, иже). В такім випадку сам за́йменник згубив ся, а лише удержала ся частиця же.

За́йменник зворотний сьі (= psl. сѧ) може стояти так як і в старо-руск. сперед і послї глагола: мы сьі не споды́вали Н. = ми не наді́яли ся. — як сьі прода́сть солóма М. = як прода́сть ся etc. — як сьі на́прá Сос. = як на́прé ся. — зби́рає сьі Маць. — у нас гада́є сьі Ст.

староруск. иже сѧ створи сѧ въ роу́сскѣй земли. — то се́ мало сѧ насы́тилъ кро́ве мо́ею. — азъ хо́щѣ сѧ оста́ти самъ. — оста́тъкъъ разъи́де сѧ. — оу́тъшоу сѧ о́ Бозѣ. — да не вознесѣ́тся мы́сль мо́я сьвѣ́тою мѣ́рл сего́.

При ни́хто (ні́хто) і тут рідше ужива́нім ни́що (ні́що) при́менник кладе ся межи частицею а за́йменником пр. ні́ до ко́го Сос. ні́ до ко́го З. — ні́ за кі́м. — ні́ по кі́м. — ні́ перéд кі́м. — ні́ на́ що Сос. ні́ до чо́го Сос. З. Бар. Ст. — Одна́кож перед ужива́нім тут часто ни́ч (ні́ч повстало з ни́+чо=ни́+чѣ́то) кладе ся при́менник на́ перед частицею: на́ ни́ч З. zu nichts. на́ ни́ч сьі не при́дало Ос. es gereichte zu keinem Nutzen.

гада́ти о кі́мсь Н. Т. über jemanden sprechen, говори́ти о кі́мсь або про ко́гось. — я гада́ю о́ сусьі́ды Н. ich spreche von meinem Nachbar — гада́ти о́ чимсь З. worüber sprechen.

зна́ти о́ чимсь wovon wissen, знати́ про́ що. не зна́ю о́ ті́м Ор. — він о́ тым зна́є Маць.

ми́сли́ти о́ кі́м = думати́ про́ кого.

па́м'ята́ти о́ чим Маць. einer Sache eingedenk sein; einer Sache gedenken.

чу́ти о кімсь, о чимсь über jemanden, wovon hören, чути про кого, про що. — о тім ем не чу́й ніко́ли X. davon habe ich nicht gehört.

подава́ти (до чо́го) Z. ähnlich sein, ähneln. тельпа́н подає до осі́ки die Silberpappel ähnelt der Espe.

про має инколи таке значенє, як загально-руське за пр. де́ковати про що H. wofür danken.

на скрі́пках гра́ти Ву. auf der Geige spielen.

вдо́ма H. zu Hause місто в иньших говорах уживаного: до́ма.

заб́ыти vergessen з accusativ. пр. заб́ыў ко́су Св. Cos. er vergass seine Sense, er vergass die Sense mitzunehmen.

іде о то́є M. пр. е́мý іде о то́є, щоб́и відкупі́ти по́ле у жи́да es ist ihm daran gelegen das Feld dem Juden abzukaufen. — мен́и не іде о то́є es ist mir daran nicht gelegen, es ist mir gleichgiltig.

ро́сходит сьі о то́є уживає ся в подібнім значеню, але виражає понайбільше ріжницю пр. ро́сходіт сьі о то́є, ци ку́піти халу́пу с полем, ци без по́ля.

З лице єд. ч. теперішника глагола му́сьи́ти уживає ся присловниково пр. му́сит бу́де доч па́даў wahrscheinlich wird es regnen.

Форма повельникова бу́дь кладе ся послі заіменника або присловника: шо бу́дь, чим бу́дь, на чим бу́дь, хто бу́дь, якій бу́дь, як бу́дь (у Лемків бу́д кладе ся вперед: бу́д што, бу́д чим, бу́д яє́ый, бу́д як etc.).

же́лайник (optativus) виражає ся приіменником же́-бы, ко-бы і минувшиком глагола: же́бы віди́ў möchte er sehen! ко́бы при́йшоў möchte er kommen! — або через присловник ня́й (=най, нехай властиво повельник від нехати) в злуці із союзником бы (властиво зниділа форма давного аориста бы́хъ) та з минушика відповідного глагола: ня́йбы я зна́ў möge ich wissen, ня́йбы віди́ў möge er sehen або (рідко) через присловник ня́й і будущик глагола пр. ня́ймы бу́демо зна́ли! lasst uns wissen, mögen wir wissen! ня́йбу́демо ро́біли! lasst uns arbeiten! — ня́йбу́демо жи́ли! sollen wir leben! mögen wir das Leben genießen! — ня́йбу́демо ї́ли! mögen wir essen.

та уживає ся подекуди яко частиця втрутна пр. на́льї́й та во́ди́ Ву. — на́льї́йте та во́ди́ Ву.

ду́же уживає ся в значеню „много“ пр. ду́же ло́ю H. viel Talg. — ду́же ле́ну H. viel Lein. — ду́же я́блок H. viele Äpfel. — ду́же шеле́ньцý Ду. viel Taumellolch. — ду́же чи́сникý Ду. viel Knoblauch. — ду́же сьіме́н Ву. viele Hanffrüchte (sog. Hanfsamen). — ду́же в'єр'бі́в Ву. viele Weiden. — ду́же

грóбий Ву. viel Geld. — дýже крóве Сос. viel Blut. — дýже тóку Т. viel Schmalz. — дýже мéду Ст. viel Honig. — на д'é-р'евах дýже лíни Бар. die Bäume sind mit Reif stark überdeckt. — дýже в З. = вст'ь богато es ist in Menge. — было дýже доджý Св. es waren häufige Regengüsse.

При приложнику або присловнику дýже значить sehr пр. чоловік дýже богáтый Т. Ву. sehr reicher Mann. — дýже богáто яблок Н. sehr viele Äpfel.

При comparativ-ах має дýже значене viel, um vieles, weit, bei weitem. дýже бíльший Р. viel grösser. — дýже дорóжше Ву. viel theurer. — дýже бóрше viel schneller, weit schneller.

В подібнім значеню стрічає ся також і кúпа, та далеко рідше пр. кúпа грóбий Ст. viel Geld. — кúпа бíльший viel grösser. — я вді́у кúпа гóлубів на пóли ich habe auf dem Felde eine Menge Tauben gesehen.

сіла в значеню „много“ і „скільки“. пр. летіт славóк сіла es fliegt eine ganze Menge von Dohlen. — сіла він заплáтит тi? wie viel wird er dir zahlen?

Після занікуваня (нетациї) кладе ся рідник (genitivus) пр. ейí не знáю. — такíх птахів у нас не вiдáти; в піснi: стíха боáре йéдте, явора не ломіте. — запертi ворота́йка, не впúщай князято́йка — не пий сы́нойку пёршого на-пóвнку. — ой не да́йте мены́ догáнойкi, моéму ба́теньку не-сла́вонькi — — або і перезмник (accusativus) пр. не молотíу горóх. — не взев кожýх. — не купúйте боáре на жéны стрóйi. — ой не кажi сы́ну тéстьови всю прáвду.

Применник до з рідником для означеня напряду пр. ідú до Н'éгребкi ich gehe nach Nehrebka. — по́йха́у до м'íста Н. er fuhr in die Stadt. — іді до Перéмышльi Н. (або до Пере-мышльi) geh' nach Peremyśl. — пішо́у до Сенú (Сен = назва ріки) купáти сы́ Н. er gieng um im Sanfluss zu baden. — підú до Рáдимна ich werde nach Radymno gehen.

Применник по пáред (поперед) з рідником пр. попáред дверíй Бар. vor der Thüre (в „попáред“ а звук переливний межи е і а: æ).

Применник нáсеред з рідником пр. нáсеред м'íста, нáсеред селá, нáсеред лы́са mitten in der Stadt, mitten im Dorfe, mitten im Walde.

Рідник частний (genitivus partitivus). сп'ечí хлýба Н. — дай коньiм куманú Ду. = дай коньам конюшини. — дала коневи зе-лéного сiна а молодóму і мéду і винá.

Примітний спосіб вираженя місто: штыры повні кірцi — пóв-ных шты́ры кірцi. — подібно: цiлých три золоты́йi і пр.

По числівнику три, штыры стоїть иноді рідник (genitivus) пр. три вдовѣх Ву. drei Witwen. — штыры золотѣх vier Gulden.

просто яко применник з рідником значить: напротив, vis a vis пр. стаў з возом прѣсто цѣркви er hielt mit dem Wagen gegenüber der Kirche.

хороніті сьї з рідником пр. сонце сьї хороню = від сонця хороню ся.

Дайник приналежности. така менѣ плата! solch ein Lohn gebührt mir! so werde ich bezahlt! — така вам дяка! solchen Lohn erntet ihr! В піснї весіельній:

Коровай сї красней вдаў:
Підбѣва йому зальбана,
Обручї йому срібныйй,
А на вершочку жовтий цвіт —
Славный наш коровай на весь свѣт!

*

Мы люде дорожныйй,
Нам животы порожныйй.

*

Жебы нам были обрусы,
А все нам были ленныйй.

*

Жебы нам были хлѣбы,
А все нам были пшенічныйй.

*

Жебы нам были мѣсойкі,
А все нам были циновыйй.

*

Жебы нам были лыжойкі,
А все нам были циновыйй.

*

Жебы нам была горіўка,
А все нам была не гірка.

*

про з переемником в значеню: спричини, задля, ради пр. Ой та Бігме не піду, бо про жалейко не можу, про слезойкі не віджу bei Gott ich werde nicht gehen, da mich der Schmerz überwältigt und ich vor Thränen, die meinen Augen entquellen, nicht sehen kann.

без, брез уживає ся в значеню загально-руского через і править тогді переемником пр. побіг без поле Сос. er lief

durch's Feld. — пройшо́ў без халу́пу T. er gieng durch die Hütte (durch's Zimmer). — поплыну́ў без во́ду er schwamm über's Wasser. йе́дьте брез по́ле Сос. fahret über's Feld.

В такім же значеню уживають през (pol. przez, psł. прѣзь). іді́ през лѣс Маць. gehe durch den Wald. — през р'іку́ über den Fluss.

брез з рідником уживає так, як загально-руск. без. брез голово́м sine capite.

Творник містний (Ablativus loci). ході́ў сьвітáми er reiste in fernen Ländern. — блука́ў верте́пами er irrte in unwegsamen Gegenden umher. — в піснi: Ма́рысю-дывойко! іді́ до до́моўку ой лѣсом, лѣсом, зе́лэным барві́нком!

Творник порівнательний (Ablativus comparationis) для означеня порівняня, способу в порівнянню з иньшим яким предметом. пр.

Зетъ сѣ до тѣщи стѣліт
Під горойку хмѣльом, (= як хміль)
Попід сѣнь єчмѣньом, (= як ячмінь)
По сѣнєх барвінком, (= як барвінок)
По сьвітло́йцы васі́льком (= як васильок)
А за столѡм со́колом (= як сокіл).

Иноді творник виражає субстанцію (Ablativus substantiae), з якої що дѣє ся пр. сад па́хне ви́шнями, чере́шнями, гру́шами, я́блонями... Тії творники не виражають порівняня, лишень субстанцію; в саду много вишень, черешень.. ото́ж з них розливає ся приятний, примітний запах.

на з містником (locativus) служить до означеня часу. на́ тім ро́цѣ я сѣ ожені́ў T. in diesem Jahre habe ich geheiratet. — на та́мті́м тѣ́жні́ приході́ў до нас vorige Woche hat er uns besucht (kam er zu uns).

Пень містоіменний є в зложеню з пнем містоіменним нѣ́: гі́н M. гі́на T. dort, dort in der Ferne.

Пень містоіменний є в зложеню з пнем містоіменним вѣ́: ге́в M. ге́ва (ге́ва-й) Маць.

Пень містоіменний кѣ́ яко частиця почі́пна: гі́на-кі́ T. — та́ма-кі́ T. — ге́ва-кі́ T. — днѣсь-ка — днѣсь-кі́ — всю́-ды-ка — всю́ды-й-ка — вчо́ра-ка T. — та́мды-й-кі́й — та́мде-й-ка-й — та́мды-й-ка-й.

В. КІЛЬКА ВЗОРЦІВ БЕСІДИ ДОЛІВСКОЇ.

К а з о ч к а.

Про перепелицю і деркача.

Перепелиці старá з молодóу ма́ли переднівок. Старá до молодóй мовіт: підемо до деркач'е позичити петь корцей пшени́ці. Деркач позичи́у. Пришло до відда́вання. Молода́ стару́ пытає сы: ма́-ма́! петь корцей? а він борозно́у забігат і повідат: шість! шість! І му́сили відда́ти шість корцей деркаче́ви. (Ву́йковичі).

Шло два́йці люди́й і малі зо собо́у два́йці гре́йцарів. Хлопі (sic!) пілі по три гре́йцары, а баб́ы по два, а дыві́кі по пі́у — те́ра тра зраховáті, сі́ла бы́ло хлопів, баб і дыво́к? — Хлоп е́ден вы́піу за три гре́йцары, баб петь вы́піло за де́сять гре́йцарів, дыво́к штирна́йці пілі по пі́у гре́йцара, то бы́ло сым гре́йцарів, ра́зом два́йці люди́й і два́йці гре́йцарів. (Съвято́е).

З а г а д к и.

Черво́ный когут по-під зе́млю п'і́е (бура́к) М.

Лежи́т під плóтом, накры́те лапо́том і со́ли! клі́че (вогі́ркі) М.

На́серед лы́са лежи́т золо́та́ місá (со́нце) М.

На́серед лы́са лежи́т срі́бна місá (мі́сяць, мі́сячóк) М.

Ішла́ з гір, несла́ на собі́ сым скі́р, як ї́ї розбира́ли, всьі́ за не́у пла́кали (цибу́лы) М.

Дзя́д (мі́сто ды́д = pol. dziad) в халу́пі, а боро́да в сы́нех (дра́-гар (Tragbalken) М.

До́уший засы́к, ны́ж комо́ра (соро́ка: до́уший ма́є во́гін, ны́ж сама́) М.

Тве́рдо ві́сіт, дооко́ла обро́слоє, в сере́динні́ лы́сый (орі́х лы́сковый) М.

По́ўна пёр'квá людéй, брез ві́кєн, брез дveréй (гарбу́з) М.

Черво́на коро́ва чо́рное теле́ лі́же (вогóнь в пецю́) Св.

Ід'е́ по соло́м'і́ а не шелесті́т (ты́нь) Св.

Стоі́т стрі́ла на́серед села́, а в ті́й стрі́лі сымсо́т і дві́ (ма́ківка) Св.

На́серед села́ за́білі вола́, до ко́ждой хáты кі́шка сы́ тегла́ (толку-вано: крини́ця) Св.

В. СЛОВАРЧИК.

а. а к. Пер. doch. він обіцяў прийти, а не прийшоў er versprach zu kommen, doch kam er nicht.

а бы Маць. oder, або.

альбо Н. З. oder, pol. albo альбо Ву. = альбы Бар. Т. = люб Ор. Ву. cf. psł. **ЛЮКО.** **ЛНЕО.** **ЛНЕО.**

ані-ані Ву. weder — noch.

б. ба! Н. ja.

бавка Маць. Spielzeug, забавка.

бадьілька Ву. gen. fem. Stengel. пріє бадьілька, як підточат м'єдв'єдікі.

базьїнка plur. базьїнкї Ос. Weidenkätzchen.

базьїта Бор. Kätzchen der Bäume, amenta. базьї = amentum.

балван поро́ху Ос. Staubwolke. вітер кру́тіт балваном der Wind wirbelt eine Staubwolke auf. балваны поро́ху Staubwolken.

балемкати сьї Сос. hin und her geworfen werden; hin und her schwingen. балемкає сьї ножик.

баўт Т. Rispe, panicula. у проса во́лоти альбы баўты.

ба́лта Т. Klumpen. ба́лта сьнігу Schneeklumpen.

ба́лта Бар. in der Bedeutung: Flocken. сьніг іде велікімі куделямі альбы велікімі ба́лтамі.

банды́ра З. Klumpen. вели́ка груда З. банды́ра землі.

бараві́нок М. pervinca, Singrün, бервінок, барвінок, бервінець.

ба́ртнї́ти Сос. faul werden, morschen. со́лома ба́ртнїє = стає гнило́у cf. борт = дуплаве дерево.

ба́стер (Жуків коло Тешанова) plur. ба́стры Kind. eigtl. ба́стер dasselbe, was ukr. байстри́к, байстри́ Bastard lit. bostras.

ба́хор Маць. Kind, Fratz cf. russ. бахарь після Мікльосіча від кор. ба (= φημί, fari) за помічю г розширеного. По Вінеру (Leo Wiener) се слово походить з жидівського (Archiv für slav. Philologie. Her. v. V. Jagić XX. Band S. 620).

безба́рвнй Т. unbereift. безба́рвнїї слівкі = еще неприста́лийї слівкі unreife Pflaumen, die noch keinen „Reif“ (dünnen Wachsüberzug) haben, unbereifte Pflaumen.

без ко́нцá-мі́ри Бар. endlos.

бекéшка М. верхня одежа для селян з тоніського сукна (святочно́а одіж).

бе́режни́ця Св. Uferschwalbe, Cotyle riparia.

бета́рні́ (= бетарня) plur. бетарня́ Маць. = грушкі малейкі, червонейкі.

бжу́нча́ті Ду. бзевнча́ті. бжу́ча́ти Ос. бждунче́ти Бу. бзік бжунчі́т або бзевнчі́т Ду. хрущ бждунчі́т Бу. хр. бжунчі́т Ос.

бзі́к Ду. Cос. Dasselfliege, Rinderbremse Hypoderma bovis. бзі́к лы́ча в червці Cос. die Rinderbremse fliegt im Juni. — бзі́кає ся худоба́ Ду. das Vieh flieht mit in die Höhe gerichteten Schweifen vor den Dasselfliegen, die es an dem eigenthümlichen Summen (sog. Biesen) erkennt.

бзя́юк Св. X. Rosskäfer, Geotrupes stercorarius.

бзя́юнча́ти Cос. Ст. бзя́юнче́ти Бар. summen. хрущ бзя́унчі́т.

бі́зє gen. neutr. Cос. Holunder; blauer Holer. на бі́зю дюк сі́діт. cf. боз, ukr. бузина.

бы́лі́на Ст. в значеню: нати́на, нать у бульби. бы́лі́нє Т. Stengel sammt Blättern der Kartoffelpflanze.

бы́строє дывче́ Т. Blitzmädel.

бі́гайте адо́рові! Бу. seien Sie gesund! leben sie wohl! (Abschiedsgruss).

бі́з то́го М. = без того.

бі́ла ву́сі́ка Х. Silberpappel, Populus alba.

бли́жня́та З. Zwillingstöpfe (властиво: близнята Zwillinge).

блє́шєнче́ Н. genit. блє́шенче́ти Blechbüchse.

бобі́к Н. бобі́к Св. Zaunkönig, Zaunschlüpfer, Troglodytes parvulus (від того, що маленький; каже ся н. пр.: хлопець малий, як біб).

бога́ю́з (Бортятин к. Судової Вишні) ein Furchtsamer, Nasenfuss, що боїть ся, боягуз.

бонк Ду. Viehbremse. Tabanus.

боро́здє́ник Ст. Engerling plur. боро́здє́нікі.

бо́рона З. Egge.

бо́рше Н. Op. schneller (comp. von борао schnell).

бохо́енок З. Laib Brot. pol. bochenek, бохонєць. — скравок хлы́ба = звер'ху, що скро́їт Ranft Brot; дальші крі́мкі nom. sing. крі́мка. крі́мка хлы́ба.

брез Бу. 1) in der Bedeutung durch pol. przez praep. cum accusativo iungenda. без че́репа́ху = через черепаху 2) ohne cum genit. без де́ка. cf. psl. брєзъ v. бєзъ ѡвєу, sine загально-руск. без ohne cum genit. н. пр. без хлы́ба, без воды́.

брє́нькати М. klirren; klimpern. брє́нькат стру́на die Saite klirrt.

бры́ла лє́ду З. Eisklumpen.

бритов́ка Н. мала бритов.

бро́сква́ Н. plur. бро́сквы Pfig. sich. Persica vulgaris.

бро́сть Н. Knospen, junger Aus Schlag der Bäume namentl. der Buche. то́та бро́сть пу́щеє.

бру́ні́ти Н. summen. хрущ бру́ні́т der Käfer (Maikäfer) summt cf. брєні́ти.

бру́нча́ти Н. pol. brzęczeć summen. бру́нчі́т кума́р'.

бру́хна́тый Маць. „що має вели́кий жу́віт“ mit grossem Bauche, bauchig.

бу́зюмкі́ М. ба́зы́нкі́ Х. Erdbeeren, з польск. poziómki.

бука́рт М. Бат. gen. masc. або букарте́ М. Бат. gen. neutr. genit. букарте́ти Kind, Fratz cf. pol. bękart = Bastard. franc. bâtard.

була́ва або шля́га до розбі́вання ка́мня́ З. Keule zum Zerschlagen der Steine.

бу́льбе́ник Т. „пі́рі́з з бу́льбо́у“.

бу́лька́ти М. plumpen, plumpsen. бу́лькає́ вода́.

б'усьок Сос. Storch.

В. в а л а ш н и к *З.* що валашити, що чистити свині і к. зьв. домашні.

в а п н и т и *З. Р.* mit Kalk bestreichen, kalken. вапніти халупу.

в а р *З.* або гор'єча вода *З.* siedendes Wasser, heisses Wasser.

л ь і т н я вода *З.* laues Wasser.

в а р і і *Н.* pol. wargi зр. лемк. вóрги Lippen nom. sing. vārğa, лемк. вóрга.

в а р е н и к *Бу. З.* або гор'нєц *Бу.* Kochtopf *єсч.* vařak. — в укр. вареник Mehltasche, декуда в гал. варениця.

в а р і л ь н и к *Бу.* Kochtopf, варєник *Бу.*

в а р ч і т и *Т.* knurren ворчати. пєс варчїт.

В а с ь к ó Бар. Василь.

в в і р и т и с ь і Бор. науприкрити ся. ввїрило сьї = наприкрило ся.

в д о в á *Бу. Св.* Witwe. genit. вдовóїї. бьў у тóїї вдовóїї. тры вдовых drei Witwen. тоты вдовыїї.

в д о м á р и т и с ь і *Т.* вдомашнити ся sich einbürgern; sich ein nisten.

в е р' б á ч а р в ó н а Сос. Purpurweide *Salix purpurea.* в е р' б á в і т л о в á Сос. Bandweide, Korbweide *Salix viminalis.* — в е р' б á к р у х á або к р у ш Fieberweide, Bruchweide *Salix fragilis.* в е р' б á б' í л а Silberweide *Salix alba.*

в е р' б і я н к а *Ду.* Laubvogel.

в е р' б ó в о є м о л о к ó *Бу.* etwas saure Milch. cf. осиковое молоко.

в е р' х н і я к *М.* Oberkleid, Ueberzieher.

в е с ь Бар. цілий ganz. по вєым мнєсьї.

в ь з ь в і з д і т і с ь і *Бу. Бар.* (о небі, коли хмари пересунуть ся а зьвізди заблестять) von Sternen erglänzen (vom Firmament). вьзвьзділо сьї нє́бо

der Himmel erglänzte von Sternen.

в ь з н а к *Т.* Kennzeichen.

в і л а *X.* gen. fem. Gabel. єдна вїла dem. вилка.

в и л о в á с т ь і й. в и л о в á т ь і й *Н.* furcatus. вилováста або вилováта галўзь. вилováста гіль (гуль) *Н.* gabeliger Ast.

в ь м ь ш л є н к і *З.* ersonnene Sachen, вимислені річи.

в ь р а з *Н.* Ausdruck. нємá на тóє жєдного вьразу dafür giebt es keinen Ausdruck.

в і с к і к (к. Пер.) Finne, Blauschwanz, Hydatide, Cysticercus cellulosae.

в ь с п а *Бу.* „як нанесє волá рїни, то стáне вьспа“. Schotterbank.

в ь т и с н у т и *Бу. М.* in der Bedeutung: hinauswerfen, wegwerfen. вóгрызок сьє вьтиснє = качан викине ся.

в ь т ь і г á ч к а (Заболотці) fallende Sucht.

в ь т р и к ú ш (Яксманичі; Медика) Lampenputzer; Kirchendiener, dem die Pflicht obliegt die Kerzen in der Kirche anzuzünden und nach abgehaltenem Gottesdienste zu löschen—so wie auch die Heiligenbilder von Staub zu reinigen. cf. терти, витерти; витр-ик-уш. — **Я** т а м с к а р е н н и ц я загор'їлася з неосторожности витрикўша, же (= котрий, що, иже) т а м ь с в є т ч и к л а в ь н а полиц'ї, нє загасивши добре (Актопись Самовидца). К. Шейковський думає, що помирю вкралась тут похибка печатна: „вытрикуш“ мїсто „вытрикуть“ (гл. Филологическія Записки. Воронеж. 1884. Библиографія — критика на Словарь Пискунова вид. 1882 р. в Київї, стор. 7 відбитки). Що однакж в згаданім мїсци нєма похибки

печатної, показує се, що слова: „вытрикуш“ „утрикуш“ і доси живуть в декотрих місцевостях Перемисчини в устах галицько-руського люду.

в́ичка Бу. Wicke, Vicia. діка в́ичка.

ві́ва Сос. Бар. Augenlid. єдна ві́ва. plur. ві́вы. Augenlider. cf. ukr. вія plur. віі = повіки з рісницями, рісниці.

Ві́гор Н. назва ріки. у Ві́рґу купати сї.

відки́ль М. відки́ль Кус. відки. відкиля, woher.

відни́сть Бат. відомий спосіб. plur. відности.

відпа́д Сос. дрібне (н. пр. ріще), що відпадає. Abfall.

відпоса́гати М. посаг давати для дівчини, що іде замож.

в'і́дрó Бат. Eimer psl. в'ѣдро ѿдрѣх pol. wiadro.

відта́мты Н. von dort her.

відувати Бу. pol. widywać. не відую тых птахів. psl. видока-

ти contemplari pol. widywać.

від'я́рувати Бат. на весну покладати.

ві́льга Л. Goldamsel, Oriolus galbula, pol. wilga, psl. вѣлга.

ві́льга З. Св. Р. Thauwetter pol. odwilż. cf. wilgotny psl. вѣлгыни ѿмѣх humor. вѣлгыкѣ ѿмѣлѣос, humidus.

ві́лы до сы́на Маць. Heugabel.

ві́р' genit. вор'ѣ Н. ві́р З. Нянь. genit. вóра Hengst.

ві́спѣр' М. Impfungsarzt (cf. ві́сна Pocke).

ві́тка люб ві́ть З. на пліт звязка.

відж'і́ Ст. ві́чки Св. Lenkseile, Lenkriemen ukr. ві́жки cf. поводи rad. вед.

вкупі́ті Сос. купити. вкупі́ дзигáрок er hat eine Taschenuhr gekauft.

вляні́ті Сос. вхопити; злапати. вляпі́у мороз.

вобра́зйті (Бортятин коло Судової Вишні) виобразити. вобра-зйті собі stellen Sie sich vor.

воўчо́к в житті Н. schwarzer Kornwurm, Calandra granaria.

водьі́на ящєрка Ду. водяна ящірка Wassermolch, Triton.

во́лати сьі З. benannt werden, heissen. во́лат сьі цьмук.

во́льга Св. Pirol, Goldamsel, Oriolus galbula. во́льга клі́че: „ходь дьіду до об'ї́лу!“

во́лові́га Бу. або сурові́га Бу. Goldamsel, Oriolus galbula (кричить: „посьіру гьіру! посьіру гьіру!“).

во́ловоє во́ко М. во́ловоє во́чко Х. St. Zaunkönig, Troglodytes parvulus.

во́локі́о З. in der Bedeutung: Risper. волокні́стий mit grossen Rispern. волокні́сте прѣсо (тут к місто т cf. во́лоть, во́лот = Risper; проте: волотні́стий, волотистий).

во́лоса́нь З. Rosshaar, волосі́нь čech. vlášení.

во́лотóк Бу. Risper. є́ден во́лотóк вівса́.

во́нкі́р М. злі́сть, завзяток, жаль, гні́в. на мене ма́є во́нкі́р.

во́ро́за у бича́ Сос. Бар. во́ро́зка З. Св. Peitschenschlinge, Peitschenschleife. ву́ро́за Х. item. бу́ла́вка Х. = галинко́ватий ко́нець бичи́ска, перед котрим увязана воро́за бато́га.

во́сі́ка бі́ла Р. Silberpappel.

врі́д Маць. ergiebiger Früchtertrag, урожай. як не́ма в́ро́ду г жѣты wenn die Kornerte misslingt.

все́ Бу. або за́вды Б. immer. — все́о Бу. alles.

встú́пень Т. вступі́нь Ст. що приста́в до ґру́нту, приста́ш; при́шляк, advena.

втаўка́ти Н. бити легко, щоби улягло ся, втолочувати. втаўка́е полотно́.

втіно́к Маць. польно́ корóткое (де инде; утинок, в білорускім: уру́бок).

втра́фити сьі Т. sich zutreffen; vorkommen. втра́фит сьі і гро́фа auch Trappen kommen vor.

вте́ж Ст. Т. in einem fort, immer während pol. wciąż.

вúдко Св. Бор. вúтко Р. фúтко Св. вúдок Сос. Wiedehopf, Urupe eops вúдкало.

вуйна́ Х. жінка вуйка.

вудóха або га́дзя Х. Küchen-schabe, Periplaneta orientalis.

вурі́нья М. Georginie, Dahlia variabilis.

вущéль Т. éдна вущéль. plur. вущéль. вущі́ль Ст. gen. fem. вущі́ль Н. або гúсьова вущ Н. вущі́ль Р. gen. masc. éден вущі́ль, genit. éдного вущі́лэ. — одéн вущі́ль Р. plur. вущéль. вощі́ль Х. éдна вощі́ль plur. вощéль Federling, Philopterus.

вшы́стко Ос. pol. wszystko, alles.

вэ́занэ Ву. ре́мьнэ, котрím вéже сьі держéк (у цы́па) з бія́ком; „капи́ці“ звут ся „га́цкі“.

Г. га́ворон Т. Ст. га́врон Н. Сос. Бар. Saatkrähe, Corvus frugilegus pol. gawron. га́вровы гны́зэет сьі у нас.

гада́ти Н. sprechen. lem. гада́ти, гада́ти pol. gadać — ruth. гада́ти = meinen, glauben.

гади́на Ву. „як паресýне гади́на по ці́цках корóві, як лежить, над́уют сьі ці́цкі; треба пéред схóлом со́нця, як зб́ірат сьі на воды́ „гомівка ні́ны“, обмыти ці́цкі, бо іна́че ці́цка відпа́де“. (забобон).

гадь Т. collect. in der Bedeutung: Läuse (ekelhaftes Unge-

ziefer). гадь го присы́ла Läuse haften an ihm. телéта гадь присы́ла die Kälber sind von Läusen behaftet.

гала́гівка М. Св. plur. галагівкі = гагилка, гагулка, гаівка.

Гала́йі Св. nom. sing. Гала́й — так прозивають у Св. селян з Дрого́ва so werden in Swiatoje die Bauern von Drohojiw benannt.

га́лка З. яйце крашене, не писане, крашанка. пісанка крашене яйце, писане. „галкі і писанкі“ ладя́ть на Вели́кдень.

галóха Ст. plur. галóхі Küchen-schabe, Periplaneta orientalis. éдна галóха.

галу́зь З. Ast. східногал. галу́за.

гарко́тати. гарко́ты́ти Св. knurren. гарко́че або гарко́тіт п'ес.

гасі́льник М. Löscher, ein Werkzeug zum Löschen der Kerzen in der Kirche.

Га́сьі Бар. Агафія.

гев М. Ву. Сос. Ст. Т. hier; her, herda! ходь гев! або ході́ гев! komm her! (коло Стареви, Малнова, Мостиск... ході́ сула́!)

гéвай. гéвакі Маць. тут, hier.

гйна́ або гйна́кі Т. там, тамки dort; та́макі Т. dort. телéта гйна́ сьі die Kälber sind dort.

гивнóк Маць. під „вéкі“, eine Wickenart, Vicia.

гідны́ сьвéта М. Weihnachten.

гідны́й піст М. Fastzeit vor den Weihnachten.

гі́кати Бар. wiehern. кобы́ла гі́кае.

гін М. Сос. Ст. dort; dort in der Ferne.

гіна́й Ву. dort weit hin.

гі́пко Н. Urupe eops, Wiedehopf. гі́нко гупка́е.

гірковáтый М. etwas bitter, гірка́вий.

гіря Св. довге волосє, гира lan-
ges Haar.
глинниця З. лавкі (= дошки),
що на возы з боку.
гліниник Маць. гліниник Бар.
яма, звідки б'єра́ (= бере) гліну,
Lehmgrube, глинище.
гліняний Ст. aus Lehm, Lehm-
— забанок гліняний Lehmkrug.
глинєр' (Задуброва коло Св.)
гончар, Töpfer.
глу́пий Н. X. dumm, pol. głupi,
čech. hloupý sl. глупъ stultus.
глу́пак Х. Dummkopf.
гнѣвний З. zornig.
гнѣдѣй Бор. braun. гнѣдѣйї
кони braune Pferde. про́со
гнѣдє die Hirsekörner sind
braun.
го́ды Т. Weihnachten.
го́лый лыс Сос. ein Wald, der
(im Herbst) seinen Blätter-
schmuck verloren oder (im Früh-
ling) dessen Bäume ihre Laub-
knospen noch nicht entwickel-
ten. злє, коли ќукає за́чує на
го́лый лыс Сос.
голова́ткі Ос. дру́гий коно́плї
Samenhanf. плоско́нкі З.
пѣрший коно́плї Staubhanf.
голова́ч Н. Kaulquappe, Frosch-
larve.
голове́нка Бу. Getreidebrand.
голо́ледь. З. голо́лєди́цї
або го́лый лы́д З. pol. goło-
ledź, Glatteis.
голѹ́зь Бат. Ast.
голе́нка З. (= голянка) unreife
Pflaume.
гомóкати Маць. гам робити,
lärmen, Lärm schlagen.
гомóтїти сї Маць. βεδύττεσ-
θαι, abominari. гомóтїти сї.
згомóтїт сї es wird mir übel. —
згомóтїло=зану́діло (згомóтїти).
гомóтєчий, гомóтлєчий
Ekel erregend, ekelhaft. гомo-
тєчий хрубачи́ско ekelhafter
Wurm.

горáк Т. Gebirgsbewohner, гір-
нєк čech. horák.
горно́к Ос. Topf. кáшы з горкá
= каша з горшка.
горноста́й Л. Св. Hermelin,
Foetorius ermineus.
гра́бати сїно Бор. Бар. Св.
гра́бати і грє́бати Бу. =
сїно грести. грабати сїно на
покосах rechnen.
грїб бра́ти Т. грїб копати.
губа plur. ѓубы Св. Lippen (губа
дуже рі́ко в значеню: рот. пан
на всю губу Укр.)
гудик Нянь. ѓудик або гы́пко
Маць. Wiedehopf, Urupe erops.
гук Бор. гукóвиско Т. Botaurus stel-
laris, Rohrdommel, Moorochse.
гукóвиско г водї, г лабаза́х.
гу́ля-на! Т. так гóнит ѓуси.
гупко М. Op. Wiedehopf, Urupe
erops.
гусі́ка Бар. Espe, осика. гусі́ка
кїває сї die Espe zittert.
гуска Т. Semmel, булка.
гусяткі Бар. Kätzchen der
Bäume.
г. гала́йда З. „старый чоловік,
що завєртат“, ein alter, wackelnd
gehender Mann cf. ukr. галайда́.
гахува́ти Св. verb. trans. in
der Bedeutung: schonen, gut
pflegen, гаху́є худóбу (eigtl.
гах = Geck. гахувати buhlen.
гаху́є сї парібок).
гац Н. М. Св. Л. Op. Ст. =
пыр́гач Н. = лєлик Н. Fleder-
maus, vespertilio pol. gacek.
гача́ла Бор. Peitschenschnur.
гда́чка Х. T. Gurgel; Adams-
apfel.
гду́льї М. велика грушка. укр.
і подільск. дуля.
гє́гавка Х. Luftröhre; Gurgel.
гєршені́цї Кус. Raupе, erusa.
cf. гєршун (коло Бродів) =
Hornisse Vespa crabro.
гиль Н. Gimpel pol. gil čech.
hejl.

гíгати By. schnattern. гусь гíгає.
глуб 3. pol. głąb, głąbik = качан.
глуб капу́сты.

гнóток у свічкi Н. Kerzen-
docht. з старогорнонiм. chnoto.
гrec plur. грeць Л. Spitzmaus,
sorex , čech. rejsek.

гúзый Юрко крúтит X. der
Wind wirbelt Staubwolken auf,
der Wirbelwind weht.

гúлавый (коло Мостиск) з від-
битим ро́гом, без рога. гúлава
кóрова, гúла або гúлавка
= корова без poriv, eine Kuh
der die Hörner abgestossen
wurden.

Д. даймо на то Бат. gesetzt
den Fall.

дати сý во знакi Т. = укр.
дати ся знати.

дво́як або рýбьяк Бат. zwei-
zeilige Gerste - инний „вóр-
кiш чотырегранний Бат.
дво́який Св. zweifach. дво́якого
ро́ла у нас сýють чмiнь: дво-
я́к (Hordeum distichon) i шi-
стя́к (Hordeum hexastichon).

дво́ячки Bar Zwillingstöpfе.

дежа-па! Т. гóнит свiнь (дежа
= дейжа, дiжа).

д'ер'евник Маць. Holztaube,
Columba oenas.

деревня Н. collect. Bäume.

дeрeш 3. кiнь сивавобiлий.

дзвiнник Н. Glöckner (коло
Дрогобича пр. в Доброгостовi,
в Стебнику: палямáр', в Ко-
ровниках: палямáр', в Доро-
жеви коло Луки: дзвонáр',
в Борятинi коло Судовоi Вишнi:
подзвiнник або палямáр').

дзыгáрок Св. дзiгáр Т. Uhr.
дзынiгá X. дзынiгá дрiбнейка
idé es fällt ein Sprühregen.

дзiрiгá 3. alte Mähre, стара
шкапа.

дзiсь Н. Ву. Р. дзiся Ст. дзi-
сяй Ву. польск. dziś руск. нинi,

нинiка, нинька, ниньки, нинечки;
сегодня; днесь, днеська, днеськи.
дзвóмба Бат. Specht, Baum-
hacker, Picus.

дзаволы́ти Op. winseln. дзя-
волiт п'есé.

дзiдiкi Маць. „кóльки лопухá“
die reifen Fruchtköpfe der
Klette.

дзюбáк М. Schnabel.

дзюра́ Н. Р. pol. dziura psl.
д'крá et дирá σχισμα, scissura;
в иньших околицях Гал.: дыра́,
лeра́, дирá.

дивáрный М. Ву. Св. wunder-
lich. у Лемкiв: чударный в укр.
дивовижний, чудний, чудернаць-
кий.

дiкий сыр Бор. Mutterkorn,
Claviceps purpurea.

дымýрка М. димлена цибуля
plur. дымýркi.

дiкi музýкi Ву. Schlammflie-
gen (Eristalis; wegen des star-
ken Summens im Flug so ge-
nannt).

дiкий п'ес Л. Wolfsmilchraupe.

дыра́ 3. Loch, psl. д'крá et дирá.

дытiна Ву. Kind (в иньших
окол. пр. на Подiлю: дитина)
psl. д'кти́на.

до́бавый úлей 3. aus einem
ausgehöhlten Baumstamme ver-
fertigter Bienenstock. до́ба-
вий улий.

добы́тча Ву. gen. neutr. Vieh,
pecus, добыток psl. до́быт'к'к'к'
facultates; pecus.

добры́день Маць. guten Tag!
дай Бóже добры́день!

доко́нати Ву. звершити, совер-
шити, довершити.

доло́нь Т. flache Hand. на до-
ло́нь.

допа́метати Op. mit dem Ge-
dächtniss erfassen. не допа́ме-
таý всьóго.

дорiдлiвий 3. locuples. до-
ридливое поле ergiebiges Feld.

драпалый Бу. рапавий, rauh.
драпалый язык у коровы.

дрінь З. genit. дріню (місто сподіваного: дреню) Baummark pol. rdzeń, drzeń, zdrzeń cf. серце, середний fr. le coeur d'un arbre).

дробина Х. collect. Brocken, округи.

дружак Т. другий рій. тројак Т. третій рій.

дубénка Т. Gallapfel.

дуды у цибу́льї Н. (nom. sing. дудла). дудкі Ду. (nom. sing. дудка) die röhrenförmigen, bauchig aufgeblasenen Blätter der Zwiebelpflanze. цибу́льї пущє дудкі.

ду-днє Ос. = до дня bis zum Tagesanbruch.

дудок Т. Wiedehopf, Upura erops.

дужий Сос. gesund, stark. як єм дужий быў als ich gesund war.

дюк Бу. in der Bedeutung: Engerling.

дєк або рєєнтий Св. Kirchen-sänger.

ж. жабєча ікра Сос. Frosch-laich.

жвєчка З. Ос. = жвачка. жвєчку жвє коро́ва vacca ruminat.

ж'єба зелєна Ду. Laubfrosch, Hyla arborea. ж'єба зелєна воды прєсит (як рєхкає).

ж'єберина Св. 1) Froschlaich 2) Wasserpflanzen namentl. Algen.

жєбы Маць. pol. zeby. я му мовіу, жєбы пришоў до м'єне.

ж'єб'її корáльї Н. Frosch-laich.

ж'єб'її лыжкі З. Kaul-quappen.

ж'єбє Ду. kleiner, junger Frosch. малє ж'єбє.

ж'єбєк Бор. Froschmännchen, самєц ж'єбы.

жельїзце Т. Bügeleisen.

желудок Кує. Р. Magen.

жйво Бу. in der Bedeutung: schnell.

жигáти Х. stossen; stechen штуркати; колоти; він ся жигáє = він штуркає cf. psł. жєшти. Мікльосіч подає з огляду на російск. изгáга cholera sicca яко корінь гєг. В галицко-руск. пр. к. Львова: згáга = Sodbrennen.

жйдик М. Ду. Mutterkorn, Claviceps purpurea. обира́ют жйдики з зєрна.

жйлавец або нáприсный пля́цок М. „печу́т жйлавцы у вступный понедылок з самой мукі і воды“ М. жйлавец або нáприсный хлы́б Сос. „печу́т хлы́б без дрижджєй, щоб быў жйлавый без пєст“. Сос. psł. хлѣкъ прѣсьнь.

жмєкати Ор. Бар. Ос. ausdrücken, drücken, kneten. жмєкає помежи рука́ми хусты́ (при праню) Ор. жмєкат кошу́лю Ос. жмєкає кошу́лю Бар. cf. жати, жму, жмєш. жмєкáти кошу́лю Сос.

жоўна́. жонá Сос. in der Bedeutung: Kropf (Krankheit). укр: жовна = Scropheln.

жоўтýрка або жоўторýзка Х. Goldammer, Emberiza citrinella.

жолудок Бу. Magen psł. жєлѣдѣкѣ.

жрїдло Ос. pol. źródło, бєч. zřídlo ruth. жєрєло.

жужіль. Н. Küchenschabe, Pteriplaneta orientalis. єден жу-жиль. два жу-жиль. cf. psł. жоу-жєлиця insectum. russ. жу-жель, жу-жєлиця; жу-жжать = summen. nsl. жу-жанка geotrupes ruth. жук = geotrupes ruth. жу-жєлиця = carabus гл. Початки до уложення номенклатури і термінології природописної, народної нап. І. Верхратський IV.

р. 1872. стор. 11. (Властиво значить „жужелиця“ комаху сильно в лету жучачу а відтак перенесено тоту назву і на комаху не брєнячі сильно в лету як *Periplaneta*, або навіть і зо-всім не літущі як *Carabus*).

з. за́би́ў се гор'н'єц Х. = збив ся горнець.

забо́лений Н. *kränkelnd, krankhaft*. заболєне д'єрево. — карто́флі заболєна.

за́в'єр'б Сос. Св. Р. *gen. masc.* за́верба Х. *eine Weidenart. gen. fem.* за́в'єр'б в Р. „гнучка вєр'ба, має білаве листє *Salix alba*. за́в'єр'б в Св. має червоное галу́ве *Salix purpurea*.

за́волока або заво́льїка Сос. *Hergelaufemer; Eingewanderter*.

за́втр'є Ву. З. *morgen, cras cf. psl.* за́втрєне прѣион, *tempus matutinum*. за́втр'є єсть *accus. temporis*: загально уживанє „за́втра“ повстало із „за-утра“. — до за́втр'є З. = до завтра укр. до за́втр'єного; форма укр. єсть *genitiv-ом* від *adj.* за́втрий (*scilicet*: дєнь). *cf. psl.* оу́трий *crastinus*, за́втришний.

за́гай Х. або за́пуст Х. мо-лодий лїс, *junger Wald*.

за́гинєц Бар. *genit.* за́гинє Насе, *Lepus timidus*. злани́ў єдного за́гинєца *er hat einen Hasen gefangen*.

заго́ловок Ву. *Kopfkissen*.

за́дымка Бар. Ос. Р. *Schnee-verwehungen* (*cf.* за́дуло сні-гом).

зазу́лєйка Ду. *Sonnenkäfer, Coccinella* (найчастїйше *septempunctata*). Дівчата того хрущика кладуть на руку, щоби лїз і при-говорюють: „куку-куку! зазу-лєйко: в котру́ піду стороно́йку, ци там, ци там, ци на зелєный цмїнтар?“ Коли відтак зніме ся і полетить, ворожать про свою

долю, а як паде на землю то мов вище дівчинї скору смерть.

зазу́лька Св. *Kuckuck, Cuculus canorus*; в иньших околицях звичайно: зазу́ля.

за́к Н. — пок Н. *bis* за́ки, поки.

за́каза́ти сьї Ос. за́ка́зу-вати сьї Сту. *sich ansagen, verkündet werden*. весна́ вчас за́казала сьї. весна́ за́ка́зує сьї до́бре.

за́ка́ла Н. *Schande, Schmach*. не має за́калы або га́ньбы.

за́калі́ти Ву. калом обмазати, завалєти.

за́кручки у скри́пкі Св. Сос. за́кручки у скри́пок З. *Wirbel* (*an der Geige*).

за́кулі́ти Ор. *krümmen*. ястреб має дзюба́к за́кулений *der Habicht hat einen gekrümmten Schnabel*.

за́ку́лєти Н. за́хромати. за́ку́лєє вивє́.

за́ку́тик Ст. або за́га́тка Ст. „дє мечут збі́тийї гор'цы“ *ein hinter der Hütte hinter'm Zaune gelegener Ort, wo Scherben und allerlei unnütze Sachen ausgeworfen werden*.

за́мєтьї́ль Т. *genit.* за́мєтє́ли *Schneegestöber*.

за́моты́лєти сьї Ду. *sich verwickeln*. як за́моты́лєє сьї в гри-ві, то ка́жемо: „пєлєх“. *cf.* мо-та́ти; мо́тыль = *papilio* so ge- nannt nach dem unsicheren, hin und her flatternden Fluge *cf.* мотавїльник кор. мет. — в старосл. мо́тыль значить: гнїв, гївно; проте Микільосї́к зіставляє руск. „мо́тыль“ з ста- росл. словом приводячи для скри́плення своєї думки нїмецький людовий вираз на білого мо́тиля (біло́ха капу́стяника): *Kraut-scheisser*.

за́му́скати М. *beschmieren; bestreichen*. за́му́скалась сьїну́.

примускати ein wenig bestreichen, ein wenig beschmicken.
 занамуліти Cос. verschlammten.
 Сен нанесé дуже ма́ды, занамуліт.
 за́пад в землі Н. Einsturz des Erdbodens.
 запаленіти сї Cос. roth werden, erröthen. запалені́й сї з гніву, зо злости, зо стыду.
 запырїти сї З. Ос. vor Zorn entbrennen. запырив сї як когýт.
 запорохатіти Т. verkümmern. запорохаті́е дитїна. запорохаті́й з ма́ленька (запорхатіти) cf. парх, паршивий.
 зась Cос. hingegen, aber.
 засиліти By. aufhängen. жé-воронок якб́и зас́илений в по-ві́тр'у die Lerche ist gleichsam in der Luft aufgehängt.
 застру́пїти сї Т. (von einer Wunde)sich mit einer Kruste überziehen.
 заты́м Н. deshalb, deswegen. заты́м крик = deshalb erhebt man so ein Geschrei.
 заты́рхавіти Т. Bar. verkümmern. заты́рхавіло поросé.
 за́тык З. вы́мук З. (cf. мокнути, вимокнути) Mutterkorn, Claviceps purpurea.
 зато́ры Ос. = затоки cf. терти. заторова́та доро́га Ос. = дорога, що має много вибо́їв і заток або заторів.
 за́хланний et за́хланний Т. habgierig, habsüchtig.
 захо́ўзна́ти ко́не Ос. „даé сї ко́неви вуді́ло до пы́ска“. ко́неви узду заложити; в иньших околицях (пр. Борятин) нахо́ўста́ти ко́не, заложити хо́ўтало.
 за́хыт Ос. Wolfsmilchraupe, eruca Deilephilaе euphorbiaе. ё́ден за́хыт. дуже за́хытїв.

за́че́рстві́лий хлі́б М. trocken gewordenes Brot.
 за́шлий By. Ст. aus fremdem Land gekommen, eingewandert. за́шлий чолові́к. за́шли лю́де.
 забартны́ти Бар. Ст. morsch werden, vermodern. забартны́ла соло́ма Бар. vermodertes Stroh. забартны́лоé д'е́р'во Ст. morsches Holz.
 забаршны́ти Маць. З. X. morsch werden, спорохна́вити. забаршны́ё д'е́р'ево. забаршны́лий vermodert. забаршны́лоé д'е́р'ево — ны́ на́ що до робо́ты, ино́ до па́лю Бар. vermodertes Holz ist zum Bearbeiten untauglich; es kann nur als Brennmaterial verwendet werden.
 зьві́здый By. Ст. besternt, mit Sternen besäet. дві́сь зьві́здно heute leuchten am Firmament Sterne. зьві́здноé н'е́бо Ст. besternter Himmel. а́ле то зьві́здно! = много зьві́зд на не́бі.
 зві́льга Кус. Н. Thauwetter.
 зві́льжі́ло Cос. = стала зві́льга Thauwetter ist eingetreten.
 зьві́р'а́ Н. зьві́ре́ By. junges Thier. plur. зьві́р'ата́ Н. зьві́ре́та By. „ды́ти старого зьві́ра“ (значене перві́стне; в книжках уживають у нас зьві́рята в знач. Thiere, pol. zwierzęta, по руски властиво зьві́рі; де́куда на Угорщині́: зьві́ре́та = серни).
 зводь́й By. genit. зводі́й Zaun-schlüpfer, Troglodytes parvulus cf. lemк. зводите́ль, зводите́лик = Zaunkönig cf. зводити, зве́сти.
 зга́ра́чити сї Маць. zerbröckelt werden und sich aufthürmen. зга́ра́чит сї стре́ж на рі́цї = як сї по́круше́т (= по-к'ї́шити).
 зде́бе́ленька (Черни́лева коло Яворо́ва) на́прасно, несподі́вано.

зёрва або зломаний пнек Маць. abgebrochener Baumstrunk.
 зерня, зернё З. collect. Getreide gen. neutr.
 зйгар З. Бор. Uhr pol. zegar, nsl. cegar nhd. Seiger (v. sigen = sinken; ursprüngl. Sanduhr, Wasseruhr).
 зыльга Маць. Thauwetter.
 зывы у рыбы Бор. Ст. Х. Сту. Fischkiemen. зывы або вўда Т. item. гл. зявы.
 зизўлька Бор. Kuckuck, Cuculus canorus palaeoruth. **зэгзниця** (в Слові о полку Игоревім); čech. žezulka, pol. gżegzółka.
 зильжйло Н. der Frost hat nachgelassen, Thauwetter ist ein getreten.
 зымакі Св. зима́кі (Гнатковичі) вузима́кі Бат. = бульбы Ор. Kartoffeln (зіма́к pol. ziemniak Erdapfel).
 зы́нка Бат. зы́нка М. Pupille, Sehloch. вобі зы́нкі beide Pupillen.
 злапѣти Р. fangen, злапати. я злапѣў вўдру ich habe eine Fischotter gefangen.
 знакомітый Т. bekannt. знакомітыйі люде bekannte Leute.
 знову́сь Н. Бар. Cóc. wieder, wiederum.
 зор'е вечі́рня Ст. Abendstern.
 зорка Бар. Abendstern, зоря вечі́рня. трі́нка Бар. Morgenstern pol. jutrzeńka.
 зості́глий Ос. reif. недості́глий unreif.
 зявати́ Бу. gähnen; keuchen. пес зяват.
 зя́вы Ос. Kiemen, branchiae.
 зя́пати Св. keuchen. здуші́ў сї п'ес і зя́пає = зогрїв ся пес і дихтить (на Україні: хе́кає).
 зе́бро plur. зе́бра Сту. Т. Rippe masur. ziobro, ruth. ребро.
 зе́нгра. дзе́нгра Св. намерзлий на галузах лід, що топля-

чийсь під час відлиги спадає з деревини. „дзе́нгра з д'ер'євѣвы падає“.
 зе́пати (Яворів) schreien. зе́пас дѣти́на = кричить напрасно cf. russ. зяпать (cf. зяпати).
і. івы Бат. Augenbrauen, бры́ва Бат. Augenwimpern; Augenslider гл. ві́ва.
 йі́джене З. Бар. Св. pol. je-dzenie Essen місто: йі́діне psl. **їдѣннє**. до йі́дження.
 йі́дь М. genit. йіди gefrorene Eiszapfen an Bäumen місто: **їльдь?** або **їнь?**
 ікра́к Н. Rogener, Rögling pol. ikrzak čech. jikrnáč.
 імені́на Бу. Hausthiere, Vieh cf. іміне = Habe, Gut, Vermögen; Vieh.
 імі́не Бар. in der Bedeutung: Vieh eigentl. Habe psl. **имѣ́ннє** *хѣрѣнѣ*, opes.
 іна́че Бу. ина́кше, anders. psl. **иначе** *ѣт*, adhuc; pol. inaczej. — іна́ци Н. іна́цы гадає.
 і́ньй Бу. и́ньший. що і́ного = що і́ньшого, etwas anderes psl. **инѣ**.
 іно́. йіно́ Бу. Т. тільки Т. nur. іно́ пріві́з пѣть сно́пів Бу.
 іше́вицьі Маць. і́щерицьі Маць. Nachtfalter, phalaena.
 іщи́цьі Х. Schmetterling, papilio. і́щицьі Н. Nachtfalter, phalaena. ма́ла і́щицьі лы́тає.
к. каба́ти сѣ Св. Cóc. sich herumwälzen, sich umwerfen; Purzelbäume schlagen. каба́є сѣ або ка́бле сѣ хлѣ́нец der Knabe schlägt Purzelbäume „паравѣ́ртаєт сѣ хлѣ́нец“ Св.
 каву́зит Бу. = на дворі́ пљу́та, плю́тить.
 кака́ру́дза або кака́ру́за само́рі́чна Бу. кака́ру́зка Маць. Claviceps purpurea, Mutterkorn (Sclerotium).
 кала́тка Бу. прилад до кала́таня в вели́кий ти́ждень, коли

не дзвонять, якби молоток;
в інших околицях: калатавка.
калѧчут калѧтками.

ка ўдѧнок Х. каўдѧнками падае
сьніг = падае кудѧлями der
Schnee fällt in grossen Flocken
herab.

калівы М. Т. „панчѧхи с по-
лотнѧ; шійот для вмерцѧ; іглѧ,
що шіе, застрѧмѧт в калівы,
не відорвѧвши нѧтки а то щобы
маў небіжчик на другім свѧті
чим собі зашити. До трѧни даѧт
також кѧсник хлѧба“ (обряд за-
бобѧнный) cf. psl. калѧгы пѧ-
δλα, calcei.

каліта М. Tasche, Geldtasche
(у Бойків: калѧтѧ Hirtentasche).

каліна Т. „чарвѧну корѧву так
клѧчут“ Namen einer rothbrau-
nen Kuh (властиво: калина
Schneeball, Viburnum opulus).

калька Н. eine Pflanzenart.
калька квітне мѧжи звѧжем.

канюк Ор. Gabelweihe. dem.
канючѧк Ор.

капінцю Бу. трошки, капку,
дрѧбку ein bischen, etwas.

капѧцѧ Т. Küchenschabe, Peri-
planeta orientalis cf. кобѧля,
кобалька.

капѧлка Бор. Pilzhut.

капѧсник З. „де садѧт ка-
пѧсту“ ein Feld, wo Kohl ge-
baut wird, Kohlfeld.

капуснѧк З. Бар. „тихѧський
дош“ З. „дош дрѧбный і ріс-
ный, добрый на капѧсту“.

капѧстеник Т. піріс с капѧстоў.
карагѧлька Н. runder Kopf,
kugelige Verzierung. пѧлицѧ
с карагѧлкоў ein Stock mit
rundem Kopfe.

каракѧн Л. Blatta germanica,
deutsche Schabe а мускѧль
Periplaneta orientalis Küchen-
schabe, Kakerlak. каракѧны
жоўтѧйї а мускальї чѧрныйї.

каспер plur. каспрѧ Ду. Cypri-
nus carpio, Karpfen.

кача - нѧ! Т. (гѧнит качкі) Trei-
beruf der Enten.

качѧн Сос. качѧн das nach dem
Abnagen des Fruchtfleisches
zurückbleibende Samengehäuse
des Kernobstes; Axe (Strunk)
des Maiskolbens; der untere
Theil des Stengels beim Kraut-
kopfe.

качарѧпа Бу. vel чарѧпа
Schale. в качарѧпі (в чарѧпі,
в скарѧпі) сидѧт слѧмарк.

кваскѧвое молоко Маць.
кваскѧвое або восикѧвое
молоко З. Бат. кваскувѧ-
тое молоко М. etwas saure
Milch.

квѧчка Бу. Alkyone (звѧзда най-
бѧльша плеяд)

кеды Бор. Нянь. (кеды) pol.
kiedy, wann, коли.

кѧрноз Бор. Eber, корноз, кабан.
кѧба (В. Сколошів) Kiebitz, Va-
nellus cristatus.

кігѧчка Бар. Т. кігѧчка Св.
кигѧчка Сос. = кѧбиска
(Глиновичі) Kiebitz, Vanellus
cristatus. кігѧчка льѧче = чайка
летѧть, pol. czajka leci.

кікіть Сос. Stummel; verstüm-
melter Finger.

кічѧренок Сос. Stummel; Fin-
gerstummel; Fingergelenk =
кичелѧнок.

кіля раз М. einige Male. кѧля
(місто: тѧля) Маць. є кѧля
вовѧчѧк es giebt viele Asseln
(властиво кѧля wie viel, тѧля
so viel.)

кіпетѧк Св. = водѧ кипѧча
Св. кіпѧток Ст. кіпѧток
Ос. або кіпѧча водѧ sieden-
des Wasser. — трѧба кіпѧтку.

кіянѧка Бу. правик Waschbläuel.
čech. kyj, pol. kijanka. ruth.
кий, genit. кѧя Prügel, Stock.

клапаву́хий, клапову́хий
M. mit herabhängenden Ohren.
свіня́ клапову́ха.

кло́ З. Х. Маць. = клева́к. Eck-
zahn plur. кла. клевакі.

кльо́б Т. „має трицять повісём“.
кло́нчи Бат. nom. sing. клонч
gen. mascul. кло́нче Ос. col-
lect. gen. neutr. in der Bedeu-
tung: Blutfedern cf. pol. kłacz
et kłacze = Stiel, Strunk, Wur-
zelstock. Was die Relation der
Bedeutungen anbetrifft, vgl.
палкі eigtl. Stöcke in der Be-
deutung: Blutfedern, пишки.

кльо́чки у скри́пках Маць.
Wirbel (an der Geige).

кля́с Маць. Op. By. genit. кля́са
Kernbeisser, Kirschfink. Cocco-
thraustes vulgaris. дуже кля́сів
прилеті́ло до гурба́. вля́пиў
ёдно́го кля́са Op. дуже кля́сів
By. (кля́с = кля́с).

кно́р By. Eber. в укр. кну́р. —
dem. кно́рик.

ко́бчик Дуб. Falco aesalon,
Zwergfalk.

кова́ль З. Küchenschabe, Peri-
planeta orientalis.

козе́нька Сос. Feldrittersporn,
Delphinium consolida; де инде:
соро́чки, соро́чі ла́пки.

коко́чка Маць. eine Pflanzenart.

колы́нця́та Св. nom. sing.
колы́нцё. Knoten des Halmes,
Halmknoten (колы́но + ще + ят)

колода́чик З. Kneipmesser,
Kneif.

коло́ти Сос. in der Bedeutung:
mit den Hörnern stossen. ко́ле
ви́у der Ochs stösst mit den
Hörnern.

коле́да або сві́тій в'е́чір
Ст. Weihnachtsabend.

коле́чий Бат. stehend, stache-
lig. ко́лча ро́же die stachelige
Rose.

кома́нїчина Св. Сос. Б. Х.
Klee, Trifolium.

кома́р Р. genit. кома́ра plur
кома́ры Gelse, Stechschnacke.

кондо́сити сы́ By. = плакати
сы́. кондо́сит сы́ ды́тіна =
пла́че сы́.

коно́плї поско́ннийі або
бі́лийі В. Staubhanf. ко-
но́плї ма́тюрнийі або
чо́рнийі By. Samenhanf.

Ко́ндро Ст. Kındrat, Konrad.

ко́писть Ос. Rührscheit, Knet-
scheit. ко́пыстеу́ мішат. cf. psl.

ко́пысати ἀνορύττειν, effodere.
ко́рм'енийі або па́с'енийі
сві́ньї Ст. gemästete Schwe-
ne. ко́рм'ена або па́с'ена
сві́ня Mastschwein.

косино́га Т. Phalangium pa-
rietinum, Weberknecht.

косы́та Маць. кося́та, коси́ці
die mittleren Schwanzfedern
des Hahnes.

косма́та (Болестраши́чі коло
Малкович). як вроді́т поло́ж-
ни́ці ды́тіну, то справля́ют
госі́йну: „косма́ту“. — іду́ на
косма́ту.

коса́рі By. Orion (Gestirn).

коцю́! коцю́! Н. (кличка до
сви́ні).

кошу́лякі М. обряд: моло́да
посыла́є молодому́ че́рез післа́н-
ця́ кошу́лю, що сама́ йи́й ви́-
шила́ для молодого́; — тако́ж
і ті лю́де, що уруча́ють кошу́лю
(сорочку) молодому́ звать ся:
„кошу́лякі“.

крегу́лець By. Sperber, Nisus
communis.

крива́к Маць. Hase, Lepus ti-
midus „за то, што за́днийі но́ги
до́вшийі, пе́реднийі коро́тшийі,
то сы́ криві́т“.

криво́б'е́дрый З. eigtl. mit
krummen Hüften „чолові́к, що
має ё́дно ра́ме ви́же, ё́дно ни́же“.

крива́ти Х. hinken. кобы́ла кри-
ва́є. крива́ла кобы́ла.

крі́на dem. крй́нка або лóд-
ка Ос. Kahn (у Вишатичах:
ледя́ = лодя).

крівáк Н. Hungerzwetsche.

крі́п Бар. siedendes Wasser nsl.
krop psł. о́кропъ aqua fervida
ukr. укрі́п.

крно́сати сьі́ Бу. = пла́кати
сьі. крно́сає сьі́ ды́тина = пла́че
сьі́ ды́тина.

кро́к Св. Schritt.

кро́мпля вóды Бу. Wasser-
tropfen, ка́пля або кра́пля вóдї.

кро́мплі́ Т або карто́флі.
nom. sing. кро́мпля Krumm-
birne, pomme de terre, Kar-
toffel.

кросе́нцѣта до рíзання д'е́-
р'ева Св. Schneidebock.

кру́гуча́ти Бу. grunzen, хрю-
кати, кру́гунькати. сві́не кру-
гучі́т.

кру́к Н. Namen eines ganz
schwarzen (rabenschwarzen)
Hundes.

кру́кати Бор. (про голос жу-
равлі́в). кру́каю́т журавлі́.

крупо́вий сьні́г Т. Schnee-
graupen.

крупе́ник Т. aus Grützen ge-
backener Kuchen. спю́к з грѣ-
чанихъ кру́п крупе́ник; — грѣ-
чаний хлѣ́б.

кру́ц З. кличка чорного пса cf.
кру́к. заво́лай кру́ца.

кру́ча́ти М. krächzen, girren,
gellen. журавлі́ кру́чѣ́т.

кру́х Бу. Р. Faulbaum, Rham-
nus frangula. кру́хий Бу. brü-
chig, mürbe. кру́хоє д'ѣ́р'во.

куде́льї сьні́гу Сос. Schnee-
flocken. кудѣ́лы сьні́гу летѣ́т
Сос. кудѣ́лями сьні́г паде́ Ст.
= „паде́ гру́бий сьні́г“ Ст.

куку́лка Л. Ос. Дуб. З. Cucu-
lus canorus, Kuckuck, pol. ku-
kułka. — на Лемківщині́ деку́ди:
ку́кучка.

кульпа́к З. друк, що підпирає
лю́шню.

куля́вка Бат. Hungerzwetsche
cf. кила́вка, келавка.

куля́стра Х. Biestmilch, colo-
strum.

куля́чкі́ Т. Blutfedern (cf. киль-
че, кульча, кильчити́ се).

ку́жани́ч або ку́жани́чина З.
Klee, Trifolium.

ку́пителю́га або ку́пите-
лю́жник Т. Goldamsel, Pirol,
Oriolus galbula. Спів тої́ птиці́
віддаю́ть слова́ми: „ку́пи те-
лю́гу!“

ку́пля Бу. Kuppel.

ку́пно Ст. Бу. Kauf.

ку́р'аві́де Т. Schneegestöber,
кура́вця.

ку́р'на́к Бат. Baumstrunk cf.
psł. кѣ́рк = radix; pol. kierz
čech. keř = frutex.

куропа́тва Н. Rebhuhn.

кусько́в! клі́чут ко́не Т. цьі́сь-
цьі́в! клі́чут ло́шака́ Т.

ку́тас віногра́ду М. = грозно
виногра́ду укр. кия́га вино-
гра́ду.

ку́тень Сос. ку́тьи́нь genit.
ку́тні́ Ст. Magen namentl. Kuh-
magen.

ку́ць-ку́ць! ку́цько́! Т. клі́-
чут сві́ны.

ла́ва М. ла́вка Ст. in der
Bedeutung: Brett. сьті́на зро́-
б'ена з лав. cf. russ. лава Brett;
Steg. — ruth. ла́ва, ла́вця,
ла́вка gewöhnlich: 1) Bank 2)
Steg.

лако́мый Бу. gierig, habsüchtig.
лако́мый хло́пак.

лама́те Х. abgebrochene Zweige,
Reisig або т́рущ Х. = дрі́бне
рі́ще ні́ до чо́го, іно́ на паль.

ла́пі́ Св. М. leicht, schnell. ла́пі
не дасть сьі́ забі́ти М. = легко
не дасть ся́ уби́ти. — не ла́пі
тото́ зро́бію́ М. = не скоро́ тото́
зро́блю cf. psł. ла́пты. ла́пъ.

л'аска М. Л. Св. Ду. Маць. Сос. Ст. Бу. Р. Т. Wiesel. Putorius vulgaris. plur. ласкі. „л'аска залазйт в мышу джорú і як залызе, гонит за мышый а, як повыгрызе ім каркі, повыййдат, то втыче від мышей“ Ду. — „л'аска по найбольшій часті на зимú стае біла“ М. (тверджене хибне: ласка рідко коли біліє на зиму; за всігди однакож біліє на ту пору року горностай Putorius ermineus).

л'егкое М. Бат. Сос. Lunge, pulmo.

л'ейбік Св. Leibchen. л'ейбік полотняный.

л'ята Н. Сос. Wade, литка.

л'ітва Л. psl. литва литъ, sup-
plicatio.

л'ыдніцы Ос. Glatteis. л'ыд-
ницы зл'апала.

л'ысковый воріх М. Hasel-
nuss.

л'юнд М. Бу. Ос. Land, festes
Land; Ufer. попід льонды =
попід береги.

л'юндик Бар. беріг, Ufer, Land.
по льондиках = по берегах.

л'юндувати Т. рівно в бере-
гами іти. вода льондує = при-
було води нпр. в ріці так много,
що рівно іде в берегами.

лопаўчэк Т. лопаўка Т. Fut-
terschwinge, опалка.

лопкати Н. Бат. Р. knallen.
лопкає батогом Н. лопкат з биче
er knallt mit der Peitsche.

лопнути з бича Св. mit der
Peitsche knallen.

лопушенка М. dünnes Häut-
chen an einer Flüssigkeit, dünne
Kruste; in Bortiatyn die eigentl
Bedeutung: кожушок leichter
(schlechter) Pelz (опушанка);
в інших окол. Гал. говорять:
„старка“ на молоці, „кожушок“
на сметанці.

л'отань Маць. Sumpfdotter-
blume, Caltha palustris. л'отань
квіне жоўотым квітом.

лупа воріхова Т. Nuss-
schale. — лупа альбы шка-
пина на яйці (яйці) Т. Ei-
schale. під шкарпіною білок
і жоўоток.

лупа у р'ыбы Бор. лупа у
р'ыбы Х. Fischschuppe.

лупікобыла Бат. сьнігніце
з дорджем Schnee mit Regen.

лупкати Кус. knallen. лупкат
або палит з биче er knallt mit
der Peitsche.

луспа на скурі р'ыбы Т.
Fischschuppe psl. лоуспа ελωτρον,
squama.

люб З. Ст. pol. lub, oder.

люцкій (людскій) Н. в значеню:
селянам належний. люцке (або
люцкое) поле den Bauern ge-
hörendes Feld.

люшоф Бат. genit. люшофа —
цебрик без в'ухів на високіх
ногах, де м'ють начине.

лушпа Х. Hülse; Spreu, Spel-
zen. лушпа у гороху cf. psl.
лоуспы пшеничных.

магельніце Бор. Mange-
brett.

магуловатый кінець яйце Х. =
грубший кінець яйця. — тонший
кінець яйця = шпильова-
тый або шпильчестый Х.

мада Сос. З. Schlamm; sum-
pfige Stelle, Morast. „Сен нанюс
дуже мады“ Сос. der Sanfluss
hat viel Schlamm abgesetzt. —

„мада гей трясавиці; р'осне, як
дріждж; коли воре та на маду
натрафит, не може брати гл'убше“.

мазэр' Бар. Сос. Ст. Т. Ross-
käfer, Geotrupes stercorarius. —
мазэр' Бу. Mondhornkäfer,
Coprins lunaris.

мазэркі Н. великі, чорні черехи.
маік Ст. Kuhblume, Taraxacum
offinale.

макові́нкi Ст. грю́шкі малы́йі, солодкі́йі.

маковѣ́ник Н. Mohnkuchen.

маколю́мба Н. Бор. Hänfling, Fringilla cannabina pol. makolagwa. ruth. макопій, макопійка, колопенник, конопельник.

малѣ́ньцьйй Бу. Бар. дуже маленський, sehr klein ganz klein.

ма́ры plur. tant. Ст. in der Bedeutung: Todtenbahre.

Ма́рушка Ст. тепер пона́йбі́льше Ма́ры́на.

ма́сличка Т. Butterfass čech. máselnice.

маслю́к Св. Schnecke.

масла́чка Н. weisse Bachstelze, Motacilla alba. звѣ́рха сѣ́ва, під сподо́м бі́ла, во́гоном кѣ́ває.

ма́цьйі́цькйй М. sehr klein. ма́цьйі́цькоє пташе́нє М. sehr kleines Vögelchen.

ма́цьо́к Бар. гру́ба кі́шка, Dickdarm. ма́цько Ос. 3. gen. masc. Magen der Säugethiere, namentl. des Schweines.

ма́чка. ма́че́нка М. Sauce.

м'ѣ́дв'ѣ́док Н. plur. м'ѣ́дв'ѣ́дкі м'ѣ́дв'ѣ́дік Ма́ць. plur. м'ѣ́дв'ѣ́дікі Maulwurfsgrielle, Gryllotalpa vulgaris.

ме́келѣ́вйны Н. Бар Ст. Сос. луска́ від про́са, як опыха́ют на я́глы М. луска́ з я́чме́ню Бар. лупа́, що відлы́тає від я́чме́ню, як опиха́ют на панца́к або від про́са, як робля́т пше́но Сос. cf. psl. макъкъ rad. мен nsl. mekina furfur. serb. мекинје Kleien. bulg. мекина Wirrstroh.

ме́нтрѹ́жити. мінтрѹ́жити Ма́ць. die Zeit müßig verbringen, Zeit verlieren. змінтрѹ́жи́ть день. pol. mitreżyc.

ме́рголі́ти (коло Дубе́нка під Пере́мишлем). ме́рголі́т = es fällt ein Sprühregen, мерчить cf. čech. mrholiti.

ме́рле́ц Ст. Todter. при ме́рці́.

мѣ́ліны Бу. Seifenwasser, мыловинє. čech. et pol. mydliny.

Мѣ́сько Ст. Микола.

мѣ́слі́ти Н. meinen, denken. я́ мѣ́слі́ў. я́ мѣ́слі́ла.

мѣ́шити сѣ́й Бу. „крвіом мочі́ти“ (о корові). коро́ва мѣ́шит сѣ́й = мочить кровію.

мѣ́шогрі́б (Сколошів) (genit. мѣ́шогрѣ́ба) Zaunschlüpfer, Troglodytes parvulus. два́ мѣ́шо-грѣ́бы.

мѣ́шѹ́рко Ду. gen. neutr. gemeine Spitzmaus, Sorex vulgaris. ме́ньчоє, як крет; то схѣ́ват ся г землі́, то знов з дѣ́ры шурне́; йі́ст мѹ́хі.

мѣ́длицьйй Р. = мѣ́диця, Spitzmaus Sorex.

мѣ́новати́ Бу „на́мѣ́слити“ verb. trans. aus dem Gedächtnisse anführen, dem Namen nach anführen, nennen cf. pol. wymienić. wymieniać.

Мѣ́сько́ Бор. Микола, Николай.

мѣ́сє́чѣ́к Бор. в тій вменшительній формі́ вживає́ ся мѣ́сто у нас ужива́ного: мѣ́сяць.

мѣ́те́лицьйй або за́ды́мка 3. Schneegeſtörber

Мѣ́хаў Ду. Михайло pol. Michał psl. Мѣ́ханьк et Мѣ́хань Michaël.

мла́чі́ще М. Morast. sumpfiger Grund.

мѣ́личей́ Бу. Euphorbia, Wolfsmilch. на мѣ́личей́ сиді́т прѣ́міт auf der Wolfsmilch lebt die Raupe von Deilephila euphorbiae.

мо́ўчкйй Ос. schweigsam. мо́ўчкйй чо́лові́к = „що уда́є, ласі́т сѣ́й“ Ос. властиво: мовчали́вий.

мо́лоді́цьйй Ма́ць „дѣ́вка по́ки до шлю́бу; як нѣ́де за муж то не́ві́ста“ (виньших око́лицях: мо́лоді́ця = мо́лода жі́нка, мо́лода заму́жниця, мо́лода му́жата).

мóнчар' Бор. Mutterkorn Claviceps purpurea, мучар.
 мóрска ворóна Св. Бар. Mandelkrähe, Blaurocke, Coracias garrula.
 мóрска свінé Ор. Meer-schweinchen, Cavia sobaya.
 москаль (к. Р.) мускаль Л. Маць. Periplaneta orientalis, Küchenschabe. москалі в ночі лаят в хаты; скоро бы засьвітiў, все сы попрэче".
 мотавiльнiк Ду. Schmetterling, papilio plur. мотавiльнiкi.
 мотыль Н. Schmetterling; гл. замотылети сы.
 мóчор М. Sumpf, мочар. ёден мóчор.
 мрáчно Св. düster, nebelig
 мрóчка З. Р. Ameise, formica. plur. мрóчки = masur. mrocki.
 мрúкати М. murren; spinnen (von der Katze). кiт мрúкае або мурчiт die Katze spinnt, кiт моркстiть в укр. мурликае.
 мура́йка Н. Ameise, formica.
 мурча́ти Кус. Ву. murren. кiт мурчiт die Katze spinnt.
 мýсит Бар. мýсит Ст. als adv. wahrscheinlich. мýсит бýде доч падаў wahrscheinlich wird es regnen.
 муталiцьi Сос. Schmetterling. муталiцьi бiла weisser Schmetterling.
 мýха сьвiтлéча Н. Leuchtwurm, Lampyris noctiluca.
 мухiр' генiт. мухiр'é Бар. Blase.
 мýцко Св. (мүцкó) Морс.
 мýченик З. (= мучаник) муч-ник Ст. Mutterkorn, Claviceps purpurea (Sclerotium). мучникi мóкрого рóку бываю́т на жiтьi.
 мýшка сьвiтлýча Бар. Leucht-käfer, Lampyris noctiluca. мушкi сьвiтлýчийi.
 н. набýти Т. in der Bedeutung: in reichlicher Fülle häu-

fen. набýу ма́тку дость er sammelte Vermögen genug.
 нага́рачiти Маць. aufthürmen, hoch aufschichten. нага́рачiт д'ёр'ева cf. гора.
 на-дýх Св. sehr eilig, sehr schnell.
 на́вiть Ву. Бор. sogar.
 на-знак Бар. на-знач Ву. rücklings ukr. на-взнич.
 на́йвенце́й Бат. pol. najwięcej, am meisten.
 на перiд М. Борятин коло Су-довоi Вишнi = наперед vorwärts. zuerst; vor. psl. нап́рeдъ ante.
 напiлéти Бар. aufspießen. iйж натручéе в садý я́блок, як дость тóго натручéе, талéе сы по них i напiлéют сы (наберу́т сы) я́бка на колькi тай несé iйх до я́мы.
 на́присный пля́чок Ву. ungesäuertes Brod, ungesäuert-ter Fladen.
 на́рижницьi Н. свóпики, що даю́т на́ роги при пошываню хаты.
 на сáмий п'ёр'ед Т. zuerst, zuvorderst.
 настига́ти Сос. ankommen, heranziehen. настига́е бýр'е es zieht ein Sturm heran.
 натри́кати. натри́кувати М. Сос. spitzen. натрика́е кiнь вýха М. das Pferd spitzt die Ohren. натрикúе кiнь боягливий вýха Сос. ein scheues Pferd spitzt seine Ohren cf. стирчати, на-сторч.
 натручéти Т. schütteln. натручéти грушóк. на́струча́ти я́бка Бор. на́страсувати. на-стру́чит я́бка.
 нахо́дже́ти сы Х. vorkommen, sich vorfinden. у нас нахо́дже́ют сы га́янцi bei uns kommen Hasen vor.
 наче́рати во́ду Ст. Wasser schöpfen, начерпати води.

нашійньскій Л. uns angehörig, unserig, насъкий. нашійньскій еґомосць unser Geistlicher. нашійньскі люде (cf. psl. нашини et нашъскъ).

наёмник Сос. робітник, що наймає сьї за денну плату Tagelöhner.

наёмниця Н. Dienerin, die gemiethet wird, Miethmensch ukr. наймичка.

невідок Ст. Finsterniss, невидок. великий невідок grosse Finsterniss.

немá З. Р. = лемк. і угорсько-руск. не є, нѣт es giebt nicht.

немáль Маць. fast. beinahe.

непóцтивый Х. pol. nieporzuciwy, unehrlich. непóцтивый хлопец schlechter Bube.

неспóвна З. fast. не-спóвна три кóрці.

нѣтльї Х. Nachtfalter, phalaena, нетля. („нетля“ scheint für „метля“ cf. мотиль zu stehen.

нѣччѣта Бу. жабі́ неччѣта Muschelschalen cf. нещкі, pol. niecki, ruth. нічви psl. нѣштвы plur. mactra.

нибúдь-нибúдь Маць. entweder-oder. возъ нибúдь крѣсло, нибúдь столѣц nimm entweder einen Sessel oder einen Stuhl. нѣгды Бу. ніколи, pol. nigdy. нѣва З. „загін поля“. в Тернопільщині: нивá.

нівдре Н. єдно нівдре. два нівдра.

німа Бор. Ос. pol. niema ruth. немá, не є, нѣт.

ніч Сос. nichts psl. ничъ оудѣ, nihil (на Поділю частійше уживаному: нѣчó і нѣщó відповідає старосл. ничъто).

норовити сьї Бат. stützig werden. норовит сьї кінв.

ноши Ст. Бар. = шáйды Ос. = коромисло Schulterjoch.

о. обжирный Ст. gefrässig. обжирный або неважисный чоловік. обжирный Т. in der Bedeutung: sättigend. обжирне їджене.

облѣсный З. gleissnerisch; schmeichlerisch. „що стріже і голіт; в вóчи га́дат мѣло, а поза вóчи пѣстьоу́ грóзѣт“.

облѣстѣти сьї Сос sich einschmeicheln.

обрѣжка у баторá Ос. Peitschenschleife.

обцóнґи Н. Zange pol. obcegi. ukr. обценьки.

(в)обшивка Св. Kragen beim Hemd — а в плахтѣнцѣ і в кожýсѣ: кóмїр.

óвощ Т. plur. óвощи = овоч, овочи.

(в)угарі (вогарі) Х. Dasselbeulen.

óгрызок М. (вóгрызок) коч'ен з я́блок, грушóк das häutige Fruchtgehäuse des Kernobstes.

(в)о́гінец Маць. о́гонок Н. З. pol. ogonek Blattstiel, Blütenstiel. Fruchtstiel. во́гінец у грушкі, сли́вкі. я́бло, гру́шка вісі́т на о́гонку.

(в)о́цьїж. (в)оде́жа або (в)о́дьїне Сос. Anzug, Kleider.

(в)о́зір Бу. язýк у корóвы (іменно за́битої). genit. во́зора, abl. во́зором. озор.

окла́чок (вокла́чок) З. єно око́лочений сніп. — при́колоток З. сніп зовсїм вимолочений.

окла́чок (коло Любачева) око́лоток.

(в)окльї́щїни Бу. при хóмутї, що за́тыга́т посторо́нок і при́спива́є сьї до вóрчика.

окра́йчик або скі́бка хлѣ́ба З.

округлѣ́к З. plur. округлѣ́кі Rundholz. кругле дерево, обля́кі.

окру́шок Х. Brocken.

- (в)о лья́р' Маць. чоловік, що
вольй робит Ölpresser; Öl-
händler.
- о лья́р' З. Сос. Ду. genit. ольярé.
- (в)о лья́рник Х. Борятин
коло Судової Вишні Goldamsel,
Pirol, Oriolus galbula. Der Ge-
sang des Vogels wird mit den
Worten: дьїду до обїду!
Сос. oder волью! волью!
Борт. nachgeahmt.
- о мїцкнўті сьї Н. скинути ся,
зверечи ся. о мїцкнўй сьї cf. ме-
тати.
- Воньсько Т. Онуфрий.
- о пасáти сьї М. sich umgürten.
- о пїхáти Сос. stampfen.
- (в)о́ркіш Н. твердóс, гру́боє
зёрно іде на два рядї; так як
йечмінь-пласкáч. во́ркіш-пляскáч
Бу. двугранний. во́ркіш-сосня́к
Бу. 4—5 гранний.
- о сёлка ма́сла Н. Butterwecken.
- (в)о́сіка Р. Silberpappel, Po-
pulus alba; в иньш. окол. осика
= Zitterpappel.
- о слы́шáти сьї Бар. ослы́-
шети сьї Сос. überhören, in
Folge schlechten Hörens irren.
ослы́ш-ў сьї (ослы́шáу ся) або
перечўў сьї = учув шось не
так, як оно було cf. psl. ослóу-
шати сá non obedire.
- (в)о́смотріти Бу. (в)о́смот-
рѣти З. besichtigen; ver-
sorgen, versehen. во́смотрі́ ху-
дóбу. во́смотрѣ́й корóву, ко́ньї.
- (в)у́стьїнкї Бор. (остянки) Fe-
dern ganz junger Nestlinge,
Blutfedern.
- (в)о́стри́цьї Бу. Riedgras, carex
(остриця).
- (в)у́стрик Сос. plur. вў́стрикі.
о́стрѣ́к Сос. plur. о́стрѣ́кі.
- (в)о́стр'ѣ́к Бар. Stichling,
Gastrosteus aculeatus. в Сєвў
бывáют вў́стрикі Сос. о́стрѣ́к як
пáлец, ма́є ко́льцьї Сос. во́стр'ѣ́кі,
мў́сіт, тілько в Сєвў=der Stich-

ling kommt wahrscheinlich nur
im Sanflusse vor.

(в)о́сух Т. хліб пше́ничний.

(в)о́тирок Т. сніп іно на два бо́ки
молóчений (отирок gad. тpтepтп).
отрубїны з мукї Бат. Kleien.
оттáк Св. so, auf diese Weise
(verstärktes так, hinweisend:
отъ+такъ) ukr. оттак.

о хы́тіти Бу. fangen; fassen.
охы́ли егó sie haben ihn ge-
fangen genommen psl. хы́тити
rapere,prehendere.

(в)о́шідь Бу. genit. во́шеди Reif
an Bäumen cf. ша́делина cf. psl.
с'к'дъ πολός, canus.

п. павў́к А. Spinne, паук psl.
па́жк'к, aranea.

пáгір З. Бу. Hügel. горб, горбок
čech. pahorek, pol. pagórek.
пáгір вельгїй = горб великий.

пáланец Ду. genit. пáланце
Blindschleiche, Bruchschlange,
Anguis fragilis (хвіст тої ая́рки
дуже легко ломить ся або „пáдає
на кўсвї“).

пáздeрó (Борятин) Acheln,
Hanfabfälle. ма́є кў́па пáздeрá
er hat eine grosse Menge Acheln.
принесї трóхі пáздeрá, бў́де за-
пáлáти в пѣцу bringe ein wenig
Hanfabfälle, um im Ofen ein-
zuheizen.

Пáз'кa Бар. Пелагия.

пáйда або пáлка хлы́ба Сос.
Brotschnit. дай пáйду або пáлку
хлы́ба. зрївнай подільске: бáйда,
байдїга.

пáкл'ьон Бу. Feldahorn, Acer
campestre.

пáль Бат. gen. masc. Brenn-
material; Brennholz. дў́же пáлю
viel Brennholz.

пáўкі́у чїсно́кў́ Н. nom. sing.
паў́ка die (linearen) Blätter des
Knoblauches.

пáльцáт (Вірко під Перемишлем)
кий, Stock pol. palcat, čech.
palcat.

паляма́р Х. Kirchendiener.
па́морока Бу. Ос. eigtl. Nebel, Finsterniss. паморо́ка го на́па́ла es rappelte in seinem Kopfe cf. заморо́ка. заморо́ки впали на не́го er wurde ohnmächtig.
па́нця́к Маць. pol. pęsак enthülste und gestampfte (gegraupte) Gerstenkörner. я́чмінь охорóстат в стúпці, віде́бе, ве́сепне на не́цкі і ве́опалат, по́тем се́пне до стúпкі, ма́чет во́дом і товче́.
па́ру раз Н. einige Male.
па́цнути Ос. mit Geräusch an schlagen; ungestüm anfallen. кіт па́чне на мыш а́льбо ла́пат.
па́ндра́к Сос. Р. Dasselfliegen-larve, Larve von Hypoderma bovis. (в иньших окол. Гал. пан-драк = Engerling).
па́ру́хи Т. Backenbart. ё́ден па́рух.
па́семник Т. шнурок, що сýи звёзує па́сма на мотови́лі.
па́ство Т. Weide; Viehfutter. чех. pastva, pasení. і́де худóба на па́ство а́льбы на па́всько.
па́стúшка Бу. Бат. Bachstelze. коро́вя па́стúшка Б. = па́стúшка коро́вска Бат. gelbe Bachstelze, Kufscheisse, Motacilla flava. па́стúшка ки́ньска́ Гат. ки́ньска па́стúшка weisse Bachstelze, Motacilla alba. „ве́р'хо́м бі́лявы́й і чо́рны́й пю́рка, спо́дом бі́ла“.
па́учи́нє Ду. Spinnengewebe. в иньших околицях Гал.: паучина, паючина, пайончина. паутина, паутинє, паутина psl. па́жчина et па́жчина дрóхун, tela aranea.
па́хы у коро́вы Ду. Gedärme der Kuh.
па́цьо́ркі на ро́солы. на по́ливцы́ Св. Fettaugen.
па́чы́ти сýи Бу. sich werfen. па́чйт сýи ла́вка.
пе́лех Бар. Ду. Büschel Haare; Zotte в угорско-руск. костру́б.

пе́лехáтый Бар. Ст. büschelhaarig; zottig; buschig. пеле-хáтый óгін вы́вирки Ст. buschi-ger Schwanz des Eichhörnchens.
пе́ндра́к Ос. Engerling, Larve des Maikäfers pol. pędrak (по-встало з: по-нр-ак cf. понур гл. Знадобі до словаря южно-руского. Написав І. Верхрат-ский. У Львові 1877. ст. 53).
пе́нтлі́на Бу. побі́ч петлі́на у ко́не́ ви́же ко́пы́та, та́май, де пúтає cf. psl. пáжто пё́дн, compes pol. pęcina.
пе́релі́ўка Н. М. або пе́ре-пелі́цьі Wachtel plur. пере-пúки, перепелі́цы.
пе́рильні́кі Сос. лю́де, що не́сýт під час відбúвання ве́сі́ля пе́рину, по́душку, пла́хту і пр. з ха́ти мо́лодої до ха́ти мо́ло-до́го.
пе́рун Бат. Donner psl. пє́роу́нъ βρονтѣ, tonitrus.
пе́ршоє мо́локо́ Бу. Biestmilch.
пе́с ді́кі́й Ду. Raupe des Wolfsmilchschwärmers.
пе́стра́к у худо́бы Бу. Dasselbeule.
пе́чі́нка Х. легка́ або б́ла пе-чі́нка Х. Lunge, pulmo. -- чо́рна або т́жкá печі́нка Х. Leber, hepar. печі́нка Бу. Leber.
пи́льно З. in der Bedeutung: schnell. сýві́рок пи́льно сýи ві́тре der Schmetterling reibt sich schnell ab. він пи́льно сýи на́хчит Бор. er wird schnell erlernen.
пи́рва́тка (Яворів) па́рив-ва́тка М. Queckengras, Triticum repens чех. ру́ř, ру́řаска.
пи́рці́ы Ст. пи́рчка Бар. Schmetterling, papilio. пи́рці́ы лі́че над ка́пу́стою der Schmetterling fliegt über dem Kohlfeld.
пи́ск З. Ос. Maul. Schnauze загально-руск. писок.

п'ята З. або п'уга З. Peitsche.
підберіжник М. підберіжка Р. Uferschwalbe, Cotyle riparia. підберіжки мають в льондах гнізда die Uferschwalben nisten im Ufer.

підбівка Т. „дасть тріська води і мукі.“ ein wenig Mehl im Wasser gerührt und eingekocht; dünner Rührbrei.

підвуста Т. підустов, Chondrostoma nasus, Näsling.

підгартанє М. Wamme.

підгузня кішка Т. Mastdarm, intestinum rectum.

підейма З. підойма у воза.

підкропівка М. Sylvia, Grasmücke.

підпалистий Бар. unten roth. птах підпалистий.

підсібі З. (підсібе) etwa: unmittelbare Nähe. поле на підсібію = поле напро́тив халу́ни. підскібіцьї Н. (підскібіця) Kiebitz, Vanellus cristatus.

підчервонявий Бар. unten röthlich.

пійїне Т. трина, detritum. самбе піїїне з соломи.

пійка Бу. Pieper, Anthus.

пільга Ст. Thauwetter.

пільний Бу. (пильний) schnell. дыхат п'ес пільно = пес дыхає скоро. — загально-руск. пильний fleissig укр. дивити ся пильно = starr ansehen; eindringlich blicken.

пільх Ду. Nupudaeus, Wühlmaus. пільхі на полю робыт шкodu, підійдають єчміль.

піуланок З. „дальше від дому поле“; властиво: пів лану.

піумісок Т. полумісок.

піутопорок З. менче о веле (pol. o wiele) від топора, має дві бородкі.

піріжок З. plur. піріжкі Hungerzwetsche.

піріцьї Св. Schmetterling, papilio, пириця. єдна піріцьї. дві піріцьї. — піріцьї в день льїче der Schmetterling fliegt bei Tage.

пірічка Сос. plur. пірічкі. пірічка Т. Schmetterling.

піскор. піскур. піскір Сос. піскір' Бор. Wetterfisch, Cobitis fossilis. — квїчит піскір'. — pol. piskorz єch. piskoř. Das Wort wurde mit piscis Fisch zusammengestellt — doch hat es mit piscis nichts gemein. Піскір, піскір' ist mit asl. пискати οὐλεῖν, tibia canere ruth. пискати asl. пиштати = sonum edere ruth. пишати [rad. писк (пи)] zusammenzustellen. Der Wetterfisch lässt nämlich aus dem Wasser gezogen durch Zusammenpressen und Wiederauseinanderschnellen seiner Lippen, wobei die verschluckte Luft mit Vehemenz herausgestossen wird, ein lautes Geräusch wie ein Schmatzen oder Piepen von sich hören. Diese bei den Fischen seltene Erscheinung musste auffallen und gab dem Wetterfisch, Schlammpeitzger oder Schlammbeisser seinen Namen im Slavischen (пискір, бо пишеть). Der bei den Deutschen hie und da gebräuchliche Namen „Bisgurn“ ist dem Slavischen entlehnt. Hier sei noch erwähnt, dass die Lemken in manchen Gegenden (z. B. Smerekowec) die Spitzmaus, sorex mit dem Namen пискір (genit. пискора, plur. пискоры) bezeichnen und zwar ebenfalls wegen des Piepens, die dieser Insektenfresser oft von sich hören lässt. Der Wetterfisch fehlt den gebirgigen Gegenden von Smerekowec gänzlich und

ist deshalb dem dortigen Volke unbekannt. In anderen Gegenden Galiziens wird die Spitzmaus „пісчучка“ genannt. (гл. Початки до уложення номенклатури і терминології природописної народної. Нап. І. Верхратский. V. У Львові 1872. стор. 18).

піс-тра́к Н. X. Geschwür, Beule. піс-тра́к на хребті у худоби Dasselbeule plur. піс-тракі гл. пестрак.

пітелю́га (Старява) Oriolus galbula, Pirol (імовірно по-встало із: купітелюга).

піхот́а Бар. так кажуть на фасолю, що не тичить ся — горóх Бар. = фасоль тична. — піхот́а З. піша фасоль, фасоль, що не тичить ся. карто́флі с піхотóу готують = бульби з фасолею варять.

плані́та або фі́лька Маць. Stunde; Wetter; gutes Wetter. під такóу плані́ту bei solchem Wetter. під фі́льку zur gelegenen Stunde, zur gelegenen Zeit.

пла́ха Св. З. велике, широке поліно, Scheit.

пласка́нка се́ра Маць. = плеска́нка сы́ра Н. Käsewecken.

плахте́нка М. Св. або кахта́н (за Сенóм) „ве́рна одéжа до стану́“, кафтан довший.

плаще́відь Бу. пляц, муравник. на тій плаще́вдї cf. плоский, площа psl. площтадь.

плéкати Н. Св. Бар. X. Coo. плéкати Ст. pflegen, hegen, ziehen; nähren плéкаю пьвіты. плéкана худоба, плéкає дьві́ну.

плеско́на сá качка У. Löffelente Spatula clypeata. плеско́носьий качкі прильта́ють до нас.

плыва́кі Бу. Flossen beim Fische, pinnae nom. sing. плыва́к.

плы́нный в мові Р. im Sprechen gewandt, flüssig sprechend.

плóтка Бор. Plötze plur. плóтки = плотиці.

плю́д або котéчі б́ўлкі Бу. Gundelrebe, Glecoma hederacea.

плягýра З. сны́г мо́крий nasser (d. i. leicht zu Wasser zerfließender) Schnee.

пласка́ч Ст. zweizeilige Gerste.

побере́жниця́ Бор. Uferschwalbe, Cotyle riparia.

побі́льше З. etwas mehr.

поверéсло Бу. psl. поврéсло trutina. Strohseil, Strohband čech. povřísló, в укр. з переставкою: перевесло.

повéр'ха Бат. oberhalb.

повідьбі́ти Ду. повідьбіти Coo. sagen pol. powiedzieć psl.

повéд'к'ти. ἐξυείσθαι narrare.

повéкмь, повéкси, повéксть

в східногал. повісти. я повідьбі́у = я сказав pol. ja powiedział, powiedziałem. повідьбі́ла = сказала, powiedziała.

повідн́ик М. Totanus Strandläufer cf. гуц. коловодник.

повідóк З. Lenkseil, Lenkriemen. ёден повідóк cf. укр. поводь = Lenkriemen, Lenkseile.

пові́й Бу. Convolvulus arvensis, Ackerwinde.

пові́льний З. що помалу рóбит, langsam.

пóвно-сь Бор. Маць. — коло Бортятина: пóно-сь wahrscheinlich, wie es scheint. повнось (пóвнось) б́ўде = здає ся буде, імовірно буде. пóвнось пр́йде = здає ся пр́йде зр. польск. ponoś, pono, которе уважають = podobno; в руск. коло Львова: подобно.

пóгріб Бу. Bestattung psl. по-грібъ тафá, sepultura.

погудіти когось М. jmd. schelten. погудіу його перед людьми.
 пуденок люб пуміст З. дошка спідна у воза (поденок, поміст).
 Подолék Н. житель Поділя. Podolier. гірнék Bergbewohner.
 подрохотати З. in kleine Stücke brechen; zermalmen. подрохотанийи ґрунтá in kleine Stücke (Parcellen) getheilte Felder.
 позирати Ор. nachschauen, Acht geben.
 пок Н. Бат. поки, bis.
 покаліти (в Тисові) mit Kalk bestreichen. покаліла халупу.
 поколóток Маць. сніп соломы вымолочений, окленанець.
 покріва і кропіва Бу. Nessel pol. pokrzywa.
 покрівка Ду. покропівник Н. Sylvia, Grasmücke, plur. покривкі, покропівнікі.
 полакоміти сьі Бу. lüstern werden. полакоміт сьі на що.
 польóване З. Jagd, pol. polowanie.
 положнійцы М. Wöchnerin lemк. положкыня.
 полупіт Т. = полукип (полупиток = полукипок). ёден полупіт.
 поух Бор. Nurdadaeus, Wühlmaus гл. пільх.
 помалу З. langsam.
 поменчий З. Бу. kleiner. поменчийи покривкі З. die Grasmücken sind kleinere Vögel. ліс піщит звырину поменьчу der Fuchs vertilgt kleinere Thiere.
 понёже М. (рідко уживане) weil.
 поныр' Бар. Colymbus, See-taucher.
 поновá Ст. „на голу зéмлю падає сьныр“ erster Schneefall, frischer Schneefall.

пóнур' Сос. genit. пóнур'е Colymbus, Taucher.
 попеліце Н. Kohlblattlaus, Aphis brassicae. на капусты попеліцы auf den Kohlblättern leben Blattläuse.
 пóпліть З. genit. пóплети plur. пóплети. часть плóта від кола до кола Theil des Zaunes von einem Pflock zum anderen.
 попецўх Маць. Uferschwalbe, Cotyle riparia (в иньших околицях: пецўх, пецушок = Zaunkönig, Zaunschlüpfer).
 поростіскувати З. порозкидати. поростіскуваное поле = порозмітуваное поле, ґрунт, котрого части далеко порозкидувані.
 пóрткі Бу. in der Bedeutung: Spelzen, Spreu. пшеницы х пóртках = пшениця в полові (властиво портки = Hosen).
 пóрхавка Л. Kröte, Bufo. выбе собі яму в порхкій земліці.
 пóсьвірж Л. Emberiza, Ammer cf. сьвіргати, сьвіркати.
 посыранкі М. молола спрóшує собі своїй прійтєлькї і гостит хлїбом, сьром і горівкоў, при чім сьпівáют.
 потельіжник Н. Сос. потелюжник Бар. Oriolus galbula, Goldamsel, Pirol. высвістує потельіжник Н. на ярї сьпівáє: „фю-фю! продай сáні, купи телюгу!“
 пóтріб Н. Gebrauch. Bedürfniss. на пóтріб zum Gebrauche.
 пóтрост Н. Rohhammer. Emberiza schoeniclus. пóтросты на тростиньы бывáют.
 пóтяш Н. plur. пóтяши = сїнійи грибы.
 пóтєта Бор. eigtl. kleine Vögel, auch kleine junge Mäuse. „мышєта малєньцы назывáют пóтєта“.

п ó х а Х. Kröte, Bufo. (так звана від лукастого тіла).
 п ó х і в о к Ву. п ó х о в о к М. Leichenbegräbniss, Beerdigung (в Яворові: похоронок).
 п ó с М. dem. поєсók Gürtel, пояс, поясок.
 п р á в і або ж á л о не Ст. 3. fast.
 п р é н д к о 3. pol. pędko, ruth прудко.
 п р и г о л о в к і Св. „кінці двох полей, що стикають сы“ в Тернопільщині кажуть: сýголови.
 п р и д á н е Сос. дари для молодої, що дають гості весільні.
 п р и й о в а т к а Ву. (періватка) Queckengras, Triticum repens.
 п р и к в а с н ы ї т и Маць. etwas sauer werden. приквасныло молоко.
 п р и к о л о т о к солóмы Н. Strohgarben.
 п р и м і т ь Ву. gen. fem. et п р и м і т gen. masc. Ву. 1) Raupe von Deilephila euphorbiae, Wolfsmilchraupe 2) ein Geschwür „як приступит ногóm тоту гусєлницю, то бóде мáти п р и м і т“ (болєк). п р é м і т ь genit. прэмєтє gen. masc. Маць. item.
 п р и м і т ь Х. gen. fem. et gen. masc. 3. Bärenraupe.
 п р и м о в а Н. п р ó м о в а Н. Anrede.
 п р и п á м я т а т и М. п р и п á м я т а т и Кус. п р и п á м я т а т и Ву. merken. не припáм я т а ю сь і ch erinnere mich nicht.
 п р и п ó в і д ь Ву. Sprichwort.
 п р и п ó н е ц Маць. Convolvulus arvensis, Ackerwinde.
 п р и р ó д а Н. in der Bedeutung: angeborene Fähigkeit. має прирóду до тóго.
 п р ы с к Н. М. glühende Kohlen. гл. Шевченка Гайдамаки. Титарь. Мерсїй же п р и с к о м посипай!
 п р и р у м е н і т і сь і Р. прирумянити ся. прируменїў сь і хлыб.

п р и с к а р у п л о Т. (прискарүпнути пр. о леді) sich mit einer Kruste überziehen.
 п р и с о л о д к и й Т. etwas süß, süßlich. присолодкоє молоко.
 п р и с т а й Х. або в с т у п е н ь Х. що „пристаў до ґрунту“.
 п р и т р у т Дуб. Bärenraupe,
 п р о з о р и с т и й Ву. durchsichtig. прозористое скло.
 п р о т á к Н. pol. przetak Bast-sieb, решето.
 п р у т á й к а Маць. Turteltaube, Turtur auritus.
 п р у т н и ц ь і Маць. подоўга-тенькі слівкі.
 п т а ш к і М. таке зьїє, листє має як петрушка.
 п у г а 3. Peitsche. бичісько 3. Peitschenstiel. розпустиў сь і, як дьїдівска пуга або пыга 3.
 п у т ь н е Ву. „що сь і хулóба на-пóват“ Wassereimer.
 п у х і р' Ву. Blase; Harnblase pol. pęcherz čech. puchýř = Hautblase. — вєльгий пухір', вєльгого пухір'є.
 п щ ó л ы - в ы й і д а ч і Маць. Raubbienen.
Р. р á й д а т и. р á й д á к а т и (Бóртятин коло Судової Вишні) schwatzen, plappern. райлá-кають бабь. п о р á й д а т и plaudern, laut sprechen. і д і, п о р á й д а й т р ó х и. — р á й д а, р á й д а ч к а і р á й л á ч к а. р á й д ó х а ein schwatzhaftes Weib.
 р á н ь о Сос. in der Frühe, früh в час. вóдок рáньо сь і о з ы в á є р д е Wiedehopf lässt früh zur Morgenzeit seinen Ruf erschallen.
 р а п т у х. р а б т у х (Поздях) або тóрба для кóний Futterschwinge.
 р а т и ч к і Ву. Afterklauen.
 р в á ч и й Маць. reissend, schnell. бьїстра абьї рвáча водá reissendes Wasser.

рédька З. Rettig psl. рѣдѣкы.
 рѣдѣкы.
 репій З. die Klettenköpfchen.
 „репій на лопуху“ cf. ріпліх.
 рец Ос. рéцок Бу. Spitzmaus,
 Sorex plur. рéцы. рéцкі čech.
 rejsek.
 рéхкати Св. quacken. рéхкає
 жáба.
 рыбáк Р. Seeschwalbe, Sterna.
 рыбáк Бу. ячмінь другранній.
 рыль Ст. Spaten.
 рылék свінéчий Бу. Schweins-
 rüssel.
 ріпниця в отóны коня Н.
 Schwanzwirbel des Pferdes.
 рицkáль М. рискаль.
 рицkáль Бу. Spitzmaus, Sorex
 cf. рецок. česk. rejsek.
 рýхлый Бат. schnell čech. rychlý
 pol. rychły. юж не рýхло es ist
 schon spät.
 рідóнький Н. дуже рідкий.
 рíзаўка (рíзавка) М. дизентерия.
 рíзе (Судова Вишня) Reisig cf.
 psl. рождіє.
 ріле Сос. Grundstück, Acker.
 „ріле має двáйцы штырі кор-
 ців“.
 рімно Бар. = рівно. деветдéсєт
 рімно die runde Zahl neunzig,
 die volle Zahl neunzig.
 рогáчка Бар. Сос. Т. вівцé
 рогáта gehórntes Schaf, в угор-
 ско-руск. корнута.
 розгáлáйдати З. розхóдити.
 розгáлáйданий нóжик З. = що
 хóдит на всьí стóроны cf. гá-
 лáйда.
 розмітувати З. розкидати. роз-
 мітують гній.
 рознéсти Бу. в значеню: роз-
 пустити breiten, entfalten. як
 орéл рознесé скрýла = як орел
 розпустить крила.
 ропáвка Бу. Kröte, Bufo.
 росіті Св. in ganz kleinen Trop-
 fen fallen. дощ рóсит der Regen
 sprüht.

роспýрити сьі З. розгівати
 ся. роспырý сьі = розжарý
 сьі er entbrannte vor Zorn, er
 wurde roth vor Zorn.
 роспустувáти Т. розпустне
 житé вéсти. молодýж роспустýє
 Т.
 рóтман Т. „що провáдит дé-
 рево“ (при сплавиюваню) Loths-
 mann.
 рукóвини Св. зарúчини.
 румéгати Р. ruminare, wieder-
 kauen. румéгає корóва.
 Рýсин Н. М. З. Т.... Ruthene.
 plur. Рýсини; — statt Рýсинка
 = Ruthenin wird gewöhnlich;
 „рýска“ gesprochen (hie und
 da z. B. in Bortiatyn accentuiert
 man im Nom. plur.: Русины).
 С. самовлáсны Т. verstärktes
 влáсны: eben.
 сванунéнька. сванунéйка
 Л. свáнойка diminut. v. сваха.
 свербиўз plur. свербиўзы Т.
 Hagebutte.
 свистáчка Т. Pfeifente, Anas
 penelope.
 свіня мóрска Ду. Meer-
 schweinchen, Cavia cobaya
 plur. свіні мóрський.
 сьвiрок Бор. З. in der Bedeu-
 tung: Schmetterling, papilio.
 жоўты́й сьвiрок. бiлы́й сьвiрок
 (man denkt an: schwirren)
 cf. psl. скрýчати sibilare,
 canum edere. скрýчь. скрý-
 чькъ атáκης, gryllus. скрýшть
 cicada. сьвiркі сiвийі, бiлы́йі
 і жоўты́йі.
 сьвiрк Р. Н. genit. сьвiрка plur.
 сьвiркі Grille, Zirpe cf. pol.
 świerk.
 сьвiрчóк Бар. genit. сьвiрчá.
 сьвiршок Н. plur. сьвiрщкі або
 сьвiркі. Zirpe, Grille.
 сьвiтоя́нчик Маць. Johannis-
 würmchen, Lampyrus noctiluca.

свѣчѣльник Бу. ein Werkzeug zum Anzünden der Kerzen (z. B. in der Kirche).

свѣченѣ Т. посвячена пасха (паска, яйця і пр.).

селѣдѣц Н. plur. селѣдцы (в Дрогобичи: оселѣдец) Häring pol. селдь pol. sledź, russ. сельдь, čech. sled'.

сіва Ядвіга (коло Радимна) Pirol, Oriolus galbula.

сівицьї по драчїню Х. Haferbeeren, blau bereifte (beinahe graue: сівыїї) Früchte an den derb stacheligen Stengeln der Ackerbrombeere (Rubus caesius) nom. sing. сівицьї = си-виця.

сівѣвый Н. graulich. сівѣвое телѣ.

сіла Сос. сіла З. adv. wie viel, кїлько. сіла-сьте дали куме за шкѣпу? wie theuer haben Sie, Gevatter, das Pferd (eigtl. die Mähre) bezahlt?

сымерѣстый кїнь Ду. Grauschimmel.

сыра Н. М. З. Сос. Т. Ос. genit. сыры Biestmilch, colostrum. першое молоко называѣе сы сыра. дай менѣ сыры pol. siara, szara.

сымра Н. або симрѣста кобыла weissgrau, braungrau gefleckte Stute.

сірогіра Бор. Р. Goldamsel, Oriolus galbula (кричить: по-сіру гіру!).

сычка Т. сыікань Кус. Нянь. Бар. Häcksel, Häckerling pol. сѣчка neuma.

сыткінїце Бат. що сыткѣе сы капуста, шатківниця.

сішки Бу. Gestell.

сказувати Бат. Сту. sagen, Erklärungen geben, aussagen, erläutern. сказуваї ем до тебе ich habe dir mitgetheilt. сказуї панови erläutere es dem Herrn.

сказувати ся Ос. sich ausdrücken; benannt werden. як хліпавка в зимі, як лїд топнїє, сказує ся: „лїд скашїї“.

скакарудзїти Бу. какарудзою статн. з'єрко жїта скакарудзїє statt der Roggenfrucht bildet sich das Sclerotium des parasitischen Pilzes Claviceps purpurea.

скалѣ Св. in der Bedeutung: трїска, Splitter; тому: відскалїти einen Splitter loslösen, відщепити; заскалїти пр. палець einen Splitter in den Finger einrennen, sich mit einem Splitter am Finger verwunden.

скальзовати Бу. подати до суду cf. казувати.

скарупа З. Св. Сос. ска-рўпка Р. Ст. Schale, Kruste скаралўпа, скорлупа, шка-рўпа, скаралўша, шкарупа, шка-рўба. скарўпка яйцѣ Ст. Eischale.

скашїти Ос. стати гей каша. лїд скашїї = розтопив ся на половину, став мов би рїдка каша.

скїбка або окрѣйчик хлїба Сос. Brodranft.

(скóкі). біяї скóкі З. бігаї скокашн laufe sprungweise (in Sprüngen).

скóро-д'єнь Бар. wenn der Tag anbricht, bei Tagesanbruch.

скоченїти Св. erstarren. ско-ченїї на морóві.

скрѣвок хлїба З. „звѣр'ху. що вкрóїт“ коло Львова: цілўшка. дльшї краянки = крїмкі (nom. sing. крїмка).

скрилакї у гаца Бу. die vermittelst der Flughaut verbundenen Extremitäten der Fledermaus cf. скрилó Flügel.

скрўток тютюну Бат. eine Rolle Tabak.

скуп (Чемеровичі к. Пер.) *woher*,
pol. *skąd*. що робіш? скуп
прийшов єсь?

скупсієсь пришлі З. звідкись
пришли.

скурá Р. 1) Rinde 2) Leder.
(слати паучину) пр. стэле пау-
чину паук By. = снує паучину
паук.

слизкий Х. *schlüpfrig*. слизká
сележінка.

сличакі By. nom. sing. сличák
зимовий я́бка, твердий, він-
ний.

сло́вік Дуб. *Nachtigall* pol.
śłowik ruth. соловій, соловейко.

сломе́ц By. *Waldschnepfe*, *Sco-*
lorax rusticola.

сломо́к By. *Nacktschnecke*, *Li-*
max et *Arion*. genitiv. сло́мока.
здыбаў два сло́мокі (велькіі,
що сидіт в скарупі: „слима́рк“
By. = *Helix pomatia*).

слове́ц By. *Sonnenblume* He-
lianthus pol. *ślonecznik*.

сма́глий Н. in der Bedeutung;
biegsam, *elastisch*. сма́глий біч
cf. смага́ти pol. *smagać* = stäu-
pen, lit. *smogti* schlagen.

сма́ркúльі Т. *Bitterling*, *Rho-*
deus sericeus.

смотрі́ти Маць. доглянути, по-
ді́вити сьі. — осмо́трати Маць.
осмо́трай худо́бу cf. psl. сѣма-
штро́пати *хатхосѣн*, *бѣн* *spectare*.

сму́к З. замішка в муки.

сьнігова́ воро́на Т. *Nebel-*
krahe, *Corvus cornix* (коли
з ліса прилітає до села, зима
починає ся, сьніг).

сьнігови́цьі Кує. *Schneege-*
stöber.

соки́рка Л. *Bitterling*, *Rhodeus*
sericeus (*Rhodeus amarus*,
Cyprinus amarus).

солодо́уш(ь) М. *Claviceps pur-*
purea, *Mutterkorn*.

сонг З. сят, *Klafter*. піўсо́нжок
З. півсяжок *halbe Klafter*, pol.
sag, *pólsażek*.

сорока́ч Op. *Lanius excubitor*,
grosser Würger cf. ruth. со-
рокач; сорока psl. свра́ка serb.
сврака ruth. сверчок, slovak.
sořčak, ruth. сьвірка́ти et скви-
рі́нець, сквершок, скверчати.

сорока́ч Р. *Lanius*, *Würger*.

сорока́ч Х. *eine Art Mohn-*
kuchen. на со́рок сьвітých печу́т
гускі (булкі) в ма́ком: со́ро-
качі.

спанці́р Н. *Spenser*, *Spenzer*.
сьні́ий спанці́р genit. сьні́ього
спанці́ра.

спача́ти сьі Р. *sich werfen*.
спача́т сьі дошкі.

спо́рзнити сьі М. або спо́р-
ті́ти сьі М. в піст ско́ромно
(ма́сно) зйі́сти.

спори́й (Яворів) genit. спорі́ю
Mutterkorn, *Claviceps purpurea*.

спри́чка By. (Заболотці) *fall-*
ende Sucht. выты́гáчка (За-
болотці) спрэ́чка М. *fallende*
Sucht. спри́чка (коло Яво-
рова) *Convulsion*.

спры́жник By. *Compagnon*,
спря́жник, спі́льник plur. спры́ж-
никі = спі́льники.

сре́кі іду́т по водо́і З. *dünner*
Eisgang, *zerbröckeltes Treibeis*
cf. стры́ш, сереш.

сры́ж Ос. pol. *sryż zerbröckeltes*
Treibeis.

ста́рушо́к By. *Greis*.

сте́гна З. у воза на перéді,
що підпирають „підéймы“.

стер’éти Т. стерати, стратити.
стерні́цьі Ду. трава на стерни
кошена auf dem Stoppelfeld
abgemähtes Gras.

стерні́вкі або печари́цьі
Ду. *Agaricus campestris*, *Feld-*
blätterpilz.

сты́лькiй Бор. so gross psl.
то́ликъ *тосойтоу*, *tantus*.

стіранка або галушкі Сос. стіранка З. зітирка, тісто щипане, кидане на горячу воду. стіранка на небі М. малыйй, кручениййй облячки (в иньшх околицях: баранчики). стоніа Н. pol. wstęga, Band. стоніжка Бу. стоніжка або вовечка Бор. Assel, овечка, стонога, стогна Ду. X. Oniscus угорскоруск. стоніжка чеш. stonožka, берушка cf бирка, берулька, берулька чеш. берушка Lamm.

стопок або гурманок соли Т. Hurmane Salz (стопок = стоупок).

страх дівіті се Х. furchtbar zu schauen.

стриж Н. стріж Сос. Св. Т. dünner Eisgang; zerbröckeltes Treibeis.

стрічки (місто: стрижкі) або грівка у молодіць Н. eine Art Frisur der verheirateten Frauen, bei der die Stirnhaare in gerader Linie etwas gestutzt werden.

стрык Маць. брат вітця.

стріліпліт З. Zaunschlüpfer, Zaunkönig Troglodytes parvulus.

стромный Бу. schlank. стромный чоловік schlank gewachsener Mensch cf. psl. стръмьнь хатиферіс, praeruptus ruth. стрімкий.

стромики Бу. Griffelbeine des Pferdes, stabförmige Mittelfussknochen, welche sich an die oberen Seiten des grossen Mittelfussknochens der kräftig entwickelten dritten Zehe anlegen. — стромочок Kastanie (beim Pferde), haarlose, hornige Stelle an der Innenseite der Hand- und Fusswurzel. — „по петліны смотрит, чи має кінь

добрі строміки; до тегу сильний кінь з добрим строміками“.

струч бобу (Болозов) Bohnenhülsen.

супротивный Ст. stützig, trotzig; conträr. супротивный чоловік = упрямий чоловік psl. сЖПРОТИВНЪ ἐναντίος, adversarius.

сухяр' В. in der Bedeutung: dürrer Zweig. сухарі verdorrte Zweige.

сухий Р. mager. сухое теле mageres Kalb.

сцукати сыі Т. stützig werden. сцукє сыі кобыла = не хце іті.

сюды Маць. hieher. туды Маць. dorthin. Зайшлу з иньшх сторон жінку. котра казала по своєму: сюда... прозвали: „сюдэчка“.

сцубати М. стібати, нипати, щось робити, липнати.

счарупка З. скарупка, Schale, Gehäuse. счарупку має слімак. сю-сю-сю! Н. кличка до гусей.

сєповіско (Вышатичі коло Перемішля) ділы, в котрых збирає сыі вода, коли повіде; саповище, саповина.

Т. такляти сыі Р. таклєти сыі Х. таклєти се Т. sich herumwälzen, таряти ся, талєти ся, качати ся. йіж таклєє сыі по землі і набірат ябка (cf. тачати, катуляти).

тáкрік Ду. des vorigen Jahres.

талабати Н. stossen, stampfen, талабана або мнєта бульба gestossene Kartoffeln.

талупка Р. Schale, шалупка, скарупка.

талєти се Ст. талєти сыі Бу. sich wälzen, pol. tarzać się. йіж по ябках талєє се або таклєє се Ст. кінь талєє сыі або паревєртат сыі.

тáмай Бу. dort. тамай єго здыбаў ем dort habe ich ihn angetroffen.

тамакі Маць. тамыкі Бу. тамки dort. ходьмо тамакі gehen wir dorthin.

тамдэйка Р. тамтуды psl. тѣдаillac.

тар'эці сы Ду. sich wälzen. йіж тар'эе сы по ябках — потім втыце.

Та́цка = Таці́йна = Танька Бар. та́чанка Бар. валок до тачаня тыста.

твардосло́ды Бу. (твердосоло́ды) солодкі, зимові яблока.

тебличка або чэпльі Н. Reiher, Ardea. plur. тебличкі.

телэпати Сос. unsanft schütteln, stark schütteln. телэпае ним. нім телэпат З.

теліпан З. Silberpappel, Populus alba „подае до осікі“ cf. телэпати, тельіпати. Die langgestielten Blätter zittern ähnlich wie Espenlaub. Vielleicht ist hier auch die sogen. Volksetymologie im Spiel, indem das Volk das Wort туліпан pol. tulipan = Tulipa an das ähnlich klingende Verbum тельіпати denkend auf diese Baumart bezog.

телю́га Бар. T. Goldamsel, Oriolus galbula сьпівае: прода́й сани, купі́ телю́гу! (телю́га eigtl. zweirädriger Wagen).

те́раз Ст. Р. те́разкі. те́ракі T. jetzt pol. teraz (з ть разъ = той раз).

теркі М. Schlehenfrüchte.

теркі́чка Бу. зазубрене колісцо до дирканя в великий тиждень, коли не дзвонят; в інших околицях: деркач. теркі́чками тырча́т“.

тыж М. тож Бу. auch. pol. też, być. téz.

ты́ка Н. Stange cf. psl. наты́чь φραγμός, sepes uti putamus.

стрѣ́ляюще въ насъ тако въ

наты́чь bus. 547 = стріляючи в нас; як в пліт.

ты́лькати сыі Бор. ты́лькати сыі Св. sich wälzen. качати ся, катуляти ся, катулькати ся. йіж ты́лькае сы (тач'эе сы, ты́лькат сы) по ябках.

ты́льо Бу. nur. ты́льо два ко́рцы.

ты́ран З. кличка пса сорокатога (тыркатого).

ты́рхавый Ст. ты́рха́вый Р. elend, verkümmert. ты́рхавый чоловік. ты́рхава ко́рова. ты́рхавое теле́.

ті́лько Кус. T. nur.

ты́цько Кус. ті́цько Бу. nur so wenig. ты́цько, що пан трима́ют в руды́.

ты́мечко Бор. genit. ты́мечка Stirnfontanelle, fonticulus (в Борятині коло Судової Вишні: ты́ме́ц. на ты́мці).

ты́йіи Сос. (= тлія) kleiner Nachtfalter, Motte, tineä. ты́йіи леті́т до сьвічки die Motte fliegt dem Lichte zu psl. тліа сѣс, tineä.

ты́йнь Сту. genit. ты́йни Nachtfalter, phalaena; Schmetterling, rapilio neben: моты́ль.

тле́ Ст. plur. тлы́ Nachtfalter, phalaena. бодайсь тлю́ зы́ў! (так проклинають думаючи, що хто випе молоко, в котре тля упала, той все буде голоцний).

то́ва М. genit. то́вы Morast, Sumpf. „то́ва ны́гда не высохне“.

това́рісты́й Р. Hausirer.

ток Т. genit. току Schmalz (cf. течі, gad. тек). с солони́ны топят ток — с кў́ркі, з гў́скі с ма́лец. дў́же то́ку. дў́же с ма́льцу.

тормо́сити М. schütteln, rütteln. потормо́си́ў ним сї́льно er schüttelte ihn heftig. польск. termosić. угорско-руск. ты́рмати, те́рмати (в старосл. бу-

лоби *трѣмати). — вѣтор-
мосити heftig rütteln, schla-
gen, heftig stossen. вѣтормоси́у
го на всѣ бѣки.
трачі́на II. Ос. трачі́на́ З.
трачі́не Сос. трачі́не Ст.
тра́чка Н. Sägespäne, Säge-
mehl.
тре́бувати Маць. пробувати,
probiren huzul. трібувати. тре-
буют пан = пробуют.
трева́лий Т. dauerhaft. тре-
ва́ле полотно.
тре́тїны Маць. Sägespäne čech.
drtiny pol. trocinu.
треті́к Т. „мюд перевареный
три разы“.
трі́бель Т. трі́блом побива́е
обручі.
трі́ська М. трохи, ein wenig.
трі́скат пуго́у З. er knallt
mit der Peitsche.
трості́ник Ст. Rohrammer,
Emberiza schoeniclus.
тру́мкати Х. tönen. тру́має
струна́ = звучить.
трумко́ватый Св. schlank.
трумко́ватый кінь schlankes
Pferd cf. стрі́мкий, стрі́мний,
стромани́стый.
тру́на Н. Бу. тру́мна Х. Sarg.
зложеноє тїло в тру́ны Бу.
труме́нч'е Х. genit. трумен-
ч'єти kleiner Sarg. труме́нч'е
мало́е.
тру́сок gen. masc. або тру́сче
gen. neutr. Ст. = хамарде,
дрібне рісче. — дуже тру́ску.
ду́же рісче. дуже тру́сче viele
dünne Reissigabfälle cf. тру́сити,
трясти.
тру́т Св. Drohne.
труч'є́ти Бат. друляти stossen.
в староруск. Слово о полкоу
Игорекъ. тоу са саблямъ
потроу́чати pol. trąsac.
трушнє́к З. горнець, Topf cf.
Truhe, Trog.

трескови́це (Бортятин к. Су-
дової Вишні) Morast.
ту Бар. хто ту бы́у? wer war
da? psl. тоу єхєї, ibi palaeo-
ruth. тоу в. Слово о полку
Игорєві.
ту́га або ту́че З. Regenbogen,
iris pol. tęcza.
тук Сос. Schmalz. нато́пїу ту́ку
с солонїны. — в гуси і с куркі
сма́лец.
ту́кавка (ту́кайка) Ор. plur.
тукаві Turteltaube, Turtur
auritus.
ту́льїйкі Бу. Blutfedern (коло
Бортятини: паўкі, палкі на Укр.
палкі).
ту́ркавка Бу. Schwarzspecht,
Picus martius (sic!). „по сухїх
конарєх в лїсї“ (в иньших
околицях Галичини: туркавка
= горлиця, Turteltaube).
турко́чка М. туркі́чка (Дун-
ковичі) ту́тавка Х. Turtel-
taube, Turtur auritus.
ту́тайкі Бу. hier.
тю́тїн Т. Tabak, Rauchtabak.
У. (в)у́гор genit. ну́гора Маць.
Dasselbeule ма́є коро́ва ну́горы.
(в)у́да у рѣ́бы Бар. Сос. ву́да
або зѣ́вы Н. ву́да або жѣ́вы
Бу. Fischkiemen. єдно ву́до.
єднѣ зѣ́ва. рѣ́ба ма́є двѣ вуды.
укі́петок Х. genit. укі́петку
siedendes Wasser.
у́мыслїті Н. (у́мыслити) er-
denken.
у́трику́ш. вутрику́ш (в Мал-
нові коло Мостиск) eigl. Lam-
penputzer; Kirchendiener, що
втирає свѣчки гл. вытрикуш.
Ф. фі́глики Ст. Scherze,
Schwänke; Sachen von gerin-
gem Werthe nom. sing. фі́глик.
фі́цкати М. ausschlagen. кінь
фі́цкає нога́ми.
фли́сак Ст. Flösser сплавник
plur. фли́сакі.
фѣ́льга Т. Thauwetter.

фóркати Ор. schnauben. кінь фóркат.

фóркач Т. Futterschwinge.

фóросты́нка М. Preisselbeere, Vaccinium vitis idaea, plur. фóросты́нкі = хворостя́нкі.

фýга Св. Unwetter, Schneegestöber, Sturmwind. фýга в'є-л'ка: сьня́гом кýрит.

фýзйя Ду. Flute pol. fuzyja franc. fusil.

фуркоты́ти Н. flattern. сфуркоты́ти aufflattern сфуркоты́у гóлуб die Taube flatterte auf.

фýтко Бор. Wiedehopf. Упура ерорс.

Ж. ха́бінє Р. або ха́мардє Р. dünner Reisig дрібнєньке рісче, що сьи вытискує (= що викидає ся), ны до чо́го, іно́ на паль. ха́біна Бат. або галу́зь Ast; Stock; Reis plur. ха́біны.

ха́бінкi Сос. або ха́мардє Сос. дрібне рісче, відпад.

халу́па Н. Bar.... Hütte.

хамардє Св. Р. Сос. хамєрдє Бар. покрьшєне, дрібнє рісче, тілько спалити. хамáрдє Ос. вербово́є прýте, дýже дрібно́є, берýт на паль.

хара́шити Св. castrieren. бык хара́шений; не хара́шений бугай.

хй́рдє Ос. (хй́рдє). відпад від хоросту́. ganz dünne, nur zum Verbrennen bestimmte Reiser.

хитры́й З. (хй́рый) in der Bedeutung: schnell, hurtig „що робит скоро“; in der Bedeutung: neugierig (in anderen Gegenden: in der Bedeutung: klug, listig; — habsüchtig).

(хлaнь) Ст. бія́й там до хлaни = счєз бысь. — нажєр бысь сьи хлaни = юж сьи не найш! cf. захланный.

хмєлй́нє у карто́флi З. Stengel sammt Blättern der Kartoffelpflanze.

хóма Сос. Ор хомі́к Р. Hamster, хо́мляк.

хорóст З. Reisig, хворост, фoрoст pol. хрaсткь et хрaсткь sарmentum.

хорóстати Маць. enthülsen. хорóстають в ступі́ ячмі́нь.

хрєстє́нця Л. pol. krestencya.

хрє́стка Н. Kreuz, Schulter. на хрє́стцi = на крй́жах.

Ц. цáлком Х. ganz, цýлком, зовсім pol. calkiem; але: цы́-лб́й день Х.

ца́пкi З. Afterhufe, Afterklauen. по ца́пкi.

цвє́к Бар. genit. цвє́ка Zwecke, Zwecknagel, цвьяк ukr. цвях.

цебє́р М. Zuber dem. цебр'є; — жартýют: цебє́р, цебє́р переполуцебр'є́та сьи на малє́нькi переполуцебр'є́та (von nutzloser Haarspalterei).

цы́пріти (к. By.) in ganz kleinen Tropfen niederfallen, sprühen. дорщ цы́пріт der Regen sprüht cf. germ. sickern.

цiбýх Маць. Нянь. Pfeifenrohr, у Гуцулiв: чубýк. цiбýх Нянь. plur. цiбýхi = листє цiбулi.

цы́ркати Ду. zwitschern. цы́ркає вуробєц.

цíцкa Ду. Zitze. вуж пiдє за корóвоу сьим миль; він сєє корóву, сєє єднý цíцкy (Aberglaube).

цб́онгєм Св. цб́онгiм побiч тєгóм З. in einem fort, immerwährend сєє, зєєно, зєєє pol. dial. ciongiem (ciągiem).

цýпкати М. leicht stampfen. цýпкають ногáми.

цєпýный З. цєпýнєчкiй З. ganz klein, winzig klein. cf. капка, цяпка.

Ч. чáлyх Св. Сос. Bub, Balg, Fratz, бубєц, бахор „зо шiсть лыт дытiна“ (vielleicht mit asl. чєлaдь familia zusammenzubringen).

чапáй З. plur. чапáйі (так про-
зивають селян, що живуть на
Арламівській Воли к. Мостиск).
чапрáга З. dem. чапрáжка =
підкладка жельзізна, на капiцю
ся заклáдат на вóси.
чáрка Ву. Trinkbecher.
чáруп Х. Бар. Т. gen. masc.
чарúпа Бар. gen. fem. Schä-
del. чарúпа Бар. Бор. Св.
черúпа Св. Scherbe. черупа
з горцá Св. cf. череп psl. чрѣпъ
ѡстрѣховъ, testa. — черúпка
Ос. Schale. слiмáк в черúпцi.
чарúпка М. Кус. Мацъ. Schale.
чарúпка з яйцá, з слiмáкá etc.
чéлюсть Ос. в чéлюсти при-
гнýтат сýи хлýб.
чеперáвый Сос. gabelig ver-
ästelt, чеперáвое д'ер'ево Ga-
belholz.
чепiрiцi Бар. Schmetterling,
papilio. чепiрiцi Сос. 1)
Nachtfalter. phalaena 2) papilio
Schmetterling (Tagschmetter-
ling), dem. чепiрiчка = Nacht-
falter. чепiрiчки лiтáють pha-
laenae volant (cf. пiрiцi; die
Vorsilbe че ist Pronominal-
stamm къ).
червонобурéвый Бат. roth-
bräunlich.
червоногнiдáвый Ст. roth-
bräunlich. вiвiрка червоногнi-
дава, сполóм бiла; óгiн мáе пe-
лехáтый das Eichhörnchen ist
rothbräunlich, unten weiss; es
hat einen buschigen Schwanz.
чérка Ст. plur. черкi Knäckente,
Anas querquedula.
черниця Н. Brombeere, Rubus
fruticosus (коло Львова: чер-
ница = Vaccinium myrtillus).
чеснóк Мацъ. чiснiк Ду.
Knoblauch, Allium sativum psl.
чеснѣкъ ukr. часвик.
чeтвeртáчка Т. „чeтвeртa
чacть чвeрткi“ ein Sechszentel
Koretz.

чкáнка Бар. Schlucksen. чкáс
му сýи Бар. = маe чикавку.
чолóвiчок Сос. Pupille (тому,
бо коли в зрiницю другого ди-
вити сýя, то видить чоловiк себе
самого).
чóрна лáстiвка Н. Mauer-
segler, Mauerschwalbe, Cypse-
lus apus. plur. чóрны лáстiвкi.
ш. шáйдн Бор. Л. Schulterjoch,
корóмисло.
шалапóтáти сýи (Бортятин к.
Судовоi Вишнi) rauschen. ша-
лапóче сýи сýкнe.
шандáр Бат... Gendarm. пiслáý
по шандáра.
шарáг Н. З. Кус. Т. шарáг
Бар. Reihe; Schar. pol. szereg
nsl. šereg russ. шеренга. пýлий
шарáг лýдий ein ganzer Haufen,
eine ganze Schar von Leuten.
гýси дiкiйi летáт шарáром die
Wildgänse fliegen in geradlin-
iger Reihe (die > förmigen
Reihen der Wildgänse und der
Kraniche werden ключi ge-
nannt).
шарýга Сос. „шáрый доч“ „доч
з вiтром“ Gewitterregen.
шаршáн Кус. plur. шаршáнi
Hornisse, Vespa crabro.
швéдик Мацъ. Blatta germanica,
(Phyllodroma germanica), deut-
sche Schabe — а мускáль
(москаль) Мацъ. Periplaneta
orientalis, Kùchenschabe.
шелeнeц Ду. З. Мацъ. Taumel-
loch, Lolium temulentum, ша-
левець (в Бортятинi коло Су-
довоi Вишнi: шeльiй genit.
шeльiю).
ш'eпiвка Х. ш'eпiрка Ду.
Hut (bei Pilzen), шапка у грибiв.
шeпчiна Св. Сос. Бар. Hunds-
rose, Rosa canina ukr. шипшина
psl. шипѣкъ et шипѣць рóзов,
rosa.
шérшун Ву. plur. шérшуны
Hornisse.

ш'етр'їти Бу. ш'етр'єти З. шетрувати З. beobachten, merken, schauen, forschen, шатрити. дошетр'їти ausforschen. ш'етр'ємо wir merken. не шетр'єю або не дівлю сї ich schaue nicht. не ш'етр'юю ich forsche nicht.

шідь genit. шеди Т. (= вошідь, ошідь) сьніг і іней на деревині, від чого деревина посідє cf. psl. с'к'д'а.

шістак Ст. шісн'як Бат. шостак Н. (с'чм'нь-шостак) sechszeilige Gerste, Hordeum hexastichon.

шіалец Бу. см'алец Сос. Schmalz.

шімір З. Wagenschmiere. д'уже шіміру.

шіо́дра Бар. шинка, передна шинка. Schinken cf. germ Schulter.

шіо́львек Сос. was immer, pol. cokolwiek.

шіпильоватий Ст. dünn zugespitzt. шпильоватий п'ісок мідьці die gestreckte Schnauze der Spitzmaus.

шіп'оник у бр'єшки Х. Schnallen-zahn.

шір'їт Бу. dünner Eisgang, шереш, сереш. п'лине д'уже шріту.

ші́уба М. Pelz; mittelhochdeutsch: schübe.

ші́вер Сос. Sturmwind; Ungewitter cf. заверуха.

ші́лєк Бор. Stossvogel, Sperber, Stossfalk cf. ukr. шульїка, шуліка.

ші́рнути Ду. emporhuschen. шш'у́рко шуриє з д'їрї.

ші́рок Ду. genit. ш'урка Immen-vogel, Bienenfresser, Merops apiaster.

ші́р'є Ст. = „б'ур'є, доч з в'їтром“ Sturmwetter. така ш'ур'є б'їла. (шус). даў ш'уса З. даў с'уса.

ш'ц. шар'упа В. Schale z. В. der Nuss.

щє́дрый вє́чїр Х. вечер перед Йорданом (празником Бого-явления).

щє́драчкі (Бортятни коло Су-дової Вишні) дівчєта, котрі щє-друють (с'шївають щєдрівкі на щє́дрый вє́чїр). — Щєдрачкі дїстають в кождїй хатї, де щєдрують, по пару центів або кілька пирогів. З того що нащє-друють, відтак „справлєють щєдрак'а“.

щє́тин'а Н. Blätter der Coniferen, Nadeln. соснов'а щєтин'а Kiefer-nadeln. щє́тин'а у сосн'ї а с'винє має серсть die Kiefer trägt Nadeln, das Schwein hat Borsten. щє́тин'а З. = чатина, четина pol. cetyna. щє́тин'а у с'осн'ї Ос. Nadeln der Kiefer. Im Gruth. щєтина Borste, Schweinsborste; серсть gewöhnliches Thierhaar.

шіпав'їцьї або к'орєц З. Ohrwurm, Forficula auricularia.

шіп'ар' Н. Impfungsarzt.

ші́ця Бор. Nachtfalter, Phalaena. „як ся зощїт на в'ар'їу, в'ар'їа сл'їхне“. Мимо того об'ясненя даного селянином думаю одна-кож, що слово „ші́ця“ мїсто „їщиця, віщиця“; може бути, у старовину уважалась т'ма (Phalaena) вішункою нещастя, хороби, смерти. Декуда зовуть у нас т'му також „смерть“ „смертка“. В старосл. к'їштин'ца тага; — впрочім зрївний також на Лемківщинї уживанє: „віщи-цьї“ прищї на лицї, „віщичник“ зїле від „віщиць“.

ші́па Х. Scheere (beim Krebse) рак має шіпы.

шос'є-ко́львек Бу. pol. со́s-kolwiek.

ш'я. ябл'їнь Сос. Бу. Apfelbaum укр. яблуня, яблунь psl. ябл'ань ябл'ань et ябл'онь.

ябруд Н. М. Св. Ст. (також в Черняві, Старяві) ябронд Т. *Populus alba*, Silberappel cf. kaš. brzod, obrzad=Frucht; brzadza = Obstbaum. високий ябруд hohe Silberappel.

явний Бу. offenbar, deutlich, unzweifelhaft. в явних річех in allbekannten Sachen. явна річ selbstverständlich, natürlich.

яглы Св. яглы Бу. пшево pol. jagły, čech. jáhly enthülste Hirsekörner.

ягнїця. ягнїчка Сос. вівця, котра ще не мала ягнати psl. агница ἀγνή, агна.

ялівé genit. ялівéти Бар. gen. neutr. einjährige Kalbe.

ярмó Т. (в Медиці: коромысло) Schulterjoch.

ярубéц Бу. Haselhuhn, Bonasia silvestris pol. jarząbek. plur. ярубцы.

яскі́ўка Ос. Schwalbe, Hirundo pol. jaskółka.

яснéc Св. Сос. Бар. reines, durchsichtiges Eis. genit. ясне-пý. „пёрший люд з осení, чы-стый, прозóрый“ — „гóлыі люд; по яснецї влe ходїті“. юж яснец на Севý.

ячмінь шесняк Маць. sechszeilige Gerste. чворáк vierzei-

lige Gerste. пляскáч або двійня́к zweizeilige Gerste [ребя́к (= рыба́к) бiльше на вóркіш вда́є].

ящерка воденá Н. Wassermolch, Triton, ириця.

є. едвáб Ст. Seide (в Бортятині к. Суд. Вишні: ядвáб) дýже едвáбу viel Seide psl. годo-кабeль ahd. gotawebbi.

єжéлі Н. wenn pol. jeżeli. ruth. если (есть+же+ли) čech. jestli, jestliže.

єльнічóк Бу. Hirschkäfer, Lucanus cervus plur. єльнічі́ cf. pol. jelonek.

єчмі́нь Н. (йечмінь) Gerste, ячмінь psl. ячмeнь et ячмeнь хрeдý, hordeum pol. jęczmień.

ю. ю Бу. Маць. schon, вже psl. оу s. ю = ѣдѣ, iam. ю-м при-шоў ich bin schon gekommen.

юж-цýі З. pol. już ci natürlich, selbstverständlich.

ю́пка М. верхня одежа для дівчат і для жінок з гранатового сукна гарасівками вишивана.

ютрéнка З. ютрінка З. pol. jutrzienka, Morgenröthe, ден-ниця.

ю́ха б'ер'áзова Бу. Birkensaft. на вéснy т'ечé ю́ха б'ер'áзова.

Похибки і доповнення.

стор.	стр.	Напечатано:	Має бути:
31.	11 з дол.	голова́	го́лова
33.	17 з гори	сподарé	сподар'é
49.	14 з гори	возне́	возне́
49.	10 з дол.	скрило́	скрило́ (скрыло́)
55.	по наростку -икъ належить додати: -укъ. цмук З. <i>Nachtfalter</i> .		
56.	12 з гори	- у та М. Ляху́та належить перенести на стор. 55.	
	по наростку -отъ [Сущи́ки а) мужеского рода].		
66.	8 з дол.	в капілі́ци	в каплі́ци.
67.	13 з дол.	належить дописати:	
	в у́х і в Бат. <i>genit. plur. від у́хо auris</i> місто: ух.		
72.	16 з гори	ті́лькйй, ті́лько, ті́лькоє	ті́лькйй, ті́лька, ті́лькоє.
74.	17 з гори	си́н'нйй,	си́н'нйй,
77.	11 з гори	належить дописати:	
	жи́ти. жи́ю, жи́єш, жи́є <i>pol. żyć. żyje, żyjesz, żyje psl.</i>		
	жи́ти. жи́вж, жи́вєши, жи́вєть.		
78.	5 з гори	куплю́	купю́
97.	стовб. II. 11 з дол. дописати до в о р о з а :		
	cf. <i>psl. по́кразъ čech. provaz pol. powróż, ruth. повороз.</i>		
102.	стовб. I. 26 з дол.	<i>temporis:</i>	<i>temporis;</i>
103.	стовб. II. 7 з дол.	<i>zerbrö-ckelt</i>	<i>zerbröc-kelt</i>
109.	стовб. II. 20 з дол.	<i>Schneegestörber.</i>	<i>Scheegestöber.</i>

